

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کتاب معلّم

(راهنمای تدریس)

آموزش قرآن

پنجم دبستان

۱۳۸۸

جهت تهیه بسته آمادگی برای آزمون استخدامی آموزگار ابتدایی، [اینجا](#) کلیک نمایید.

محتوای این کتاب تا پایان سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ تغییر نخواهد کرد.

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی

نام کتاب: کتاب معلم آموزش قرآن پنجم دبستان - ۷۲

مؤلفان: ابوالفضل انوشه‌پور، الهه ستوده، غلامعباس سرشور خراسانی و مسعود وکیل

با همکاری محمد قدوسی

ویراستار: محمدکاظم بهنیا

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره‌ی کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

امور فنی: فاطمه پزشکی

حروفچین: فاطمه باقری مهر

صفحه‌آرا: معصومه چهره‌آرا ضیابری

مصصح: آذر روستایی فیروزآباد، مریم علیزاده

ناشر: اداره‌ی کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره‌ی ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، داورنگار: ۰۹۲۶۶-۸۸۳، کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت: www.chap.sch.ir

چاپخانه: شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ دوم ۱۳۸۸

حق چاپ محفوظ است.

فهرست مطالب

پیش‌گفتار

بخش اول : کلیات

۲	رویکرد برنامه‌ی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی
۳	اصول حاکم بر برنامه‌ی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی
۶	اهداف کلی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی
۶	اهداف کلی آموزش قرآن در پایه‌ی پنجم ابتدایی
۷	جدول اهداف آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی
۹	جدول وسعت و توالی مفاهیم و مهارت‌های آموزش قرآن دوره‌ی ابتدایی
۱۰	جدول راهنمای آموزش دروس کتاب آموزش قرآن پایه‌ی پنجم ابتدایی
۱۵	محتوای کتاب آموزش قرآن پایه‌ی پنجم ابتدایی
۱۸	وسایل و تجهیزات مورد استفاده در آموزش قرآن
۱۹	روش کلی تدریس
۱۹	روش صحیح اشاره کردن به بخش‌های کلمات
۲۲	روش رفع اشکالات روخوانی دانش‌آموزان
۲۴	مهم‌ترین علل بروز مشکلات در روخوانی قرآن
۲۷	جدول زمان آموزش دروس قرآن پایه‌ی پنجم ابتدایی
۲۸	ارزش‌یابی مستمر و پایانی پیشرفت تحصیلی
۳۰	شیوه‌ی کسر نمره در ارزش‌یابی پایانی
۳۱	ارتقای سواد قرآنی معلمان گرامی
۳۱	آشنایی خانواده‌ی دانش‌آموزان با برنامه‌ی آموزش قرآن و نقش حمایتی آن‌ها

بخش دوم: روش آموزش هر درس

درس ۱

- ۳۴ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیات ۱ تا ۵ سوره‌ی بقره و آموزش حروف مقطعه
۳۸ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش پیام قرآنی
۴۱ جلسه‌ی سوم: انس با قرآن در خانه
۴۳ دانستنی‌های آموزگار: درباره‌ی سوره‌ی بقره، رسم‌المصحف و رسم‌الاملاء چیست؟
۴۵ گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۲

- ۴۷ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیات ۱ تا ۱۱ سوره‌ی یس
۴۸ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش پیام قرآنی
۵۰ جلسه‌ی سوم: انس با قرآن در خانه
۵۳ دانستنی‌های آموزگار: درباره‌ی سوره‌ی یس، گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۳

- ۵۵ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیات ۱ تا ۱۱ سوره‌ی ق
۵۶ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش پیام قرآنی
۵۸ جلسه‌ی سوم: انس با قرآن در خانه
۶۰ دانستنی‌های آموزگار: درباره‌ی سوره‌ی قاف، گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۴

- ۶۱ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیات ۶۹ تا ۷۳ سوره‌ی هود
۶۲ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش پیام قرآنی، داستان بشارت
۶۵ جلسه‌ی سوم: انس با قرآن در خانه
۶۷ دانستنی‌های آموزگار: درباره‌ی سوره‌ی هود، گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۵

- ۶۸ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیه‌ی ۱۷۷ سوره‌ی بقره، آموزش علامت مد (ـ)
۷۰ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش پیام قرآنی
۷۲ جلسه‌ی سوم: خواندن از روی قرآن
۷۲ جلسه‌ی چهارم: انس با قرآن در خانه
۷۴ دانستنی‌های آموزگار: درباره‌ی آیه‌ی «بِرَّ»، گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۶

- ۷۵ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیات ۱ تا ۱۳ سوره‌ی الرَّحْمَن
۷۶ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش پیام قرآنی
۷۸ جلسه‌ی سوم: انس با قرآن در خانه
۸۰ دانستنی‌های آموزگار: درباره‌ی سوره‌ی الرَّحْمَن، گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۷

- ۸۱ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیه‌ی ۲۵۹ سوره‌ی بقره
۸۲ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، داستان عَزِيز، آموزش پیام قرآنی
۸۵ جلسه‌ی سوم: خواندن از روی قرآن
۸۵ جلسه‌ی چهارم: انس با قرآن در خانه
۸۷ دانستنی‌های آموزگار: گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۸

- ۸۸ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیات ۷۵ تا ۷۸ سوره‌ی حج
۸۹ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش التقای دو ساکن، آموزش پیام قرآنی
۹۱ جلسه‌ی سوم: انس با قرآن در خانه
۹۳ دانستنی‌های آموزگار: درباره‌ی سوره‌ی حج، برخورد دو حرف ساکن، گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۹

- ۹۵ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیات ۹۵ تا ۹۸ سوره‌ی انعام
۹۶ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش پیام قرآنی
۹۸ جلسه‌ی سوم: خواندن از روی قرآن
۹۹ جلسه‌ی چهارم: انس با قرآن در خانه
۱۰۱ دانستنی‌های آموزگار: درباره‌ی سوره‌ی انعام، گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۱۰

- ۱۰۳ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیات ۱۶۰ تا ۱۶۵ سوره‌ی انعام
۱۰۴ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش پیام قرآنی
۱۰۷ جلسه‌ی سوم: انس با قرآن در خانه
۱۰۸ دانستنی‌های آموزگار: گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۱۱

- ۱۰۹ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیات ۵۲ تا ۶۸ سوره‌ی شعراء، داستان عاقبت فرعون و فرعونیان
۱۱۱ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش پیام قرآنی
۱۱۳ جلسه‌ی سوم: خواندن از روی قرآن کامل
۱۱۳ جلسه‌ی چهارم: انس با قرآن در خانه
۱۱۵ دانستنی‌های آموزگار: درباره‌ی سوره‌ی شعراء، گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۱۲

- ۱۱۷ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیات ۱۳۳ تا ۱۳۹ سوره‌ی آل عمران
۱۱۸ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش پیام قرآنی
۱۲۰ جلسه‌ی سوم: انس با قرآن در خانه
۱۲۲ دانستنی‌های آموزگار: درباره‌ی سوره‌ی آل عمران، گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۱۳

- ۱۲۳ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیات ۲۳ تا ۲۸ سوره‌ی اسراء
۱۲۴ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش پیام قرآنی
۱۲۶ جلسه‌ی سوم: خواندن از روی قرآن کامل
۱۲۶ جلسه‌ی چهارم: انس با قرآن در خانه
۱۲۸ دانستنی‌های آموزگار: درباره‌ی سوره‌ی اسراء، گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۱۴

- ۱۲۹ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیات ۳۴ تا ۳۹ سوره‌ی بقره
۱۳۰ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش پیام قرآنی
۱۳۲ جلسه‌ی سوم: انس با قرآن در خانه
۱۳۴ دانستنی‌های آموزگار: درباره‌ی داستان حضرت آدم (ع) و شیطان، گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

درس ۱۵

- ۱۳۵ جلسه‌ی اوّل: آموزش آیات ۱۸۳ تا ۱۸۶ سوره‌ی بقره
۱۳۶ جلسه‌ی دوم: کار در کلاس، آموزش پیام قرآنی
۱۳۸ جلسه‌ی سوم: خواندن از روی قرآن
۱۳۸ جلسه‌ی چهارم: انس با قرآن در خانه
۱۴۰ دانستنی‌های آموزگار: درباره‌ی ماه رمضان، گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

۱۴۱

فهرست کلمات معنا شده در بخش دانستنی‌های هر درس

۱۴۷

پیوست: مصوبه‌ی شورای عالی آموزش و پرورش درباره‌ی برنامه‌ی آموزش قرآن
در دوره‌ی ابتدایی

۱۴۸

اصول حاکم بر آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی

۱۵۰

اهداف کلی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی

۱۵۱

اهداف آموزش قرآن در هر یک از پایه‌های دوره‌ی ابتدایی

۱۵۶

روش تدریس

۱۵۸

ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی

۱۵۹

ملاحظات اجرایی در برنامه‌ی آموزش قرآن

بسم الله الرحمن الرحيم

پیش گفتار

قرآن پیام روشن الهی است که همه‌ی انسان‌ها را به درستی و رستگاری دعوت می‌کند. از صدر اسلام تاکنون در میان مسلمانان، توانایی خواندن و فهمیدن این پیام جاودانه از مهم‌ترین اهداف تعلیم و تربیت بوده است. در کشور ما نیز به اقتضای جایگاه خاص دین اسلام در فرهنگ مردم ایران و جایگاه ویژه‌ی قرآن در دین اسلام، باید به آموزش قرآن به‌طور ویژه توجه کرد تا شرایط مساعد برای تحقق اهداف این درس فراهم آید. از این رو، درس قرآن در بین دروس دوره‌های تحصیلی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

به همین جهت برای ارتقای توانایی شما آموزگار محترم و کسب توفیق بیش‌تر در دست‌یابی به اهداف آموزشی، کتاب راهنمای معلم تدوین شده است که معلم با مطالعه‌ی دقیق کتاب راهنما، از یک‌سو با طرح درس و اهداف خاص هر درس آشنا می‌شود و از سوی دیگر با استفاده از توضیحات و دانستنی‌هایی که مخصوص معلم است، توانایی خود را در پاسخ دادن به پرسش‌های احتمالی دانش‌آموزان ارتقا می‌بخشد و با اعتماد و اطمینان بیش‌تری در کلاس حضور می‌یابد. ضمناً کتاب راهنمای معلم موجب هماهنگی آموزش و آشنایی بیش‌تر معلمان با اهداف و روش‌های تدریس موردنظر می‌شود و زمینه‌ی خلاقیت و ابتکار بیش‌تر او را فراهم می‌آورد.

آموزگاران محترم! پیش از آغاز سال تحصیلی یک‌بار همه‌ی مطالب کتاب را بخوانید و هم‌چنین قبل از تدریس هر درس یک‌بار دیگر روش تدریس آن درس را به دقت مطالعه کنید. توجه داشته باشید که پس از تسلط بر مطالب کتاب، آن‌چه اهمیت دارد خلاقیت شما در ارائه‌ی مناسب مطالب با توجه به شرایط خاص کلاس شماست. ضمناً در پایان روش تدریس هر درس بخشی به‌عنوان دانستنی‌های آموزگار آمده است. این بخش را به‌خوبی مطالعه کنید و تمرینات آن را انجام دهید تا در آموزش قرآن توانایی بیش‌تری کسب کنید. بیان مطالب این قسمت برای دانش‌آموزان ضرورتی ندارد، مگر آن‌چه را که بنا بر تشخیص شما برای آن‌ها مفید باشد.

همکاران گرامی و نیز صاحب‌نظران محترم می‌توانند برای دریافت اطلاعات بیش‌تر و یا ارائه‌ی نظرات اصلاحی درباره‌ی برنامه‌ی درسی قرآن دوره‌ی ابتدایی به نشانی‌های زیر مراجعه و پیشنهادهای خود را با ما در میان بگذارند.

تهران - صندوق پستی ۱۵۸۵۵/۳۶۳ - گروه درسی قرآن

پیام‌نگار quran-dept@talif.sch.ir (Email)

وب‌گاه (سایت) <http://quran-dept.talif.sch.ir>

بخش اول

کلیات

رویکرد برنامه‌ی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی

رویکرد، نگاه و جهت‌گیری کلی حاکم که بر اجزای یک برنامه است. معمولاً رویکرد هر برنامه مهم‌ترین تفاوت‌ها و جهت‌گیری‌های جدید را نسبت به برنامه‌ی قبلی شامل می‌شود. از این رو رویکرد برنامه‌ی جدید آموزش قرآن، انس با قرآن کریم و جامعیت آموزش است. مهم‌ترین تأثیر این رویکرد بر تعیین اهداف آموزش قرآن می‌باشد. این اهداف باید به گونه‌ای تعیین شود که از یک سو شامل همه‌ی حیطه‌های یادگیری، یعنی سه حیطه‌ی شناختی، مهارتی و عاطفی باشد و از سوی دیگر، همه‌ی موضوعات ضروری آموزش قرآن مانند کسب مهارت‌های گوناگون قرائت، درک معنای عبارات و آیات قرآن، شناخت قرآن و آشنایی با معارف آن را شامل گردد.

در گذشته، آموزش قرآن در دوره‌های ابتدایی و راهنمایی و حتی دوره‌ی متوسطه عمدتاً بر کسب مهارت خواندن تأکید داشت و از برنامه‌ی جامعی برای دست‌یابی به فهم معنای عبارات و آیات قرآن برخوردار نبود. این فروکاستن آموزش به بخشی از آنچه که باید باشد، آسیب‌های فراوانی به همراه داشت که مهم‌ترین آن، خارج شدن آموزش از یک آموزش طبیعی و معنادار بود. دانش‌آموزان به دلیل توجه فرهنگ عمومی به قرآن کریم، این درس را با علاقه آغاز می‌کردند، ولی پس از مدت کوتاهی، انگیزه‌ی یادگیری به شدت کاهش می‌یافت؛ زیرا ایشان به دلیل عدم فهم معنای آیات و عبارات قرآن، از برقراری ارتباط با موضوع یادگیری ناتوان بودند. هرچند به دلیل جامعیت آموزش، به شیوه‌ی مناسب و با رعایت ظرفیت روحی و ذهنی دانش‌آموزان، به سایر اهداف آموزش قرآن نیز توجه شده است، ولی در برنامه‌ی فعلی آموزش قرآن نیز مهم‌ترین هدف در دوره‌ی ابتدایی، کسب مهارت خواندن قرآن کریم است. در بخش‌های آینده با اجزای آموزش قرآن که هر کدام متکفل دست‌یابی به بخشی از اهداف جامع آموزش قرآن هستند، آشنا می‌شوید.

اصول حاکم بر برنامه‌ی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی^۱

۱- توجه جدی به موضوع انس به قرآن کریم و علاقه به یادگیری آن در تمام مسائل اعم از تعیین اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و شیوه‌های ارزش‌یابی.

توضیح: اهداف باید به گونه‌ای باشد که با توانایی‌های ذهنی و روانی دانش‌آموزان هم‌خوانی داشته و دست‌یافتنی باشد. محتوا جذاب و متنوع و در راستای اهداف تنظیم گردد. استفاده‌ی هرچه بیش‌تر از روش‌هایی که منجر به مشارکت خلاق و حضور فعال دانش‌آموز در فرایند یاددهی - یادگیری شود. هم‌چنین ارزش‌یابی منجر به تقویت حیطه‌ی عاطفی فراگیر شده و دور از شرایط اضطراب‌آور انجام پذیرد.

۲- تعیین اهداف درس قرآن با توجه به اهداف آموزشی و پرورشی دوره‌ی ابتدایی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش.

۳- جامعیت آموزش قرآن با تأکید بر آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن.

توضیح: جامعیت آموزش قرآن یعنی علاوه بر آموزش روخوانی، روان‌خوانی که هدف اصلی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی است، به سایر اهداف آموزش قرآن مانند آشنایی با برخی از دستورات اخلاقی و تربیتی قرآن متناسب با سن فراگیران و زیباخوانی قرآن و... توجه شود.

۴- در نظر گرفتن اهداف مشترک دوره‌ی ابتدایی در اهداف درس قرآن و توجه به ارتباط افقی درس قرآن با سایر دروس.

توضیح: در درس قرآن به اهداف تربیتی، اخلاقی، اجتماعی و... که از اهداف مشترک دوره‌ی ابتدایی است، توجه شده است.

۵- تأکید بر سهل‌الوصول بودن اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و شیوه‌های ارزش‌یابی، با در نظر گرفتن اصول روان‌شناسی یادگیری.

توضیح: به‌عنوان مثال در آموزش روخوانی باید به برخی اصول توجه شود؛ مانند: استفاده از دانسته‌ها و تجربه‌های قبلی دانش‌آموزان، توجه به تکرار و تمرین و تجزیه‌ی اهداف به مراحل مختلف به منظور دست‌یابی تدریجی اهداف، به‌ویژه با توجه به استعدادهای فردی دانش‌آموزان، هم‌چنین ارزش‌یابی از توانایی‌های دانش‌آموزان باید به احساس موفقیت آن‌ها و تشویق ایشان به پیشرفت منجر شود.

۶- جذاب و دلپذیر بودن محتوا و روش‌های تدریس، با تأکید بر استفاده از هنر، به منظور دست‌یابی هرچه بیش‌تر به پیامدهای عاطفی آموزش.

۷- تناسب محتوا با نیازها، علایق و توانایی دانش‌آموزان.

۸- تأکید بیش‌تر بر مهارت‌های عملی نسبت به دانش نظری به‌ویژه مهارت‌های سمعی و بصری.

توضیح: آن‌چه در بیش‌تر قسمت‌های آموزش قرآن اهمیت دارد، کسب مهارت عملی است تا دانش نظری؛ برای مثال، چگونگی خواندن نماد تنوین (ـِ) اهمیت دارد نه تعریف آن و یا این‌که تنوین ترکیبی است از حرکات

۱- این اصول، حاکم بر همه‌ی اجزای برنامه‌ی آموزش است. از این‌رو برخی از آن‌ها توسط برنامه‌ریزان، برخی توسط کارشناسان و برخی توسط آموزگاران باید مورد توجه و عمل قرار گیرد.

کوتاه و نون ساکن؛ این اصل در انتخاب نوع رسم الخط نیز کارساز است. برای مثال، یکی از قواعد پرگفت و گوی روخوانی، چگونگی اشباع حرکت «هاء» ضمیر است. همان طور که می‌بینید حتی اسم این قاعده، سنگین و نامأنوس است، درحالی که با نوعی نگارش خاص، نیاز به بیان این قاعده و یادگیری آن کاملاً منتفی می‌شود؛ و دانش آموز می‌تواند بدون نیاز به این قاعده، موارد مربوط به آن را کاملاً صحیح بخواند.

۹- انعطاف‌پذیری روش‌های تدریس با در نظر گرفتن شرایط مختلف.

توضیح: استفاده از لوحه در آموزش قرآن بسیار اهمیت دارد، ولی اگر به هر دلیلی لوحه در دسترس نبود، آموزگار تدابیری بیندیشد تا نقش لوحه به شکل دیگری اجرا شود (از طریق نوشتن روی تابلو و...). یا اگر نوار آموزشی موجود نبود، با توجه به نقش نوار در زیباخوانی، خود آموزگار و یا احیاناً دانش‌آموزی که صوت زیبایی دارد آیات را تلاوت کند.

۱۰- تأکید بر الگوگیری در آموزش قرائت قرآن.

توضیح: در آموزش زیباخوانی قرآن به جای پرداختن به آموزش نظری تجوید، به طور عملی بر شنیدن قرائت آیات از نوار آموزشی و الگوگیری از آن تأکید می‌شود. در نوار آموزشی به طور نسبی تمام مهارت‌های تجوید و زیباخوانی رعایت شده است. دانش‌آموزان می‌توانند با تقلید و الگوگیری از نوار به طور عملی برخی از این مهارت‌ها را بیاموزند.

۱۱- مبتنی بودن آموزش روخوانی بر سیر سوادآموزی فارسی و استفاده از رسم الخط نزدیک به خط فارسی.
توضیح: با توجه به آموخته‌های دانش‌آموزان در درس فارسی، مصوت‌های شش‌گانه و صامت‌ها در درس قرآن تدریس نمی‌شود و دانش‌آموزان براساس آنچه در فارسی آموخته‌اند، بسیاری از کلمات و عبارات قرآنی را بدون هیچ‌گونه آموزش جدیدی می‌توانند بخوانند.

۱۲- کلمات و ترکیباتی که از قرآن برای آموزش روخوانی براساس سیر سوادآموزی انتخاب می‌شود، باید حتی الامکان در کتاب درسی به نحوی ارائه شود که ارتباط آن‌ها با آیات قرآنی احساس شود.

۱۳- اولویت دادن به روش‌های فعال تدریس و کار گروهی دانش‌آموزان.

توضیح: تقریباً در عموم مراحل آموزش روخوانی، تدریس با خواندن دانش‌آموزان آغاز می‌شود و معلم بیش‌تر نقش هدایت‌کننده دارد و تنها تدریس برخی موارد خاص مانند آموزش نمادهای جدید رسم الخط قرآن به عهده‌ی معلم است و یا در آموزش پیام‌های زندگی، این دانش‌آموزان هستند که به کمک یک‌دیگر و با بیان مصادیقی درباره‌ی پیام‌ها در فرایند یاددهی - یادگیری مشارکت جدی دارند.

۱۴- استفاده از فناوری آموزشی متناسب با قداست و شأن قرآن کریم.

توضیح: از سی‌دی یا نوارهای صوتی و تصویری مناسبی استفاده شود که در آن‌ها آهنگ و یا ریتم‌های نامناسب به کار نرفته باشد.

۱۵- ضرورت آموزش قرآن توسط آموزگار پایه.

دلایل ضرورت:

۱- هم‌خوانی با منطق کلی ضرورت تک‌معلمی در دوره‌ی ابتدایی.

۲- شناخت و ارتباط بیش‌تر آموزگار پایه با دانش‌آموزان.

۳- استفاده از فرصت‌های مناسب برای برقراری ارتباط افقی میان دروس، فقط برای آموزگار پایه ممکن است.

۴- امکان تنظیم فاصله‌ی جلسات تدریس در طول هفته فراهم می‌گردد و دیگر لزومی ندارد درس قرآن در دو ساعت پشت سر هم و در یک روز برگزار شود.

۱۶- ارتقای توانایی آموزگاران با استفاده از شیوه‌های متنوع و مؤثر.

توضیح: استفاده از روش‌هایی که زمینه‌ی تعلیم و تعلم همزمان را فراهم نموده و موجب ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای آموزگاران می‌گردد؛ یعنی روش‌های آموزش به‌نحوی است که موجب ارتقای توانایی معلمان و انس و علاقه‌ی بیش‌تر آن‌ها به قرآن کریم می‌شود.

۱۷- استفاده از زمان و فضای مناسب برای آموزش قرآن.

توضیح: گاهی به دلایل مختلفی درس قرآن در آخرین ساعات روز آخر هفته تدریس می‌شود که اصلاً زمان مناسبی نیست.

۱۸- ضرورت استمرار در آموزش قرآن و رعایت تعدد و فاصله‌ی جلسات تدریس در طول هفته.

۱۹- اختصاص دادن مدت زمان آموزش لازم، برای دستیابی به اهداف درس قرآن.

۲۰- نظارت و پشتیبانی از برنامه‌ی آموزش قرآن به منظور تقویت جایگاه این درس در دوره‌ی ابتدایی.

۲۱- وجود ویژگی‌های زیر در شیوه‌های ارزش‌یابی:

الف - تقویت علاقه‌ی دانش‌آموزان نسبت به یادگیری.

ب - توجه به دو اصل تشویق و احساس موفقیت در فرایند ارزش‌یابی.

پ - حفظ و تقویت منزلت و اهمیت درس قرآن در میان سایر دروس.

در ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان باید از سخت‌گیری‌های بی‌جا و یا سهل‌انگاری پرهیز کرد.

ت - حرکت از ارزش‌یابی توصیفی به سمت ارزش‌یابی کمی. در شرایط فعلی ارزش‌یابی این درس در پایه‌ی

اول و دوم ابتدایی توصیفی و در سایر پایه‌ها مانند سایر دروس کمی است.

ث - توجه به اصل تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان.

ج - دور بودن از محیط‌های اضطراب‌آور.

۲۲- اشاعه‌ی برنامه‌ی آموزش قرآن از راه‌های گوناگون، به‌ویژه بهره‌گیری از اولیای دانش‌آموزان و صدا و

سیما.

توضیح: باید از راه‌های مختلف اولیای دانش‌آموزان را با اهداف، روش‌های تدریس و سطوح مورد انتظار

یادگیری دانش‌آموزان در درس قرآن آشنا کرد.

اهداف کلی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی

- ۱- آشنایی با قرآن کریم به‌عنوان کلام الهی و کتاب آسمانی.
- ۲- تقویت انس و علاقه به قرآن کریم و یادگیری آن.
- ۳- توانایی روخوانی قرآن به‌صورت شمرده و آرام از روی مصحف با رسم الخطّ آموزشی.
- ۴- توانایی خواندن آیات کتاب درسی به‌صورت روان یا آهنگین.
- ۵- آشنایی با قواعد ضروری روخوانی قرآن.
- ۶- حفظ برخی از سوره‌های کوتاه کتاب درسی.
- ۷- آشنایی با برخی از داستان‌های قرآن کریم.
- ۸- فراگیری معنای برخی از کلمات ساده و عبارات کوتاه قرآن.
- ۹- ایجاد و تقویت علاقه به شنیدن، خواندن و فهم معنای آیات قرآن کریم.
- ۱۰- آشنایی با مفهوم برخی از پیام‌های قرآن.
- ۱۱- شناخت و تقویت استعداد‌های دانش‌آموزان، در گرایش‌های مختلف آموزش قرآن.

اهداف کلی آموزش قرآن در پایه‌ی پنجم ابتدایی

- ۱- به شنیدن قرائت زیبای قرآن علاقه نشان می‌دهد.
- ۲- به زیبا خواندن قرآن و حفظ برخی از سوره‌ها و پیام‌های قرآنی کتاب علاقه‌مند است.
- ۳- علاقه‌مند است معنای آیات و قرآن را بداند.
- ۴- دوست دارد در جلسات و برنامه‌های قرآنی شرکت کند.
- ۵- با نحوه‌ی خواندن حروف مقطعه آشنا می‌شود.
- ۶- با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.
- ۷- با مفاهیم ساده‌ی پیام‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.
- ۸- معنای برخی از کلمات آشنا و ساده‌ی قرآن را می‌داند.
- ۹- سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب را به صورت روان یا آهنگین می‌خواند.
- ۱۰- آیات قرآن را به کمک خط آموزشی به صورت شمرده می‌خواند.
- ۱۱- مفهوم پیام‌های قرآنی کتاب را به زبان ساده بیان کند.
- ۱۲- برخی از عبارات ساده و کوتاه قرآن را معنا می‌کند.

جدول اهداف آموزش قرآن در دوره ابتدایی

پایه	موضوع	اول	دوم	سوم
	گوش دادن و قرائت سوره‌ها و آیات قرآن کریم	<p>۱- در خواندن آهنگین و جمعی سوره‌های کتاب درسی، مشارکت می‌کند.</p> <p>۲- با گوش دادن به قرائت آیات قرآن و نگاه کردن به عبارات آن‌ها، سوره‌های کتاب را به صورت آهنگین می‌خواند.</p>	<p>۱- سوره‌های کتاب را (از طریق گوش دادن توار و تثنان دادن خط کتاب) ساده یا آهنگین می‌خواند.</p> <p>۲- سوره‌های حمد، توحید، ناس و عصر را از حفظ می‌خواند.</p>	<p>سوره‌های کوتاه کتاب را (با نشان دادن خط) به صورت روان یا آهنگین می‌خواند.</p>
	روخوانی	<p>برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی کتاب را براساس سوادآموزی فارسی می‌خواند.</p>	<p>سوره‌ها و عبارات قرآنی هر درس را به صورت ساده و شمرده می‌خواند.</p>	<p>سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب را به صورت ساده و شمرده می‌خواند.</p>
	قواعد روخوانی	-	<p>برخی از نشانه‌ها و نمادهای رسم الخط قرآن را می‌شناسد.</p>	<p>۱- نشانه‌ها و نمادهای رسم الخط قرآن را می‌شناسد.</p> <p>۲- با چگونگی وقف در آخر آیات و عبارات قرآنی آشنا می‌شود.</p>
	پیام قرآنی	-	<p>با مفاهیم ساده‌ی برخی از پیام‌های قرآنی آشنا شده و می‌تواند مفهوم آن را با زبان کودکانه بیان کند.</p>	<p>با مفاهیم ساده‌ی برخی از پیام‌های دیگر قرآنی آشنا شده و می‌تواند مفهوم آن را با زبانی کودکانه بیان کند.</p>
	معنای کلمات و عبارات	<p>با معنای برخی از عبارات ساده‌ی قرآن (به زبان کودکانه یا شعر) آشنا می‌شود.</p>	<p>معنای برخی از کلمات ساده‌ی پیام‌های قرآنی کتاب را می‌داند.</p>	<p>معنای برخی از کلمات آشنا و ساده‌ی قرآنی را می‌داند.</p>
	داستان	<p>با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.</p>	<p>با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.</p>	<p>با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.</p>
	انس و علاقه به قرآن و یادگیری آن	<p>۱- به شنیدن قرائت زیبای سوره‌های کتاب علاقه تثنان می‌دهد.</p> <p>۲- دوست دارد کتاب قرآن خود را پاکیزه نگاه دارد.</p>	<p>۱- به شنیدن قرائت زیبای سوره‌های کتاب علاقه تثنان می‌دهد.</p> <p>۲- دوست دارد کتاب خود را پاکیزه نگاه دارد و به آن احترام بگذارد.</p> <p>۳- با بعضی از آداب خواندن قرآن آشنا می‌شود.</p>	<p>به شنیدن قرائت زیبا سوره‌های کتاب و خواندن زیبای آن علاقه‌مند است.</p>

جدول اهداف آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی

پایه	موضوع	چهارم	پنجم
پایه	موضوع		
	گوش دادن و قرائت سوره‌ها و آیات قرآن	سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب را (از طریق گوش دادن و نشان دادن خط کتاب) به‌صورت روان یا آهنگین می‌خواند.	سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب را (از طریق گوش دادن و نشان دادن خط کتاب) به‌صورت روان یا آهنگین می‌خواند.
	روخوانی	سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب را به‌صورت روان یا آهنگین می‌خواند.	۱- سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب را به‌صورت روان یا آهنگین می‌خواند. ۲- آیات قرآن را با کمک خط آموزشی به‌صورت شمرده می‌خواند.
	قواعد روخوانی	۱- عبارات قرآنی دارای حروف ناخوانا را صحیح می‌خواند. ۲- قواعد وقف را در آخر آیات و عبارات قرآنی رعایت می‌کند.	۱- با نحوه‌ی خواندن حروف مقطع آشنا می‌شود. ۲- با نحوه‌ی خواندن صحیح حروف دارای علامت آشنا می‌شود. ۳- با نحوه‌ی خواندن صحیح نون ساکن نزد تثنیض آشنا می‌شود.
	پیام قرآنی	با مفاهیم ساده برخی از پیام‌های دیگر قرآنی آشنا شده و می‌تواند مفهوم آن‌ها را با زبانی کودکانه بیان کند.	با مفاهیم ساده‌ی برخی از پیام‌های دیگر قرآنی آشنا شده و می‌تواند مفهوم آن را با زبان کودکانه بیان کند.
	معنای کلمات و عبارات	۱- معنای برخی کلمات آشنا و ساده قرآن را می‌داند. ۲- برخی از عبارات ساده و کوتاه قرآن را معنا می‌کند.	۱- معنای برخی از کلمات آشنا و ساده‌ی قرآن را می‌داند. ۲- برخی از عبارات ساده و کوتاه قرآن را معنا می‌کند.
	داستان	با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.	با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.
	انس و علاقه به قرآن و یادگیری آن	۱- به شنیدن قرائت زیبای سوره‌ها و عبارات قرآنی و زیبا خواندن آن‌ها علاقه‌مند است. ۲- به حفظ برخی از سوره‌ها و پیام‌های قرآنی علاقه‌مند است. ۳- دوست دارد در جلسات قرآنی شرکت کند. ۴- علاقه دارد معنای آیات و عبارات قرآنی کتاب را بداند.	۱- به شنیدن قرائت زیبای سوره‌ها و عبارات قرآنی و زیبا خواندن آن‌ها علاقه‌مند است. ۲- به حفظ برخی از عبارات قرآنی و پیام‌های قرآنی علاقه‌مند است. ۳- علاقه‌مند است معنای آیات قرآن را بدانند. ۴- دوست دارد در جلسات قرآنی شرکت کند.

جدول وسعت و توالی مفاهیم و مهارت‌های آموزش قرآن دوره ابتدایی

پایه سومفصل	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم
گوش دادن و قرائت توار آموزشی	شرکت در جمع‌خوانی هفت سوره‌ی کوتاه از جزء سی‌ام	شرکت در جمع‌خوانی چهارده سوره‌ی کوتاه از جزء سی‌ام	شرکت در جمع‌خوانی اذکار نماز و دوازده سوره از جزء سی‌ام	شرکت در جمع‌خوانی سوره از جزء سی‌ام و عبارات برگزیده از سوره‌های قرآن در کتاب درسی	شرکت در جمع‌خوانی فرازهای انتخابی از سوره‌های مختلف در کتاب درسی
روخوانی و روان‌خوانی	روخوانی برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی براساس سوادآموزی فارسی	روخوانی سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب درسی	روان‌خوانی سوره‌ها و روخوانی عبارات قرآنی کتاب درسی و اذکار نماز	روان‌خوانی سوره‌ها و عبارات‌های قرآنی کتاب درسی	روان‌خوانی فرازهای قرآنی کتاب درسی و روخوانی مصحف شریف
نشانه‌های خاص رسم الخط قرآن	خواندن کلمات دارای تشدید و کلماتی که به حروف ناخوانای متمایز ختم می‌شود.	خواندن کلماتی که دارای «الف» کوچک، کاف بی‌سرج، سه‌ة، تنوین، همزه، حروف توخالی و اتصالات است.	۱- رعایت نسبی قواعد وقف ۲- خواندن کلماتی که دارای کرسی همزه (ی، و) است.	توانایی خواندن صحیح کلمات و عبارات آیات کتاب درسی که دارای حروف ناخوانای غیرمتمايز دارند. هستند.	خواندن صحیح حروف مقطعه و کلماتی که دارای علامت مد هستند و خواندن ترکیب‌های دارای النغای دو ساکن
آشنایی با پیام قرآن	آشنایی با برخی از پیام‌های اخلاقی و تربیتی قرآن مناسب کودکان	آشنایی با معنای برخی کلمات ساده‌ی قرآن مناسب کودکان	آشنایی با برخی از پیام‌های اخلاقی و تربیتی قرآن مناسب کودکان	آشنایی با برخی از پیام‌های اخلاقی و تربیتی قرآن مناسب کودکان	آشنایی با برخی با پیام‌های اخلاقی و تربیتی قرآن مناسب کودکان
معنای کلمات و عبارات	آشنایی با معنای برخی سوره‌ها به زبان ساده کودکانه یا به صورت شعر	آشنایی با معنای برخی کلمات ساده‌ی قرآن	آشنایی با معنای برخی کلمات و ترکیب‌های ساده	آشنایی با ترجمه‌ی آیات و عبارات قرآنی کتاب درسی و معنای برخی کلمات، ترکیب‌ها و عبارات ساده	آشنایی با ترجمه‌ی آیات و عبارات قرآنی کتاب درسی و معنای برخی کلمات، ترکیب‌ها و عبارات ساده و پرکاربرد قرآن
داستان	آشنایی با چند داستان قرآنی	آشنایی با چند داستان قرآنی	آشنایی با چند داستان قرآنی	آشنایی با چند داستان قرآنی	آشنایی با چند داستان قرآنی

جدول راهنمای آموزش درس کتاب آموزش قرآن پایه پنجم ابتدایی

شماره درس	عنوان درس	اهداف	مفاهیم و مهارت‌ها	فعالیت‌های یادگیری	مواد و تجهیزات	روش‌های ارزشیابی
۱	سوره بقره آیات ۱ تا ۵	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی خواندن آیات ۱ تا ۵ سوره بقره ۲- آشنایی اجمالی با رسم الخط قرآن کامل ۳- توانایی نسبی خواندن آیات ۱ تا ۱۶ سوره بقره از روی قرآن کامل ۴- آشنایی با حروف مقطعه و توانایی خواندن صحیح این حروف ۵- آشنایی با پیام قرآن درباره قرآن ۶- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات ساده قرآنی 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- مفهوم پیام قرآنی درباره قرآن ۲- معنای برخی از کلمه‌ها و عبارات ساده قرآنی ۳- روخوانی آیات ۱ تا ۵ سوره بقره ۴- کسب مهارت صحیح خواندن حروف مقطعه 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- روخوانی آیات قرآنی درس ۲- گوش دادن و قرائت نوار آموزشی ۳- کار گروهی درباره پیام قرآنی ۴- کار گروهی در انجام تمرین‌های «کار در کلاس» ۵- روخوانی آیات درس از روی قرآن کامل 	کتاب آموزش قرآن، نوار آموزشی قرآن، قرآن کامل	گروهی و فردی به صورت شفاهی
۲	سوره یس آیات ۱ تا ۱۱	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی خواندن آیات ۱ تا ۱۱ سوره یس ۲- توانایی نسبی خواندن آیات ۱ تا ۲۷ سوره یس از روی قرآن کامل ۳- آشنایی با پیام قرآنی درباره تعاون و همکاری ۴- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات ساده قرآنی 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- مفهوم پیام قرآنی درباره قرآن ۲- معنای برخی از کلمه‌ها و عبارات ساده قرآنی ۳- روخوانی آیات ۱ تا ۱۱ سوره یس 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- روخوانی آیات قرآنی درس ۲- گوش دادن و قرائت نوار آموزشی ۳- کار گروهی درباره پیام قرآنی ۴- کار گروهی در انجام تمرین‌های «کار در کلاس» ۵- روخوانی آیات درس از روی قرآن کامل 	کتاب آموزش قرآن، نوار آموزشی قرآن، قرآن کامل	گروهی و فردی به صورت شفاهی
۳	سوره ق آیات ۱ تا ۱۱	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی خواندن آیات ۱ تا ۱۱ سوره ق ۲- توانایی نسبی خواندن آیات ۱ تا ۱۵ سوره ق از روی قرآن کامل ۳- آشنایی با پیام قرآنی درباره آداب شنیدن قرآن ۴- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات ساده قرآنی 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- مفهوم پیام قرآنی درباره آداب شنیدن قرآن ۲- معنای برخی از کلمه‌ها و عبارات ساده قرآنی ۳- روخوانی آیات ۱ تا ۱۱ سوره ق 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- روخوانی آیات قرآنی درس ۲- گوش دادن و قرائت نوار آموزشی ۳- کار گروهی درباره پیام قرآنی ۴- کار گروهی در انجام تمرین‌های «کار در کلاس» ۵- روخوانی آیات درس از روی قرآن کامل 	کتاب آموزش قرآن، نوار آموزشی قرآن، قرآن کامل	گروهی و فردی به صورت شفاهی

جدول راه‌نمای آموزش دروس کتاب آموزش قرآن پایه‌ی پنجم ابتدایی

شماره‌ی درس	عنوان درس	اهداف	مفاهیم و مهارت‌ها	فعالیت‌های یادگیری	مواد و تجهیزات	روش‌های ارزش‌یابی
۴	سوره‌ی هود آیات ۷۳ تا ۶۹	۱- توانایی خواندن آیات ۶۹ تا ۷۳ سوره‌ی هود	۱- مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی نتیجه نیک و بد اعمال ما به خودمان باز می‌گردد.	۱- روش‌های آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی نتیجه نیک و بد ما به خودمان باز می‌گردد.	۱- روش‌های آشنایی با آیه‌های قرآنی	گروهی و فردی به‌صورت شفاهی
		۲- توانایی نسبی خواندن آیات ۶۳ تا ۸۱ سوره‌ی هود از روی قرآن کامل	۲- معنای برخی از کلمه‌ها و عبارات ساده‌ی قرآنی	۲- کار گروهی درباره‌ی پیام قرآنی	۲- گوش دادن و قرائت نوار آموزشی	
۵	سوره‌ی بقره آیه‌ی ۱۷۷	۱- توانایی خواندن آیه‌ی ۱۷۷ سوره‌ی بقره	۱- مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی وفای به عهد	۱- مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی وفای به عهد	۱- روش‌های آشنایی با آیه‌های قرآنی	گروهی و فردی به‌صورت شفاهی
		۲- توانایی نسبی خواندن آیات ۱۷۷ تا ۱۸۱ سوره‌ی بقره از روی قرآن کامل	۲- معنای برخی از کلمه‌ها و عبارات ساده‌ی قرآنی	۲- کسب مهارت صحیح خواندن علامت مد	۲- گوش دادن و قرائت نوار آموزشی	
۶	سوره‌ی الرّحمن آیات ۱ تا ۱۳	۱- توانایی خواندن آیات ۱ تا ۱۳ سوره‌ی الرّحمن	۱- مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی این که خداوند اولین معلم قرآن است.	۱- مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی این که خداوند اولین معلم قرآن است.	۱- روش‌های آشنایی با آیه‌های قرآنی	گروهی و فردی به‌صورت شفاهی
		۲- توانایی نسبی خواندن آیات ۱ تا ۴۰ سوره‌ی الرّحمن از روی قرآن کامل	۲- معنای برخی از کلمه‌ها و عبارات ساده‌ی قرآنی	۲- کسب مهارت صحیح خواندن علامت مد	۲- گوش دادن و قرائت نوار آموزشی	

جدول راهنمای آموزش درس کتاب آموزش قرآن پایه پنجم ابتدایی

شماره درس	عنوان درس	اهداف	مفاهیم و مهارت‌ها	فعالیت‌های یادگیری	مواد و تجهیزات	روش‌های ارزش‌یابی	
۷	سوره‌ی بقره آیه‌ی ۲۵۹	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی خواندن آیه‌ی ۲۵۹ سوره‌ی بقره ۲- توانایی نسبی خواندن آیات ۲۵۳ تا ۲۵۹ سوره‌ی بقره از روی قرآن کامل ۳- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی قادر بودن خدا ۴- آشنایی با داستان عزیز ۵- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات قرآنی ۶- توانایی نسبی و علاقه‌مندی به خواندن از روی قرآن کامل 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی نماز خواندن ۲- معنای برخی از کلمه‌ها و عبارات ساده‌ی قرآنی ۳- کسب مهارت صحیح خواندن نون کوچک ۴- روخوانی آیات ۷۵ تا ۷۸ سوره‌ی حج ۵- خواندن ترکیبات دارای (ن) کوچک 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- روخوانی آیات قرآنی ۲- گوش دادن و قرائت نوار آموزشی ۳- کارگروهی درباره‌ی پیام قرآنی ۴- کارگروهی در انجام تمرین‌های «کار در کلاس» ۵- روخوانی آیات درس از روی قرآن کامل 	کتاب آموزش قرآن، نوار آموزشی قرآن، قرآن کامل	گروهی و فردی به صورت شفاهی	
۸	سوره‌ی حج آیات ۷۵ تا ۷۸	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی خواندن آیات ۷۵ تا ۷۸ سوره‌ی حج ۲- توانایی نسبی خواندن آیات ۷۳ تا ۷۵ سوره‌ی حج از روی قرآن کامل ۳- مهارت خواندن (ن) کوچک در ترکیبات ۴- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی نماز خواندن ۵- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات قرآنی 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی نماز شکرگزاری ۲- معنای برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی ۳- روخوانی آیات ۹۵ تا ۹۸ سوره‌ی انعام 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی نماز شکرگزاری ۲- معنای برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی ۳- روخوانی آیات ۹۵ تا ۹۸ سوره‌ی انعام 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی نسبی خواندن آیات ۹۵ تا ۹۸ سوره‌ی حج ۲- توانایی نسبی خواندن آیات ۹۵ تا ۱۰۱ سوره‌ی انعام از روی قرآن کامل ۳- توانایی نسبی و علاقه‌مندی به خواندن از روی قرآن کامل ۴- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی نماز شکرگزاری ۵- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات قرآنی 	کتاب آموزش قرآن، نوار آموزشی قرآن، قرآن کامل	گروهی و فردی به صورت شفاهی

جدول راهنمای آموزش درس کتاب آموزش قرآن پایه پنجم ابتدایی

شماره درس	عنوان درس	اهداف	مفاهیم و مهارت‌ها	فعالیت‌های یادگیری	مواد و تجهیزات	روش‌های ارزش‌یابی
۱۰	سوره انعام آیات ۱۶ تا ۱۶۵	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی خواندن آیات ۱۶ تا ۱۶۵ سوره انعام ۲- توانایی نسبی خواندن آیات ۱۵۸ تا ۱۶۵ سوره انعام از روی قرآن کامل ۳- آشنایی با پیام قرآنی درباره رعایت عدل و احسان نسبت به دیگران ۴- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات قرآنی 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- مفهوم پیام قرآنی درباره صلح و آشتی بین برادران دینی ۲- معنای برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی ۳- روخوانی آیات ۵۲ تا ۶۸ سوره شعراء 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- روخوانی آیات قرآنی درس ۲- گوش دادن و قرائت نوار آموزشی ۳- کار گروهی درباره پیام قرآنی ۴- کار گروهی در انجام تمرین‌های «کار در کلاس» ۵- روخوانی آیات درس از روی قرآن کامل 	کتاب آموزش قرآن، نوار آموزشی قرآن، قرآن کامل	گروهی و فردی به صورت شفاهی
۱۱	سوره شعراء آیات ۵۲ تا ۶۸	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی خواندن آیات ۵۲ تا ۶۸ سوره شعراء ۲- توانایی نسبی خواندن آیات ۴۰ تا ۸۳ سوره شعراء از روی قرآن کامل ۳- توانایی نسبی و علاقه‌مندی به خواندن از روی قرآن کامل ۴- آشنایی با پیام قرآنی درباره صلح و آشتی بین برادران دینی ۵- آشنایی با داستان عاقبت فرعون ۶- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات قرآنی 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- مفهوم پیام قرآنی درباره برخوردن بخشیدن ۲- معنای برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی ۳- روخوانی آیات ۱۳۳ تا ۱۳۹ سوره آل عمران 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- روخوانی آیات قرآنی درس ۲- گوش دادن و قرائت نوار آموزشی ۳- کار گروهی درباره پیام قرآنی ۴- کار گروهی در انجام تمرین‌های «کار در کلاس» ۵- روخوانی آیات درس از روی قرآن کامل 	کتاب آموزش قرآن، نوار آموزشی قرآن، قرآن کامل	گروهی و فردی به صورت شفاهی
۱۲	سوره آل عمران آیات ۱۳۳ تا ۱۳۹	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی خواندن آیات ۱۳۳ تا ۱۳۹ سوره آل عمران ۲- توانایی نسبی خواندن آیات ۱۳۳ تا ۱۴۰ سوره آل عمران از روی قرآن کامل ۳- آشنایی با پیام قرآنی فروردین بخشیدن ۴- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات قرآنی 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- مفهوم پیام قرآنی درباره فروردین بخشیدن ۲- معنای برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی ۳- روخوانی آیات ۱۳۳ تا ۱۳۹ سوره آل عمران 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- روخوانی آیات قرآنی درس ۲- گوش دادن و قرائت نوار آموزشی ۳- کار گروهی درباره پیام قرآنی ۴- کار گروهی در انجام تمرین‌های «کار در کلاس» ۵- روخوانی آیات درس از روی قرآن کامل 	کتاب آموزش قرآن، نوار آموزشی قرآن، قرآن کامل	گروهی و فردی به صورت شفاهی

جدول راهنمای آموزش دروس کتاب آموزش قرآن پایه پنجم ابتدایی

شماره درس	عنوان درس	اهداف	مفاهیم و مهارت‌ها	فعالیت‌های یادگیری	مواد و تجهیزات	روش‌های ارزشیابی
۱۳	سوره‌ی اسراء آیات ۲۳ تا ۲۸	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی خواندن آیات ۲۳ تا ۲۸ سوره‌ی اسراء ۲- توانایی نسبی خواندن آیات ۱۸ تا ۲۸ سوره‌ی اسراء از روی قرآن کامل ۳- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی دعا برای والدین ۴- توانایی نسبی و علاقه‌مند به خواندن از روی قرآن کامل ۵- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات قرآنی 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی پرسش از عالم دینی ۲- معنای برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی ۳- روخوانی آیات ۲۳ تا ۲۸ سوره‌ی اسراء 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- روخوانی آیات قرآنی درس ۲- گوش دادن و قرائت نوار آموزشی ۳- کار گروهی درباره‌ی پیام قرآنی ۴- کار گروهی در انجام تمرین‌های «کار در کلاس» ۵- روخوانی آیات درس از روی قرآن کامل 	کتاب آموزش قرآن، نوار آموزشی قرآن، قرآن کامل	گروهی و فردی به صورت شفاهی
۱۴	سوره‌ی بقره آیات ۳۴ تا ۳۹	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی خواندن آیات ۳۴ تا ۳۹ سوره‌ی بقره ۲- توانایی نسبی خواندن آیات ۳۰ تا ۴۸ سوره‌ی بقره از روی قرآن کامل ۳- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی پرسش از عالم دینی ۴- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات قرآنی 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی روزه و ترتیل خواندن قرآن ۲- معنای برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی ۳- روخوانی آیات ۳۴ تا ۳۹ سوره‌ی بقره 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- روخوانی آیات قرآنی درس و ترتیل ۲- معنای برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی ۳- روخوانی آیات ۱۸۳ تا ۱۸۶ سوره‌ی بقره 	کتاب آموزش قرآن، نوار آموزشی قرآن، قرآن کامل	گروهی و فردی به صورت شفاهی
۱۵	سوره‌ی بقره آیات ۱۸۳ تا ۱۸۶	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی نسبی خواندن آیات ۱۸۳ تا ۱۸۶ سوره‌ی بقره از روی قرآن کامل ۲- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی روزه و ترتیل خواندن قرآن ۳- توانایی نسبی و علاقه‌مند به خواندن از روی قرآن کامل ۵- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات قرآنی 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی روزه و ترتیل خواندن قرآن ۲- معنای برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی ۳- روخوانی آیات ۱۸۳ تا ۱۸۶ سوره‌ی بقره 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- روخوانی آیات قرآنی درس و ترتیل ۲- معنای برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی ۳- روخوانی آیات ۱۸۳ تا ۱۸۶ سوره‌ی بقره 	کتاب آموزش قرآن، نوار آموزشی قرآن، قرآن کامل	گروهی و فردی به صورت شفاهی

به منظور دست‌یابی به اهداف آموزش قرآن در پایه‌ی پنجم ابتدایی محتوای کتاب آموزش قرآن شامل ۱۵ درس می‌باشد. این محتوا دانش‌آموزان را در رسیدن به اهداف موردنظر، یاری می‌کند که از شش قسمت تشکیل شده است:

الف – آیات درس: آیات درس، بخش اصلی محتوای هر درس را تشکیل می‌دهد. این بخش، شامل آیاتی از سوره‌های بقره، یس، ق، هود، الرّحمن، حج، انعام، شعراء، آل عمران و اسراء است. آیات درس، علاوه بر کتاب درسی، در نوار آموزشی نیز قرائت شده است که هر کدام به گونه‌ای موجب کسب مهارت خواندن قرآن می‌شود.

تذکر مهم

به منظور تقویت انس دانش‌آموزان با قرآن کریم، آیات دروس ترجمه شده است. از آن‌جا که آنان موظف به حفظ ترجمه‌ی آیات و همچنین مفاهیم بخش «کار در کلاس» نیستند، این موارد در ارزش‌یابی پایانی، در نظر گرفته نمی‌شود. می‌توانید از دانش‌آموزانی که در این زمینه علاقه و توانایی بیش‌تری از خود نشان می‌دهند، به شیوه‌ی مناسب تشویق و تقدیر کنید و برای آنان در ارزش‌یابی مستمر، نمره و امتیاز خاصی قائل شوید.

ب – قاعده: حروف مقطعه، علامت مد و چگونگی خواندن نون کوچک (ن) از مواردی است که در پایه‌ی پنجم به آن پرداخته شده و دانش‌آموزان با آن‌ها آشنا می‌شوند و در روخوانی و قرائت آن‌ها را به کار می‌بندند.

ج – پیام قرآنی: این پیام، آیه یا عبارتی کوتاه و زیبا از قرآن کریم است که دارای معنایی ارزشمند و متناسب با کودکان، درباره‌ی موضوعات اعتقادی، اخلاقی، تربیتی، اجتماعی و ... است؛ مانند:

وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ : به عهد خود وفا کنید. **اسراء، ۳۴**

پیام‌های قرآنی مورد استفاده در کتاب درسی، معمولاً دارای ویژگی‌های زیر است:

۱- موضوع آن‌ها برای دانش‌آموزان قابل درک است؛

۲- کوتاه و پرمعناست.

۳- دانش‌آموزان می‌توانند مثال‌ها و نمونه‌های عملی از زندگی روزمره‌ی خود را برای آن‌ها بیان کنند. با توجه به این که مهارت تدبیر و تفکر درباره‌ی آیات قرآنی یکی از شاخص‌های آموزش جامع قرآنی است؛ «پیام قرآنی» در کتب آموزش قرآن دوره‌ی ابتدایی، فراهم‌کننده‌ی چنین فرصتی است. دانش‌آموزان به‌وسیله‌ی گفت‌وگو و مشورت با دوستان خود به مصداق‌هایی از مفهوم آیه در زندگی کودکان‌هی خودشان می‌رسند. این فعالیت، کودکان را یاری می‌دهد تا درباره‌ی آیه فکر کنند و مفهوم آن را درک کرده و سپس مصداق‌های آن را در زندگی خود یافته و بیان کنند. این‌گونه پیام‌های قرآنی موجب کسب توانایی نسبی اندیشه در مفاهیم آیات قرآن کریم شده و زمینه‌ساز عمل به آموزه‌های قرآنی می‌گردند.

هم‌چنین از آن‌جا یکی از اهداف مهم دوره‌ی ابتدایی، تقویت زمینه‌های تربیتی و پرورشی کودکان است. از این‌رو، آموزش پیام‌های قرآنی یکی از مناسب‌ترین راه‌های انس دانش‌آموزان با مفاهیم ارزنده‌ی تربیتی و اخلاقی قرآن کریم می‌باشد. پیام‌های قرآنی، درس یادگیری قرآن را معنادار کرده و دانش‌آموزان را به دریافت معنای آیات و عبارات قرآن علاقه‌مند می‌سازد. ضمناً بهترین فرصت را برای مشارکت دانش‌آموزان در فرایند یاددهی – یادگیری

فراهم می‌کند؛ زیرا دانش‌آموزان با بحث‌های گروهی، برای این پیام‌ها مصادیق جدیدی یافته و بیان می‌کنند و آموزگار نیز یافته‌های آن‌ها را تصحیح و تکمیل می‌نماید. به این ترتیب، دانش‌آموزان، یادگیری خود را توسعه داده و به اعتقادات و باورهایشان عمق می‌بخشند. پیام‌های قرآنی به شیوه‌ی ساده و مؤثر، دانش‌آموزان را با خطوط اصلی قرآن کریم برای یک زندگی سعادت‌مند آشنا می‌سازد.

آموزگاران محترم می‌توانند برای تدریس پیام قرآنی هر درس، شیوه‌ای جدید به کار گیرند و بدون این که وقت چندان زیادی در کلاس صرف شود، با مشارکت دانش‌آموزان، آن‌ها را با مفهوم پیام آشنا سازند. علاوه بر این، ساعت‌های کلاس قرآن را با شادابی و نشاط برگزار کنند. هم‌چنین انگیزه‌ی یادگیری و حتی حفظ اختیاری پیام‌ها را در دانش‌آموزان تقویت نمایند.

د- داستان‌های قرآنی: یکی از روش‌های جذاب ارائه‌ی مفاهیم، بیان آن‌ها به شیوه‌ی داستان است. داستان‌های قرآنی می‌توانند به‌طور غیرمستقیم، زمینه‌ی مناسبی برای تقویت ایمان کودکان به خدا، عالم‌غیب و آشنایی با پیامبران و اولیای الهی، جبهه‌ی حق و باطل و ... فراهم آورد.

وجود داستان در کتاب آموزش قرآن، آموزش را جذاب و متنوع می‌کند و موجب افزایش علاقه و انگیزه‌ی کودکان به این درس می‌شود. از آن‌جا که داستان‌های قرآنی شامل مطالب بسیار ارزنده و جاودانه‌ی اعتقادی، اخلاقی و ... می‌باشد، یکی از بهترین راه‌هایی است که ریشه‌ی شجره‌ی طیبه‌ی ایمان را در جان کودکان دوانده و برای همیشه آن‌ها را از ثمره‌ی آن بهره‌مند می‌سازد.

بیان داستان‌های قرآنی در درس قرآن، راه تولیدات متنوع و جذاب کتاب‌های کمک‌آموزشی، نوارهای صوتی و تصویری و ... را نیز باز می‌کند. در ضمن والدین دانش‌آموزان، معمولاً با این داستان‌ها آشنا هستند، این آشنایی زمینه‌ی ارتباط آن‌ها را با درس قرآن و گفت‌وگو با کودکان خود درباره‌ی این درس فراهم می‌سازد.

ه- کار در کلاس: به منظور علاقه‌ی بیش‌تر دانش‌آموزان به قرآن و فراهم آوردن زمینه‌ی درک و فهم تدریجی عبارات ساده و کوتاه قرآن، در هر درسی، بخشی به عنوان «کار در کلاس» در نظر گرفته شده است. این بخش به روش یادگیری مشارکتی و به صورت گروهی توسط دانش‌آموزان انجام می‌شود. معلم پاسخ را از یک گروه می‌پرسد؛ اگر پاسخ، نادرست بود یک گروه دیگر جواب می‌دهد تا به‌طور غیرمستقیم دانش‌آموزان به نادرستی پاسخ اول پی‌ببرند.

فراگیری مطالب این بخش توسط دانش‌آموزان می‌تواند به عنوان فعالیت‌های آزاد خارج از کلاس در ارزش‌یابی مستمر دانش‌آموزان منظور شود؛ ولی عدم یادگیری آن‌ها نباید در ارزش‌یابی مستمر و پایانی منجر به کسر نمره‌ای از دانش‌آموزان گردد.

و- مصحف کامل: دانش‌آموز زمانی احساس می‌کند که قرآن خواندن را یادگرفته است که بتواند به‌طور نسبی مصحف کامل را بخواند. از این‌رو، برای دستیابی به این هدف - که مهم‌ترین هدف آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی است - در این پایه‌ی تحصیلی، دو فعالیت در برنامه‌ی آموزش قرآن گنجانده شده است.

۱- در پایان هر درس، صفحه‌ای از مصحف کامل که آیات درس در آن وجود دارد عیناً آورده شده است تا دانش‌آموزان ضمن انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» آیات این صفحه را قرائت و تمرین کنند. این تمرین ابتدا در خانه و سپس در کلاس انجام می‌شود.

۲- در شش درس کتاب، یعنی درس‌های ۵، ۷، ۹، ۱۱، ۱۳ و ۱۵، یک زنگ کامل به خواندن از روی مصحف کامل اختصاص داده شده است.

از این رو از سال ۸۴ به تدریج برای هر مدرسه‌ی ابتدایی در سراسر کشور تعدادی مصحف کامل برای همین منظور فرستاده شده است. امیدواریم مدرسه‌ی شما نیز این مصحف‌ها را دریافت کرده باشد. در این صورت از این مصحف‌ها برای زنگ خاص «خواندن از روی قرآن» استفاده می‌کنید و در غیر این صورت، سعی کنید با همکاری مدیر محترم مدرسه و انجمن اولیا و مربیان، حداقل حدود ۲۰ جلد قرآن کامل برای مدرسه تهیه کنید؛ یا می‌توان دانش‌آموزان را تشویق کرد هر کس که می‌تواند یک جلد قرآن کریم برای استفاده در این ساعات همراه خود به مدرسه بیاورد.

ز – انس با قرآن در خانه: در پایان هر درس برای تقویت مهارت در به کار بردن قواعد و تمرین بیش‌تر در روخوانی، تمرین‌هایی به عنوان تکلیف در خانه در نظر گرفته شده است. برای بهره‌گیری بیش‌تر از این بخش لازم است به نکات زیر توجه شود:

- ۱- این بخش، به عنوان تکلیف دانش‌آموزان است و باید آموزگار بر انجام آن توسط دانش‌آموزان، نظارت داشته باشد و پاسخ صحیح تمرین‌ها را کنترل و بررسی کند.
- ۲- تمرین‌های این بخش، تقویت مهارت روخوانی و انس با قرآن در خانه را بر عهده دارد. از این رو، نباید از این پرسش‌ها به عنوان نمونه، سؤال برای امتحانات پایانی استفاده شود.
- ۳- تشویق دانش‌آموزان در انجام این تکلیف و بازبینی و کنترل آن‌ها ضروری است، ولی باید توجه داشت نباید این کنترل و جدیت را با سخت‌گیری اشتباه کرد.
- ۴- پرسش از تمرین‌های انس با قرآن در خانه، می‌تواند به عنوان بخشی از ارزش‌یابی مستمر دانش‌آموزان منظور گردد.

قابل ذکر است دانش‌آموزانی که به نحوی تکلیف انس با قرآن در خانه را انجام ندادند باید به شیوه‌ی مناسبی به انجام این تکلیف در خانه تشویق و ترغیب شوند.

ضمناً توجه داشته باشید آخرین تمرین انس با قرآن در خانه در تمام دروس، روخوانی آیات درس از روی قرآن کامل است. این صفحات به منظور آشنایی بیش‌تر دانش‌آموزان با قرآن کامل، احساس توانایی و اعتماد به نفس در خواندن آن و تحقق هدف آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی اختصاص یافته است.

دانش‌آموزان این صفحه‌ی قرآنی را به میزانی که در وقت مقرر مقدور است، تمرین کرده و در کلاس می‌خوانند، این کار جرأت آن‌ها را در مراجعه به قرآن کامل می‌افزاید و دانش‌آموزان باور می‌کنند که تلاش چندساله‌ی آن‌ها به توانایی خواندن قرآن منجر شده است. به این نکته توجه کنید! هر چند که انجام تمرین با خط قرآن کامل در محدوده‌ی وقت مقرر مفید است و دانش‌آموزانی که در خواندن این آیات توانا هستند، تشویق شده و امتیاز می‌گیرند، ولی از کسانی که این توانایی را ندارند، نه در ارزش‌یابی مستمر و نه در ارزش‌یابی پایانی هیچ نمره‌ای کسر نمی‌شود.

۱- بهتر است در صورت امکان، مصحف‌هایی خریداری شود که رسم الخط و شیوه‌ی علامت‌گذاری آن‌ها، شبیه صفحات قرآنی پایان درس‌ها باشد.

وسایل و تجهیزات مورد استفاده در آموزش قرآن

ابزارها و رسانه‌های آموزشی جزئی از لوازم فرایند یادگیری است. این ابزارها و رسانه‌ها هرچه از تنوع و جذابیت بیش‌تری برخوردار باشد، بر عمق و وسعت یادگیری می‌افزاید. رسانه‌های مورد استفاده در درس قرآن عبارت‌اند از:

۱- کتاب درسی: کتاب درسی، حلقه‌ی اتصال بین برنامه‌ریزان، معلمان، دانش‌آموزان، اولیای آن‌ها و افکار عمومی جامعه است به طوری که هیچ رسانه‌ی آموزشی دیگری از این نقش و اهمیت برخوردار نیست. ارکان مهم برنامه‌ی درسی مانند: رویکرد، اهداف آموزش، منطق سازماندهی محتوا، روش‌های آموزش و شیوه‌های ارزش‌یابی در کتاب درسی تجلی می‌یابد.

۲- نوار آموزشی: یکی از مؤثرترین مهارت‌ها در آموزش هر درس به‌ویژه آموزش زبان، مهارت گوش دادن است. بنابراین، نوارهای آموزشی که وسیله‌ای ساده و قابل دسترس برای عموم است، با بهره‌گیری از استماع آیات در دست‌یابی به مهارت قرائت قرآن بسیار مفید و مؤثر است. آموزگاران محترم با استفاده از ضبط‌صوت و نوار آموزشی، درواقع یک قاری توانا را به کلاس می‌برند و ضعف‌های موجود را جبران می‌کنند. دانش‌آموزان با تقلید و الگو گرفتن از قرائت نوار، به تدریج می‌توانند شبیه نوار بخوانند و به مهارت‌های قرائت صحیح دست یابند.

در نوار آموزشی عبارات و آیات به صورت کوتاه، با نظم و ترتیب بیش‌تری نسبت به نوارهای رایج، و با صوتی رسا و تلفظی واضح قرائت شده است.

۳- کتاب راهنمای معلم: به منظور ارتقای توانایی معلم و کسب توفیق بیش‌تر در دست‌یابی به اهداف آموزشی، کتاب راهنمای معلم ضروری است. معمولاً هر کتاب راهنمای معلم، از دو بخش اصلی تشکیل می‌شود. در بخش اول، کلیاتی درباره‌ی اهداف، محتوای کتاب، روش‌های آموزش و ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی و در بخش دوم توضیحات جزئی درباره‌ی هر درس ارائه می‌شود.

۴- قرآن کامل: با توجه به اهداف کلی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی، دانش‌آموزان در پایان این دوره، باید توانایی روخوانی قرآن کریم از روی مصحف با رسم الخط آموزشی را حداقل به صورت شمرده‌خوانی به دست آورند. از این رو، لازم است قرآن کامل در کلاس درس در اختیارشان قرار گیرد، تا ضمن آشنایی با آن و تمرین کافی، آمادگی لازم را برای روخوانی قرآن از روی مصحف پیدا کنند. روش تمرین با قرآن کامل در بخش روش تدریس روخوانی توضیح داده خواهد شد.

معلم با مطالعه‌ی دقیق کتاب راهنما، از یک سو با طرح درس و اهداف خاص هر درس آشنا می‌شود و با بهره‌گیری از شیوه‌های تدریس ارائه شده بر توفیقات خود در دست‌یابی به اهداف آموزشی می‌افزاید و از سوی دیگر با استفاده از توضیحات و دانستنی‌هایی دیگر که مخصوص معلم است، توانایی خود را در پاسخ دادن به پرسش‌های احتمالی دانش‌آموزان ارتقاء می‌بخشد و با اعتماد و اطمینان بیش‌تری در کلاس حضور می‌یابد.

این کتاب زمینه‌ی خلاقیت و ابتکار بیش‌تر در معلم را نیز فراهم می‌آورد.

روش کلی تدریس

هریک از درس‌های ۱، ۲، ۳، ۴، ۶، ۸، ۱۰، ۱۲ و ۱۴ در سه جلسه و سایر دروس در چهار جلسه تدریس می‌شود. قبل از ورود به کلاس، روش تدریس درس مربوط را مطالعه کرده و نوار آموزشی درس را آماده کنید.

مراحل تدریس

الف – پیش‌خوانی آیات درس: در هر جلسه‌ی تدریس ابتدا به مدت چند دقیقه به دانش‌آموزان فرصت دهید که هر یک، آیات درس را آهسته برای خود بخوانند.

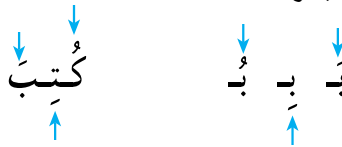
ب – روخوانی آیات درس: از هر دانش‌آموز بخواهید یک سطر از آیات درس را با صدای بلند بخواند و سایر دانش‌آموزان نیز از روی کتاب خود خط ببرند. آموزگار بر خواندن و خط بردن دانش‌آموزان نظارت می‌کند. در صورتی که دانش‌آموزی در خواندن کلمه یا عبارتی اشکال داشته باشد، آن کلمه یا عبارت را روی تخته بنویسید و به شیوه‌ی زیر به بخش‌های کلمات اشاره کنید تا دانش‌آموزان آن کلمات را به‌طور دسته‌جمعی بخوانند. در صورت لزوم، این کار را دو یا سه بار تکرار کنید تا مطمئن شوید که دانش‌آموزان متوجه اشکال خود شده‌اند و اینک می‌توانند کلمه یا عبارت موردنظر را صحیح بخوانند.

روش صحیح اشاره کردن به بخش‌های کلمات

از آن‌جا که نحوه‌ی اشاره کردن به بخش‌های کلمات نقش بسیار مهمی در کسب مهارت روخوانی قرآن دارد، لازم است که آموزگار روش انجام صحیح این کار را بداند که به شرح زیر است:

اشاره کردن به بخش‌ها

۱- اشاره به صداهای کوتاه: معلم به حرکات کوتاه (ـَ ـِ ـُ) اشاره می‌کند تا دانش‌آموزان بخش تشکیل شده از حرف و آن حرکت را بخوانند؛ مانند:

۲- اشاره به صداهای بلند: از حرف به صدای بلند اشاره می‌شود.

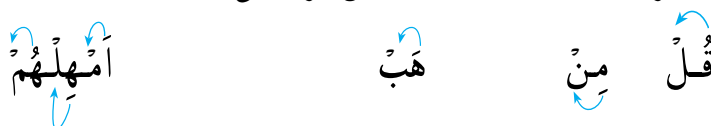

دو نکته:

۱- همان‌طور که ملاحظه کردید، هنگام اشاره به صداهای کوتاه دست ثابت است، ولی وقتی به صداهای بلند اشاره می‌کنیم، دست حرکت می‌کند.

۲- اشاره به الف کوچک (ـِ) مانند اشاره به صداهای کوتاه است؛ مانند: **ذَلِكَ**

۳- اشاره به حرف ساکن: برای اشاره به حرف ساکن از صدای کوتاه به علامت ساکن اشاره می‌شود. در این حالت، دست از حرکت کوتاه به سوی علامت ساکن حرکت می‌کند؛ مانند:

۴- اشاره به تنوین: به علامت های تنوین (ـَـ، ـِـ، ـُـ) اشاره می شود. در این حالت نیز دست ثابت است؛ مانند:

نَصْرًا   وَرَقَةً   عَلِيمٌ

۵- اشاره به تشدید: برای خواندن بخش دارای تشدید، ابتدا از حرکت کوتاه به علامت تشدید آن گاه به بخش دوم حرف مشدد متناسب با حرکت آن اشاره می شود؛ مانند:

رَبُّ   أُمَّ   يَسَّرَ   حَقُّ   زَيْنًا

نکته: با توجه به ثابت بودن یا متحرک بودن دست، می توان انواع پنج گانه ی اشاره های فوق را به دو دسته تقسیم کرد:

۱- اشاره ی ثابت: در اشاره به صداهای کوتاه (ـَـ، ـِـ، ـُـ)، تنوین (ـَـ، ـِـ، ـُـ) و الف کوچک (ـِـ) دست ثابت است.

۲- اشاره ی متحرک: در اشاره به صداهای بلند (ـَا، ـِي، ـِی، و)، حرف ساکن (ـَـ، ـِـ، ـُـ) و تشدید (ـَـ، ـِـ، ـُـ، ـَـ، ـِـ، ـُـ) دست حرکت می کند.

۶- اشاره به بخش های دارای حروف ناخوانا: در این حالت از صدای کوتاه قبل از حروف ناخوانا به ساکن یا تشدید بعد از آن ها اشاره می شود؛ مانند:

وَالْفَجْرِ   بِالْقَلَمِ   هَذَا الْبَيْتِ   ذِي الْأَوْتَادِ   الرَّحْمَنِ
وَأَتَقَوْهُ   بِالصَّبْرِ   نَهَى النَّفْسَ   أَقِيمُوا الدِّينَ

۷- اشاره به الف کوچک روی یاء ناخوانا (ـِی): در بخش های دارای این الف کوچک مانند صداهای بلند، دست از حرف به سوی الف کوچک اشاره می کند؛ مانند:

نَادِيٌّ   تَرْضَى   حَتَّى   صَلَّى

تذکر مهم

در تمام انواع اشاره کردن به بخش ها، معلم به هیچ وجه نباید بخش ها را بخواند؛ بلکه دانش آموزان با اشاره ی دست معلم، بخش ها، کلمات یا عبارات را به صورت دسته جمعی یا انفرادی می خوانند.

قابل ذکر است که کسب مهارت ترکیب حروف و حرکات، یکی از مهم ترین ارکان توانایی روخوانی قرآن کریم است. این امر اساس آموزش روخوانی در پایه های اول تا سوم ابتدایی است. از این رو، متن همه ی سوره ها و عبارات قرآنی این سه پایه به صورت لوحه ی آموزشی در اختیار پایه های مذکور قرار گرفته است تا معلم به کمک آن ها، روخوانی قرآن را تدریس کند. اگر این آموزش با دقت و کامل انجام شود، دانش آموزان مهارت روخوانی قرآن

را به خوبی به دست می‌آورند؛ ولی اگر به هر دلیلی این کار درست انجام نشود، دانش‌آموزان در خواندن قرآن دچار ضعف خواهند شد. نکته‌ی مهم آن است که در این صورت معلم پایه‌ی پنجم باید با استفاده از روش صحیح اشاره به بخش‌های کلمات، ضعف دانش‌آموزان را برطرف کند. اگر این مشکل محدود و برای تعداد کمی از دانش‌آموزان باشد با نوشتن برخی از کلمات و عبارات مشکل‌تر روی تخته و اشاره‌ی صحیح به بخش‌های آن‌ها و خواندن دسته‌جمعی دانش‌آموزان، به تدریج مشکل برطرف می‌شود؛ اما اگر این ضعف، عمومی باشد و بیش‌تر دانش‌آموزان در روخوانی کلمات و عبارات قرآنی دچار مشکل باشند، می‌توان برخی از لوحه‌های آموزش قرآن پایه‌ی سوم را دوباره به آن‌ها آموزش داد تا ان‌شاءالله این مشکل برای همیشه برطرف شود. پس از روخوانی آیات توسط هر دانش‌آموز و رفع اشکال توسط آموزگار، مرحله‌ی بعدی تدریس آغاز می‌شود.

ج- قرائت همراه با نوار: قرائت سوره‌ی درس را از نوار آموزشی پخش کنید، در حالی که دانش‌آموزان از روی کتاب خود خط می‌برند، بار اول گوش می‌دهند و بار دوم همراه با نوار می‌خوانند به صورتی که صدای آن‌ها از صدای نوار آموزشی پایین‌تر باشد.

د- فرد خوانی آیات درس: از دانش‌آموزان قوی‌تر یا داوطلب بخواهید که هر کدام یک سطر از آیات را، حتی الامکان شبیه به نوار بخوانند.

ه- آموزش قاعده: در برخی از دروس یکی از قواعد روخوانی به شیوه‌ی بسیار ساده و کاربردی بیان شده است. در صورت وجود قاعده، آن را به روشی که در درس مربوط بیان شده است، توضیح دهید. درباره‌ی قواعد، رعایت نکات زیر ضروری است:

۱- از بیان اصطلاحات و مطالب اضافی درباره‌ی قواعد، بیش از آن‌چه که در کتاب آمده است، جداً خودداری کنید.

۲- در صورتی که دانش‌آموزی، بیش از مطالب کتاب درباره‌ی قواعد پرسش کرد، به همان دانش‌آموز به صورت فردی با بیانی ساده پاسخ داده می‌شود.

۳- از قواعد هیچ‌گونه پرسشی به عمل نمی‌آید. توانایی دانش‌آموزان در خواندن صحیح عبارات قرآنی و رعایت عملی قواعد، کفایت می‌کند.

و- پیام قرآنی: از دانش‌آموزان بخواهید که پس از خواندن آیه و ترجمه‌ی پیام، درباره‌ی مفهوم آن به کمک تصاویر یا پرسش‌هایی که در کتاب آمده است به صورت گروه‌های دو یا سه نفره یا یک‌دیگر گفت‌وگو و مشورت کنند و سپس نظر خود را درباره‌ی پیام و مصادیق آن در زندگی خود، برای کلاس بیان کنند.

ز- داستان: داستان را به یکی از شیوه‌های قصه‌گویی و به زبان ساده به کمک تصاویر برای دانش‌آموزان تعریف کنید. از بیان مطالب زائد و غیرمستند بپرهیزید. از دانش‌آموزان بخواهید تا هریک، چند سطر از داستان را یک بار در کلاس از روی کتاب بخوانند. خوب است زمانی که دانش‌آموزان متن داستان را می‌خوانند، آموزگار با تشخیص خود توجه ایشان را به لغاتی که ارزش املائی داشته یا برای دانش‌آموزان جدید است، جلب کند.

ح- کار در کلاس: به منظور علاقه‌ی بیش‌تر دانش‌آموزان به قرآن و فراهم آوردن زمینه‌ی درک و فهم تدریجی عبارات ساده و کوتاه قرآن، این بخش در نظر گرفته شده است. این بخش به روش یادگیری مشارکتی و به صورت گروهی توسط دانش‌آموزان انجام می‌شود. معلم پاسخ را از یک گروه می‌پرسد؛ اگر پاسخ نادرست بود، گروه دیگر جواب می‌دهد تا به طور غیرمستقیم، دانش‌آموزان به نادرستی پاسخ اول پی ببرند.

ط – روش تدریس مصحف کامل: همان گونه که بیان شد، مهم ترین هدف دوره ی ابتدایی، کسب توانایی خواندن از روی مصحف کامل می باشد، برای دست یابی به این هدف دو فعالیت پیش بینی شده که روش تدریس آن ها را به طور کلی بدین گونه است :

۱ – خواندن آیات درس از روی مصحف کامل: در آخرین تمرین «انس با قرآن در خانه»، از دانش آموزان خواسته شده است که در خانه از صفحه یا صفحات مصحف کامل را که آیات درس در آن است قرائت کنند. در جلسه ی سوم، آموزگار با توجه به فرصتی که دارد از چند دانش آموز می خواهد که از روی صفحه ی مصحف کامل قرائت کنند.

۲ – خواندن از روی مصحف کامل: مصحف ها از دفتر مدرسه با احترام به کلاس آورده شده و به هر میز حداقل یک مصحف داده می شود. سپس آموزگار به طور تصادفی یک صفحه را باز می کند، از دانش آموزان می خواهد که آن ها نیز همان صفحه مصحف را باز کنند، آن گاه با توجه به توانایی دانش آموزان از آن ها می خواهد که چند سطر اول آن را به طور گروهی تمرین کنند، پس از اتمام فرصت داده شده، چند دانش آموز آیات را برای کلاس بلند می خوانند. آن گاه مصاحف جمع آوری شده و با احترام به دفتر مدرسه بازگردانده می شود. قابل ذکر است که در اوایل، دانش آموزان به علت عدم آشنایی چشم آن ها با رسم الخط قرآن کامل، ممکن است در هنگام خواندن از روی مصحف کامل، اشتباهاتی داشته باشند. آموزگار با تذکر به این نکته که «این اشتباه ها طبیعی است و جای نگرانی ندارد» اعتماد به نفس آن ها را به توانایی خواندن قرآن از روی مصحف کامل افزایش می دهد.

ی – انس با قرآن در خانه: دانش آموزان قبلاً تمرین های این قسمت را در خانه انجام داده اند. در این جلسه عمدتاً از این تمرین ها، پرسش و ارزش یابی می شود.

به خاطر داشته باشید در تمرین اول انس با قرآن در خانه، روخوانی آیات درس، مورد نظر است. در تمرین دوم و سوم بر برخی از قواعد روخوانی به ویژه اتصالات تأکید می شود و در تمرین آخر، روخوانی آیات درس، همراه با بخشی از آیات دیگر در حد یک یا دو صفحه از قرآن کامل آمده است. دانش آموزان این صفحه ی قرآنی را به میزانی که در وقت مقرر مقدور است تمرین کرده و در کلاس می خوانند. هر چند که انجام این تمرین مفید است و دانش آموزانی که در خواندن این آیات توانا هستند، تشویق شده و امتیاز می گیرند، ولی از کسانی که این توانایی را ندارند، نه در ارزش یابی مستمر و نه در ارزش یابی پایانی هیچ نمره ای کسر نمی شود.

روش رفع اشکالات روخوانی دانش آموزان

عموم اشکالات روخوانی دانش آموزان به ضعف مهارت روخوانی یا به عدم دقت، شتابزدگی، اضطراب و عدم اعتماد به نفس مربوط است.

آموزگار باید با روش های گوناگون متناسب با هر اشکال آشنا باشد تا به روش صحیح اشکال دانش آموزان را برطرف سازد و مهارت روخوانی دانش آموزان را افزایش دهد.

توجه به اصول زیر برای توفیق بیش تر در رفع اشکالات روخوانی دانش آموزان ضروری است.

۱ – رفع اشکال همراه با تشویق دانش آموز نسبت به آن چه صحیح خوانده است انجام شود تا موجب تقویت اعتماد به نفس او گردد.

۲ – رفع اشکال باید به نحوی انجام شود که موجب اضطراب دانش آموز نشود.

- ۳- حتی الامکان خود دانش‌آموز، اشکال خویش را برطرف کند.
- ۴- پس از خواندن صحیح توسط دانش‌آموزان دیگر، دانش‌آموز متوجه خطای خود بشود و حتی الامکان آن را رفع کند.
- ۵- رفع اشکال، موجب صرف وقت بیش از حد نشود.
- ۶- تسلط آموزگار بر روخوانی متن درس، موجب تشخیص بهتر اشکالات و رفع آن‌ها می‌شود.
- ۷- آموزگار نباید بلافاصله، حالت صحیح کلمه را بخواند و نیز از دانش‌آموزان بخواهد که آن‌ها نیز چنین کاری نکنند.
- ۸- رفع برخی از اشکالات به تمرین بیش‌تر و مرور زمان نیاز دارد. از این رو، آموزگار نباید انتظار داشته باشد که همه‌ی اشکالات بلافاصله برطرف شود.
- با توجه به اصول فوق، آموزگار یکی از روش‌های زیر یا ترکیبی از آن‌ها را برای رفع اشکال انتخاب می‌کند. این روش‌ها عبارت‌اند از:
- ۱- در حین قرائت دانش‌آموز، تذکر نمی‌دهیم، بلکه صبر می‌کنیم تا پس از وقف در پایان سطر تذکر لازم داده شود.

- ۲- با تشویق دانش‌آموز، از او می‌خواهیم که همان عبارت را با دقت بیش‌تر بخواند. این شیوه‌ی اشکال گرفتن، بیش‌تر زمانی مفید است که اشکال دانش‌آموز، به علت عدم دقت کافی یا اشتباهی در خواندن باشد.
- ۳- توجه دانش‌آموزان کلاس را به کلمه‌ی غلط خوانده شده جلب کرده و با طرح سؤال، شکل صحیح و غلط کلمه را مقایسه می‌کنیم و از آن‌ها می‌خواهیم تا شکل صحیح را بگویند. آن‌گاه از دانش‌آموزی که کلمه را غلط خوانده بود می‌خواهیم که عبارت را با توجه بیش‌تر و به شکل صحیح بخواند.
- ۴- اگر به نظر می‌رسد کلمه یا عبارت غلط خوانده شده برای تعدادی از دانش‌آموزان مشکل است، آموزگار کلمه یا عبارت را روی تخته نوشته و از همه‌ی دانش‌آموزان می‌خواهد تا با اشاره‌ی او، آن کلمه یا عبارت را به صورت بخش‌بخش بخوانند. آن‌گاه از دانش‌آموز اولی می‌خواهد تا عبارت را با دقت بیش‌تر و به شکل صحیح بخواند.

تذکر

- ۱- بعضی از دانش‌آموزان لکنت زبان دارند و عبارات را با مکث، تکرار و به کندی می‌خوانند. آموزگار ضمن برخورد لطیف، مناسب و طبیعی سعی می‌کند آن‌ها در انتظار بقیه خجالت‌زده و مورد تمسخر قرار نگیرند.
- ۲- مناسب است دانش‌آموزان را به گروه‌های چند نفره تقسیم کنیم تا آیات درس را برای یک‌دیگر بخوانند و اشکالات روخوانی و قرائت یک‌دیگر را اصلاح کنند. سعی شود افراد ضعیف با افراد قوی، هم‌گروه شوند تا برای یک‌دیگر مفیدتر باشند و نتیجه‌ی بهتری حاصل شود.

در پایان این قسمت خلاصه و فهرستی از مهم‌ترین دلایل و عللی که موجب بروز اشکالات دانش‌آموزان در روخوانی قرآن می‌شود و نیز راه رفع هریک از آن‌ها به اختصار ارائه می‌شود. معلم محترم باید پس از تشخیص هر اشتباه، علت آن را بررسی کرده و با استفاده از راه حل‌های ارائه‌شده و یا ترکیبی از آن‌ها، دانش‌آموزان را هدایت کند تا اشکال برطرف شود.

مهم‌ترین علل بروز مشکلات در روخوانی قرآن

۱- **عجله و شتابزدگی:** از قرآن آموز می‌خواهیم که کلمات و عبارات را آرام و شمرده بخواند و به حروف و حرکات نیز دقت کند.

۲- **طولانی خواندن و وصل عبارات به یک‌دیگر:** از او می‌خواهیم که کلمه کلمه، ترکیب ترکیب و جمله جمله بخواند، مانند آیات تقطیع شده در کتاب درسی

۳- **خجالت، اضطراب و عدم اعتماد به نفس:** با برخوردهای مناسب و ایجاد اعتماد به نفس این مشکل برطرف می‌شود. برخوردهای مناسب عبارت‌اند از خوشرویی، تشویق، تغییر نوبت قرائت، قطع نکردن قرائت شاگرد، سؤال و جواب درباره‌ی اشتباه با سایر دانش‌آموزان، عدم توبیخ او و ...

۴- **کم‌توجهی به حروف و حرکات و کلی‌خوانی کلمات و ترکیبات:** با جلب توجه قرآن‌آموزان به علائم و حرکات از طریق اشاره به بخش‌ها و بخش‌خوانی کلمات و ترکیبات، این مشکل برطرف می‌شود.

۵- **نمادها و ترکیبات جدید و نامأنوس نسبت به سواد فارسی:** این موارد، با معادل‌های فارسی مقایسه شده و آموزش داده می‌شود؛ به موارد زیر توجه کنید:

- ترکیبات همزه، مانند: **ءَاَمَّنَّا** ← **اَمَّنَّا**

لِاَدَمَ ← **لَا اَدَمَ**

مُسْتَهْزِئُونَ ← **مُسْتَهْزِئُون**

- الف کوچک، مانند: **رَزَقْنَاهُمْ** ← **رَزَقْنَاَهُمْ**

غُفْلُونَ ← **غَافِلُونَ**

- واو کوچک، مانند: **مَعَهُ** ← **مَعَهُو**

اِنَّهُ ← **اِنَّهُو**

- ی کوچک، مانند: **بِعِبَادِهِ** ← **بِعِبَادِهِی**

بِهِی ← **بِهِی**

۶- **وجود حروف ناخوانا در بسیاری از کلمات و ترکیبات آیات قرآن:** گاهی دانش‌آموز، خود به خود، آن‌ها را می‌خواند. با معادل‌سازی و تذکر نسبت به ناخوانا بودن این حروف، می‌توان مشکل را برطرف کرد؛ به موارد زیر توجه کنید:

- **الف ناخوانا:** **قالوا** ← **قالو**

عملوا ← **عملو**

— وَاوْ نَاخَوَانَا: الصَّلَاةُ ← الصَّلَاةُ
 أُوْلَائِكَ ← أُوْلَائِكَ
 أَوْلِيَاءُهُمْ ← أَوْلِيَاءُهُمْ
 — ي نَاخَوَانَا: يَسْتَهْزِئُ ← يَسْتَهْزِئُ
 هُدًى ← هُدًى
 ذِكْرِي ← ذِكْرِي

۷— وجود حروف ناخوانا در وسط بخش: در این موارد، باید پس از تشخیص حروف ناخوانا، حرکت قبل از آن‌ها، به تشدید یا ساکن وصل شود. مانند:

بِالْآخِرَةِ بِالْغَيْبِ وَأَمْرَاتِهِ
 ءَامِنَ النَّاسِ لَقُوا الَّذِينَ

۸— توالی حروف ناخوانا و اتصالات: در این موارد، باید پس از بخش خوانی و اشاره به بخش‌ها و اتصالات بهره گرفت؛ مانند:

يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ
 بقره، ۳
 أُوْلَائِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَى
 بقره، ۱۶

۹— ترکیب حروف: که باید از اشاره و بخش خوانی استفاده شود؛ مانند:

بُجْرَى ← نُجَازِي
 يَخْدَعُونَ ← يَخْدَعُونَ

۱۰— جابه‌جایی حروف و حرکات: این مشکل در اثر تشابه کلمات، کلی خوانی و عجله پیش می‌آید. این موارد با بخش خوانی و شمرده خوانی اصلاح می‌شود؛ مانند:

يَعْلَمُونَ ← يَعْمَلُونَ
 عَبْدَهُ ← عَبْدَهُ

۱۱- کم یا زیاد کردن تشدید: این اشکال بسیار زیاد پیش می‌آید؛ مانند:

إِيَّاكَ ← إِيَّاكَ

حَيَّ ← حَيَّ

وَلِيَّ دِينَ ← وَلِيَّ دِينَ

لَا شَرِيكَ لَهُ ← لَا شَرِيكَ لَهُ

۱۲- نگاه نکردن به خط قرآن و از حفظ خواندن: برای حل این مشکل نیز با طرح سؤال‌های مناسب،

توجه قرآن‌آموز را به خط قرآن جلب می‌کنیم.

جدول زمان آموزش دروس قرآن پایه‌ی پنجم ابتدایی

ماه	هفته‌ی اول		هفته‌ی دوم		هفته‌ی سوم		هفته‌ی چهارم	
	ساعت اول	ساعت دوم	ساعت اول	ساعت دوم	ساعت اول	ساعت دوم	ساعت اول	ساعت دوم
مهر	یادآوری دروس	یادآوری دروس	بررسی تکالیف و	انجام تمرین‌های	درس دوم	انجام تمرین‌های	بررسی تکالیف و	انجام تمرین‌های
	چهارم	چهارم	کار در کلاس و	آموزش آیات ۱ تا	۱۲ سوره‌ی نِس	کار در کلاس و	آموزش آیات ۱ تا	۱۲ سوره‌ی نِس
آبان	درس سوم	انجام تمرین‌های	بررسی تکالیف و	انجام تمرین‌های	درس چهارم	کار در کلاس و	آموزش آیات ۶۹ تا	۷۳ سوره‌ی
	۱ تا ۱۱ سوره‌ی	کار در کلاس و	آموزش پیام	قرآنی	۷۳ تا ۷۴ سوره‌ی	آموزش پیام	قرآنی	۷۳ تا ۷۴ سوره‌ی
آذر	انجام فعالیت	بررسی تکالیف و	انجام تمرین‌های	بررسی تکالیف و	انجام تمرین‌های	کار در کلاس و	آموزش آیات ۱ تا	۱۳ سوره‌ی
	خواندن از روی	آموزش پیام	قرآنی	۲۵۹ سوره‌ی	۲۵۹ سوره‌ی	داستان عزیر و	آموزش پیام	قرآنی
دی	بررسی تکالیف و	درس هشتم	انجام تمرین‌های	بررسی تکالیف و	مروری بر دروس	مروری بر دروس	قبل	قبل
	آموزش آیات ۷۵ تا	آموزش آیات ۷۵ تا	کار در کلاس و	آموزش پیام	قبل	قبل	قبل	قبل
بهمن	درس نهم	انجام تمرین‌های	انجام فعالیت	بررسی تکالیف و	درس دهم	انجام تمرین‌های	بررسی تکالیف و	درس یازدهم
	آموزش آیات	کار در کلاس و	خواندن از روی	آموزش پیام	۱۶۰ تا ۱۶۵ سوره‌ی	کار در کلاس و	آموزش پیام	۶۸ تا ۶۸ سوره‌ی
اسفند	انجام تمرین‌های	انجام فعالیت	بررسی تکالیف و	درس دوازدهم	انجام تمرین‌های	کار در کلاس و	آموزش پیام	قرآنی
	کار در کلاس و	خواندن از روی	آموزش پیام	۱۳۳ تا ۱۳۹ سوره‌ی	آموزش آیات	آموزش پیام	قرآنی	قرآنی
فروردین	-	-	-	-	مروری بر دروس	انجام فعالیت	خواندن از روی	درس چهاردهم
	-	-	-	-	قبل	خواندن از روی	قرآن	آموزش آیات ۳۴ تا
اردیبهشت	انجام تمرین‌های	بررسی تکالیف و	انجام تمرین‌های	انجام تمرین‌های	مروری بر دروس	بررسی تکالیف و	آموزش پیام	امتحان نیم‌سال
	کار در کلاس و	آموزش پیام	قرآنی	۱۸۳ تا ۱۸۶ سوره‌ی	قبل	آموزش پیام	قرآنی	دوم

- درس قرآن در پایه‌ی پنجم ابتدایی به صورت شفاهی و به دو نوع ارزش‌یابی می‌شود:
- الف - ارزش‌یابی مستمر:** نمره‌ی ارزش‌یابی مستمر با توجه به میزان مشارکت دانش‌آموز در فعالیت‌های یادگیری تعیین می‌شود. اهمّ این فعالیت‌ها در درس قرآن، عبارت است از:
- ۱- مشارکت در جمع‌خوانی آیات و عبارات قرآنی و همراهی با نوار آموزشی
  - ۲- مشارکت در کار گروهی به منظور فهم بیش‌تر (بیان مصادیق پیام‌های قرآنی)
  - ۳- اعلام آمادگی برای خواندن، آیات و عبارات از روی کتاب درسی
  - ۴- بیان داستان‌های قرآنی کتاب
  - ۵- میزان توانایی در خواندن آیات و عبارات قرآنی کتاب درسی (در پرسش‌های تدریجی)
  - ۶- انجام فعالیت‌های کار در کلاس
  - ۷- انجام منظم تکلیف انس با قرآن در خانه
  - ۸- خواندن آیات از روی صفحات پایانی هر درس یا از روی قرآن کامل
- تبصره:** بدیهی است اگر دانش‌آموزی در خواندن آیات از روی صفحات پایانی هر درس یا قرآن کامل موفقیت لازم را کسب نکرده است، نباید از او نمره‌ای کسر شود.
- ۹- انجام فعالیت‌های خارج از کلاس مرتبط با درس قرآن، مانند:
    - تهیه‌ی نوار آموزشی قرآن یا سایر نوارهای قرآن و استماع آن در خانه؛
    - خواندن قرآن در خانه؛
    - مطالعه‌ی کتاب‌های جانبی درباره‌ی داستان‌های قرآنی، پیام‌های زندگی (پیام قرآنی) و آشنایی با قرآن و مطالب و موضوعات آن؛
    - حفظ برخی از سوره‌ها، آیات و پیام‌های قرآنی؛
    - تلاوت قرآن با صوت خوش و زیبا؛
    - نقاشی، خوش‌نویسی و انجام سایر کارهای هنری درباره‌ی پیام‌های قرآنی، داستان‌ها و...
    - شرکت در جلسات و مسابقات قرآنی مانند حضور در دارالقرآن‌ها و سایر برنامه‌های مشابه؛
    - جمع‌آوری مطالبی درباره‌ی قرآن از مجموعه‌ی کتاب‌های درسی دوره‌ی ابتدایی؛
    - توجه به اخبار روز قرآنی و بیان برخی از آن‌ها در کلاس، با استفاده از روزنامه‌ها، رادیو قرآن، سیمای قرآن، برنامه‌های اخباری صدا و سیما و...
    - تولید روزنامه‌های دیواری خاص قرآن با ارائه‌ی مطالب مربوط به قرآن در روزنامه‌های دیواری مدرسه؛
    - توانایی دانش‌آموزان در معنا کردن عبارات قرآنی
- بدیهی است آموزگار می‌تواند در چارچوب برنامه‌ی آموزش قرآن و مناسب با اصول، محتوا و روش‌های آن، دانش‌آموزان را به هر فعالیت مناسب دیگری نیز ترغیب و تشویق کند.

دو تذکر مهم

- ۱- بدیهی است اگر دانش‌آموزی در عموم فعالیت‌های فوق‌غیر از فعالیت بند ۵ موفقیت لازم را کسب نکرده است، نباید از او نمره‌ای کسر شود؛ بلکه انجام این فعالیت‌ها مشوق دانش‌آموزان بوده و موجب کسب نمره‌ی تشویقی می‌شود.
- ۲- نباید پرداختن به فعالیت‌های خارج از کلاس، فعالیت اصلی آموزش قرآن را تحت‌الشعاع قرار دهد.

آموزگار با توجه به وضعیت هر دانش‌آموز نسبت به این فعالیت‌ها و با اولویت دادن به میزان توانایی روخوانی آیات و عبارات قرآنی که هدف اصلی درس قرآن در دوره‌ی ابتدایی است، نمره‌ی هر دانش‌آموز را در ارزش‌یابی مستمر مشخص می‌کند. در این‌جا چند نکته مهم یادآوری می‌شود:

- ۱- در ارزش‌یابی مستمر نباید میانگین نمرات طول نیم‌سال ملاک عمل باشد؛ بلکه روند پیشرفت دانش‌آموز مدّ نظر است. چنین انتظار می‌رود روند یادگیری عموم دانش‌آموزان رو به رشد باشد و اگر استثنائاً دانش‌آموزی چنین پیشرفتی ندارد، باید علت آن را بررسی کرد، و حتی‌الامکان رفع اشکال نمود.
- ۲- در ارزش‌یابی مستمر باید به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان نیز توجه شود. برای مثال، دانش‌آموز کم‌استعدادی که از تلاش و کوشش خوبی برخوردار است نباید با دانش‌آموزان قوی سنجیده شده و ملاک ارزش‌یابی آن‌ها یکسان باشد.

۳- با توجه به آیین‌نامه‌ی امتحانات «ابتدایی و راهنمایی تحصیلی» حداقل پنج نمره از نمره‌ی ارزش‌یابی دانش‌آموزان در هر نیم‌سال، به فعالیت‌های خارج از کلاس آن‌ها اختصاص دارد. انجام تکلیف انس با قرآن در خانه می‌تواند یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های خارج از کلاس باشد، دانش‌آموزانی که این تکلیف را منظم انجام می‌دهند هر چند که گاهی در انجام برخی از آن‌ها با اشتباه روبه‌رو شوند، می‌توانند حداکثر نمره‌ی فعالیت‌های خارج از کلاس را به خود اختصاص دهند.

ب- ارزش‌یابی پایانی: در پایان هر نیم‌سال از دانش‌آموزان به‌صورت شفاهی به شرح زیر، ارزش‌یابی پایانی به عمل می‌آید.

ردیف	مواد ارزش‌یابی	میزان ارزش‌یابی	نمره	سطح انتظار
۱	روخوانی آیات دروس	یک صفحه یا دو نیم‌صفحه از کتاب درسی	۱۸	خواندن به صورت معمولی و روان
۲	پیام قرآنی	دو پیام	۲	پس از روخوانی عبارت پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن از روی کتاب، بتواند با استفاده از تصاویر کتاب یا بدون آن، مفهوم پیام را به زبان خود توضیح دهد یا نمونه و مصداقی از آن را بیان کند.
		جمع	۲۰	

تبصره:

۱- در ارزش‌یابی پایانی فقط از روخوانی آیات دروس که به صورت تقطیع شده در ابتدای هر درس آمده است پرسش می‌شود، و این پرسش که دارای ۱۸ نمره است نباید از آیات صفحات پایانی هر درس یا از روی مصحف کامل به عمل آید.

۲- هر دانش‌آموز با توجه به هریک از موارد زیر و در مجموع حداکثر ۲ نمره‌ی تشویقی می‌تواند کسب کند.

- ۱- قرائت سوره‌ها تقریباً شبیه به نوار آموزشی.
- ۲- خواندن آیات قرآنی از روی صفحات پایانی هر درس یا از روی مصحف کامل.
- ۳- حفظ یک سوره از سوره‌های کتاب درسی.
- ۴- حفظ حداقل چهار پیام قرآنی از پیام‌هایی که در هر نیم‌سال تدریس شده است.

شیوه‌ی کسر نمره در ارزش‌یابی پایانی

الف - روخوانی:

۱- به ازای هر کلمه غلط خوانده شده نیم (۵/۰) نمره کسر می‌شود. در صورتی که دانش‌آموز غلط خود را بدون تذکر معلم، تصحیح کند، نمره‌ای کسر نمی‌شود؛ و در صورت اصلاح با تذکر معلم ۲۵/۰ نمره کسر می‌شود.

۲- در صورتی که دانش‌آموز نمی‌تواند سوره‌های کتاب را به صورت معمولی و روان یا عبارت‌های قرآنی را به صورت شمرده بخواند، یا مکث و برگشت‌های زیاد دارد، با توجه به میزان نقص، حداکثر دو نمره (یک نمره برای سوره‌ها و یک نمره برای عبارت‌های قرآنی) کسر می‌شود.

ب - پیام قرآنی: اگر دانش‌آموز پس از خواندن متن و ترجمه‌ی پیام از روی کتاب، نتواند درباره‌ی آن توضیح دهد یا مصداقی را بیان کند و یا توضیح ارائه شده خیلی از مفهوم پیام دور باشد، نمره‌ی آن پیام را (هر پیام یک نمره) کسر نمی‌کند و یا به میزان نقص، از نمره‌ی آن پیام کسر می‌شود.

تذکره: در ارزش‌یابی همیشه به نکات زیر توجه داشته باشید:

۱- ارزش‌یابی نباید موجب تضعیف علاقه‌ی دانش‌آموزان به درس قرآن شود. از این رو، باید از سخت‌گیری‌های بی‌جا پرهیز کرد یا به نحوی ارزش‌یابی را انجام داد که دانش‌آموزان، آن را جزئی از فرایند یادگیری احساس کنند تا محیط اضطراب‌آور همراه با فشار روانی ایجاد نشود.

۲- مهارت روخوانی قرآن، به تدریج کسب می‌شود، از این رو، نباید انتظار داشت که همه یا بیش‌تر دانش‌آموزان مهارت روخوانی آیات یک درس را در زمان تدریس به‌طور کامل کسب کنند. هر دانش‌آموز با توجه به استعداد خود، این مهارت را به تدریج در دروس بعدی به‌دست می‌آورد.

۳- با توجه به اصل تفاوت‌های فردی بهتر است از دانش‌آموزان ضعیف‌تر از قسمت‌های ساده‌ی کتاب پرسش کرد.

۴- فرصت رفع اشکال را برای دانش‌آموزان فراهم آورید تا بتوانند اشتباه خود را تصحیح کنند. برای مثال، تذکر برای برگشت و صحیح خواندن، در صورتی که موجب اضطراب بیش‌تر دانش‌آموزان نشود، مناسب و مفید است.

حداقل دانش و مهارتی را که یک مسلمان برای بهره‌گیری مستمر از قرآن کریم نیاز دارد، سواد قرآنی نامیده می‌شود. معلمان گرامی معمولاً واجد این توانایی هستند به منظور ارتقای این توانایی در این کتاب پس از توضیحات مربوط به روش تدریس هر درس در بخش دانستنی‌های آموزگار، معمولاً توضیحاتی درباره‌ی آیات درس و هم‌چنین قسمتی به عنوان «گامی به سوی درک معنای آیات قرآن» ارائه شده است. تمرینات این قسمت به کمک ترجمه‌ی آیات آن درس و آموخته‌های قبلی، انجام می‌شود. سعی کنید این تمرین‌ها را به تدریج حل کنید تا توانایی شما در درک معنای آیات قرآن کریم افزایش یابد.

فهرست الفبایی کلمات ترجمه شده در پایان کتاب آمده است. هرگاه معنای کلمه‌ای را فراموش کردید، می‌توانید به این فهرست مراجعه کنید.

آشنایی خانوادگی دانش‌آموزان با برنامه‌ی آموزش قرآن و نقش حمایتی آن‌ها

دو کانون مهم خانواده و مدرسه از مؤثرترین نهادهای جامعه در تعلیم و تربیت کودکان است. هرچه این دو کانون نقش خود را بهتر ایفا کند و از هماهنگی بیش‌تری برخوردار باشند، دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت با موفقیت بیش‌تری همراه خواهد بود. از این‌رو، ارتباط خانه و مدرسه می‌تواند زمینه‌ی این آشنایی و هماهنگی را فراهم آورد. بسیار مناسب است در آغاز سال تحصیلی و با کمک مدیریت مدرسه از والدین دانش‌آموزان دعوت کنید تا درباره‌ی دروس به‌ویژه درس قرآن و نقش حمایتی والدین از این درس گفت‌وگو شود، خانواده به‌ویژه مادران از این امر استقبال می‌کنند. در این جلسه با استفاده از پیش‌گفتار کتاب دانش‌آموزان می‌توانید مطالب زیر را طرح کنید:

۱- توصیه به خواندن دقیق پیش‌گفتار کتاب

۲- کودکان عزیزمان باید با تشویق‌ها و راهنمایی‌های لازم و به موقع، سادگی یادگیری قرآن را احساس کنند و با کسب موفقیت در این راه، هرچه بیش‌تر به یادگیری قرآن علاقه‌مند شوند. آن‌ها باید احترام به قرآن و کوشش در راه آشنایی با آن را از ما بیاموزند و با مشاهده‌ی اخلاق و رفتار ما درک کنند که همه می‌خواهیم آن‌گونه باشیم که خدا دوست دارد. آن‌ها باید علاقه به قرآن، عمل به دستورات خدا، مهربانی به مردم و اخلاق و رفتار اسلامی را عملاً از بزرگ‌ترها بیاموزند.

۳- از فرزندتان بخواهید آن‌چه از قرآن در مدرسه آموخته است برای شما بازگو کند. سوره‌های کوتاه را، از روی کتاب بخواند. خوب است این سوره‌ها، حتی‌الامکان با لحن و آهنگ نوار خوانده شود. اگر فرزند شما علاقه‌مند است، نوار آموزش قرآن (ویژه‌ی دانش‌آموز) را برای او تهیه کنید تا در یادگیری کامل‌تر و زیباخوانی قرآن توفیق بیش‌تری به دست آورد.

۴- از او بخواهید هر هفته، حداقل دو بار و هر بار حدود ۱۰ دقیقه آیات و عبارات قرآنی هر درس را از روی کتاب نشان دهد و به صورت بخش‌بخش یا شمرده بخواند. دقت کنید، شما نباید آیات و عبارات قرآنی را برای او بخوانید تا او به تقلید از شما بخواند. آموزگار نیز عبارات قرآن را برای دانش‌آموزان نمی‌خواند، بلکه خود دانش‌آموزان به کمک آن‌چه در سوادآموزی فارسی آموخته‌اند، می‌توانند عبارات قرآن را نیز بخوانند. اگر فرزند شما در خواندن

کلمات، اشتباهی داشت از او بخواهید که برگردد و دوباره آن را با دقت بخواند تا خود به اشتباهش پی ببرد و آن را اصلاح کند.

۵- حفظ سوره‌های کتاب الزامی نیست؛ ولی اگر کودک شما به حفظ سوره‌های کتاب علاقه نشان می‌دهد، او را به انجام این کار تشویق کنید. این امر زمینه‌ی شرکت او را در مسابقات قرآن مدرسه نیز فراهم می‌کند.

۶- در هر درس یکی از عبارات زیبا، کوتاه و حکمت‌آمیز قرآن به نام پیام قرآنی آمده است. حفظ پیام‌های قرآنی و ترجمه‌ی آن‌ها نیز الزامی نیست؛ ولی اگر کودک شما به حفظ این پیام‌ها علاقه‌مند است، او را به این کار تشویق کنید تا بتواند به تدریج آن‌ها را سرلوحه‌ی زندگی خویش قرار دهد. ضمناً حفظ پیام‌ها، او را برای شرکت در مسابقات قرآن مدرسه نیز آماده می‌کند.

۷- غالباً مفهوم هر یک از پیام‌ها با مجموعه‌ای از تصاویر توضیح داده شده و از دانش‌آموزان خواسته شده است که درباره‌ی مفهوم پیام، موضوع جدیدی را نقاشی کنند یا چند جمله‌ای بنویسند. این امر زمینه‌ی خلاقیت آن‌ها را فراهم می‌آورد. نباید از آن‌ها انتظار پاسخ مشخصی را داشت، بلکه هر مطلب مناسبی را بیان کنند، می‌تواند به نوعی پاسخ مطلوب باشد. از این‌رو، باید پاسخ را پذیرفت و آن‌ها را تشویق کرد.

۸- از فرزندتان بخواهید داستان‌های کتاب را که برای ایجاد انس و علاقه بیشتر به قرآن و فهم و درک مفاهیم آن است، از روی کتاب برای شما بخواند و به کمک تصاویر برای شما تعریف کند. این کار علاوه بر آموزش قرآن، موجب تقویت مهارت‌های خواندن و گفتن در زبان فارسی نیز می‌شود.

۹- اگر شما با روش‌های آموزش روخوانی قرآن آشنایی دارید، از کتاب درسی پیشی نگیرید و هیچ قاعده‌ای را علاوه بر آن چه در کتاب آمده است به او نیاموزید. به یاری خداوند، این آموزش در پایه‌های بعد با نظم خاصی پیش رفته و کامل خواهد شد.

۱۰- به یاد داشته باشید هیچ‌وقت بر کودک خود سخت نگیرید، بلکه موفقیت‌های او را ارج نهید و با ملاطفت، نرمی، صبر و حوصله به او کمک کنید تا ضعف‌های خود را جبران کند.

بخش دوم

روش آموزش هر درس

آموزش آیات ۱ تا ۵ سوره ی بقره

اهداف

- ۱- توانایی خواندن آیات ۱ تا ۵ سوره ی بقره
- ۲- تقویت علاقه به خواندن زیبای این آیات از طریق گوش دادن به نوار
- ۳- آشنایی با حروف مقطعه و توانایی خواندن صحیح این حروف
- ۴- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات ساده ی قرآنی
- ۵- آشنایی با این پیام که قرآن بهترین هدایت کننده است.
- ۶- آشنایی با رسم الخط قرآن کامل
- ۷- توانایی نسبی خواندن آیات ۱ تا ۱۶ سوره ی بقره از روی قرآن کامل

روش آموزش

برای ایجاد انگیزه و آمادگی لازم در دانش آموزان، بهتر است نکاتی را که سال گذشته در آداب خواندن قرآن آموخته اند یادآوری کنید و بحث به گونه ای هدایت شود که با گفت و گو در کلاس، دانش آموزان به موارد زیر اشاره کنند.

۱- بهتر است پیش از خواندن قرآن «أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ» و «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» بگوییم.

۲- تمیز و پاکیزه باشیم و پیش از خواندن قرآن حتی الامکان وضو بگیریم.

۳- در بین خواندن قرآن، حرف نزنیم و ساکت باشیم.

آموزگار گرامی سعی کنید با بهره گیری از شیوه های جذاب و متنوع، کلاس قرآن با شادی و نشاط و فعالیت هرچه بیشتر دانش آموزان همراه شود تا در ایجاد انس و علاقه ی دانش آموزان به قرآن کریم مؤثرتر باشد. این درس، در سه جلسه به شرح زیر، تدریس و ارزش یابی می شود.

جلسه ی اول

آموزش آیات ۱ تا ۵ سوره ی بقره و آموزش حروف مقطعه

۱- **پیش خوانی آیات درس:** به دانش آموزان فرصت کوتاهی بدهید تا درس را آهسته برای خود، به صورت انفرادی بخوانند.

۲- **روخوانی آیات درس:** هر دانش آموز، یک سطر از آیات درس را می خواند و دیگران خط می برند،

تذکر

- ۱- بعضی از دانش آموزان، لکنت زبان دارند و عبارات را با مکث، تکرار و به کندی می خوانند. آموزگار ضمن برخورد لطیف، مناسب و طبیعی سعی می کند آن‌ها در برابر دیگران، خجالت زده و مورد تمسخر قرار نگیرند.
- ۲- مناسب است دانش آموزان را به گروه‌های چند نفره تقسیم کنیم تا آیات درس را برای یکدیگر بخوانند و اشکالات روخوانی و قرائت یکدیگر را اصلاح کنند. سعی شود افراد ضعیف با افراد قوی، هم گروه شوند تا برای یکدیگر مفیدتر باشند و نتیجه‌ی بهتر حاصل شود.

۳- **قرائت همراه با نوار:** قرائت آیات ۱ تا ۵ سوره‌ی بقره را از نوار پخش کنید و از دانش آموزان بخواهید هر جمله را بار اول گوش کنند و بار دوم، همراه با نوار بخوانند. دانش آموزان هم‌زمان با قرائت نوار، متن آیات را از روی کتاب خود خط می‌برند و به این ترتیب، دانش آموز قرائت آیات را می‌شنود و هم‌زمان کلمات را می‌بیند و همراه با نوار آیات را می‌خواند.

تذکر

- ۱- هنگام پخش نوار، بر خط‌بردن و خواندن دانش آموزان نظارت کنید و از آن‌ها بخواهید که در زمان هم‌خوانی با نوار، صدای خود را خیلی بلند نکنند تا بتوانند صدای نوار را خوب بشنوند.
- ۲- بهتر است نوار آموزشی یک‌بار تکرار را برای دانش آموزان تهیه و در اختیار آنان قرار دهید.

- ۴- **فردخوانی آیات درس:** از دانش آموزانی که آمادگی بیش‌تری دارند بخواهید هر سطر را به صورت انفرادی بخوانند. آن‌ها را تشویق کنید مانند نوار بخوانند، ولی بر آن‌ها سخت نگیرید، دانش‌آموزی که آیات را به صورت معمولی می‌خواند نیز تشویق می‌شود.
- ۵- **آموزش حروف مقطعه:** از آن‌جا که اولین آیه‌ی این درس، با حروف مقطعه آغاز می‌شود، می‌توانید این قسمت را قبل از شروع درس به شیوه‌ی زیر تدریس کنید.

حروف مقطعه

در آغاز هر آیه قرآنی، حروفی آمده که اغلب بصورت کلمه نوشته شده است، ولی هر یک از آن حروف با اسمی که نامی خود گرفته می‌شود، مانند: «بِسْمِ» که خوانده می‌شود: «بِسْمِ».

نوعه کلمه در هر حرف مقطعه، چهار حرف است: «بِسْمِ» بصورت «بِسْمِ» یا «بِسْمِ» خوانده می‌شود.

به علاوه می‌توان این حروف مقطعه توجه کرد:

بِسْمِ	بِسْمِ	بِسْمِ
الرَّحْمَنِ	الرَّحْمَنِ	الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ	الرَّحِيمِ	الرَّحِيمِ
الرَّحْمَنِ	الرَّحْمَنِ	الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ	الرَّحِيمِ	الرَّحِيمِ

نوعه کلمه «بِسْمِ» بصورت «بِسْمِ» خوانده می‌شود.

کلمه‌ی «الم» را بزرگ روی تخته نوشته و از دانش‌آموزان بخواهید آن را بخوانند. ممکن است دانش‌آموزان این کلمه را به شکل‌های مختلفی مانند: «آلم، اَلْم و ...» بخوانند.

اینک درحالی که به حرف «ا» اشاره می‌کنید از دانش‌آموزان، اسم الفبایی آن را بپرسید. آن‌ها پاسخ می‌دهند «الف». این پرسش را در مورد حرف «ل» و «م» نیز تکرار کنید تا پاسخ دهند «لام» و «میم». آن‌گاه توجه دانش‌آموزان را جلب کنید که این کلمه را با اسم الفبایی هریک از حروف آن می‌خوانیم. بچه‌ها، یک بار دیگر این کلمه را به صورت دسته‌جمعی بخوانید. دانش‌آموزان می‌خوانند: الف، لام، میم

سپس برای دانش‌آموزان بیان کنید که در آغاز ۲۹ سوره‌ی قرآن کریم کلماتی آمده است که دارای یک یا چند حرف بدون حرکت هستند، به این گونه کلمات، حروف مقطعه می‌گویند و آن را با اسم الفبایی هریک از حروفشان می‌خوانند.

دو نمونه‌ی دیگر از حروف مقطعه، مانند «ن» و «طسم» را روی تخته بنویسید و از دانش‌آموزان بخواهید آن‌ها را بخوانند.

اینک چهار حرف «ح، ر، ه، ی» را جدا جدا بنویسید و از دانش‌آموزان بخواهید اسم الفبایی هریک را بگویند. آن‌ها می‌گویند «ح، ر، ه، ی» سپس بگویید اسم قرآنی این حروف «حا، را، ها، یا» است. هرگاه یکی از این‌ها در حروف مقطعه بیاید، آن را با اسم قرآنی‌اش می‌خوانیم. در ادامه، دو نمونه‌ی دیگر از حروف مقطعه، مانند «طه» و «حم» را روی تخته بنویسید تا بچه‌ها آن را بخوانند.

سپس از دانش‌آموزان بخواهید کتاب خود را باز کنند و حروف مقطعه را از ۱ تا ۶ بخوانند.

توجه دانش‌آموزان را به این نکته جلب کنید که حرف «ع» را به صورت «عَیْن» تلفظ کنند؛ یعنی «ع» را با فته ادا کنند.

تذکر

۱- از توضیحات اضافی درباره‌ی حروف مقطعه بپرهیزید. آن‌چه که در این قسمت اهمیت دارد، صحیح خواندن این حروف است. در ارزش‌یابی نیز از تعریف و برخی از ویژگی‌های این حروف پرسش نمی‌شود؛ بلکه تنها کافی است دانش‌آموزان این حروف را به طور صحیح با نام الفبایی هرکدام بخوانند.

۲- همان‌طور که می‌دانید از کلاس چهارم، ترجمه‌ی آیات هر درس در زیر آیات نوشته شده است. این امر به منظور آشنایی بیش‌تر دانش‌آموزان با مفاهیم قرآنی و تقویت علاقه‌ی ایشان به یادگیری قرآن کریم است.

ترجمه‌ی آیات برای مطالعه‌ی آزاد است و نیازی نیست که دانش‌آموزان آن‌ها را حفظ کنند. از این‌رو، یادگیری ترجمه‌ی آیات الزامی نیست و عدم یادگیری آن، منجر به کسر نمره در ارزش‌یابی مستمر یا پایانی نمی‌شود.

جلسه‌ی دوم (کار در کلاس)

الف - پخش قرائت نوار

تمرین اول: قرائت آیات ۱ تا ۵ سوره‌ی بقره را از نوار پخش کنید تا دانش‌آموزان ضمن شنیدن قرائت آیات، از روی کتاب خود خط ببرند و همراه نوار بخوانند.

ب - مفاهیم

به منظور علاقه‌ی بیش‌تر دانش‌آموزان به یادگیری قرآن و فراهم آوردن زمینه‌ی درک و فهم تدریجی معنای عبارات ساده و کوتاه قرآن، دو تمرین در نظر گرفته شده است. این دو تمرین، در گروه‌های دو یا سه نفره‌ی دانش‌آموزان انجام می‌شود. برای دانش‌آموزان توضیح دهید که می‌توانند معنای صحیح کلمات را با استفاده از آموخته‌های قبلی خود، بهره‌گیری از کلمات آشنا و هم‌خانواده در فارسی و جست‌وجوی کلمه‌ی مورد نظر در آیات درس و ترجمه‌ی مربوط به آن حدس بزنند. در صورت نیاز مراجعه به فهرست کلمات آخر کتاب نیز بلامانع است.

تمرین اول: آیات درین را از نوار گویند و کلمات را در خط خود علامت بزنید.

تمرین دوم: معنای صحیح کلمات قرآنی را علامت کنید.

☐ گمراهی	☐ هدایت	☐ آشکار
☐ نماز	☐ روزه	☐ پروردگار
☐ پروردگارشان	☐ افراد باتقوا	☐ افراد رستگار

تمرین سوم: معنای عبارات قرآنی را قائل کنید.

۱. تَقْلِبُوا مِنْ مَتَرٍ رِجِيمٍ

۲. وَ اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُكْرِمْتُمُوهَا بِهَا تُلَاقُوا فِيهَا حَمِيمًا

۳. وَ اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُكْرِمْتُمُوهَا بِهَا تُلَاقُوا فِيهَا حَمِيمًا

۴. وَ اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُكْرِمْتُمُوهَا بِهَا تُلَاقُوا فِيهَا حَمِيمًا

۵. وَ اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُكْرِمْتُمُوهَا بِهَا تُلَاقُوا فِيهَا حَمِيمًا

۶. وَ اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُكْرِمْتُمُوهَا بِهَا تُلَاقُوا فِيهَا حَمِيمًا

۷. وَ اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُكْرِمْتُمُوهَا بِهَا تُلَاقُوا فِيهَا حَمِيمًا

۸. وَ اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُكْرِمْتُمُوهَا بِهَا تُلَاقُوا فِيهَا حَمِيمًا

۹. وَ اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُكْرِمْتُمُوهَا بِهَا تُلَاقُوا فِيهَا حَمِيمًا

۱۰. وَ اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُكْرِمْتُمُوهَا بِهَا تُلَاقُوا فِيهَا حَمِيمًا

از دانش‌آموزان بخواهید برای یافتن پاسخ هر سؤال، پس از فکر و تلاش شخصی با هم‌گروه خود مشورت کرده و پاسخ خود را در کتاب بنویسند. پس از انجام تمرین توسط گروه‌ها، آن‌گاه هر عبارت همراه با پاسخ آن توسط یک دانش‌آموز خوانده می‌شود و در صورت نیاز، دانش‌آموز دیگری پاسخ داده یا آموزگار دانش‌آموزان را به پاسخ صحیح هدایت می‌کند.

تمرین دوم: به شیوه‌ای که بیان شد دانش‌آموزان معنای صحیح کلمات قرآنی را علامت می‌زنند.

۱- هُدًى :	☐ هدایت	☐ گمراهی
۲- عَيْبٌ :	☐ آشکار	☐ نهان
۳- صَلَاةٌ :	☐ روزه	☐ نماز
۴- رَبِّهِمْ :	☐ پروردگار	☐ پروردگارشان
۵- مُفْلِحُونَ :	☐ افراد باتقوا	☐ افراد رستگار

مناسب است گاهی در بیان معنای برخی کلمات از دانش‌آموزان درباره‌ی کلمات آشنا و هم‌خانواده‌ی آن‌ها پرسش کرد؛ مثلاً از ایشان پرسید آیا کلمات دیگری که با کلمه‌ی «هُدًى» یا «هدایت» هم‌خانواده باشد می‌شناسید؟ ایشان احتمالاً پاسخ خواهند داد «هادی» یا «مهدی». هم‌چنین می‌توان سؤال کرد کلمه‌ی «صَلَاةٌ» را قبلاً کجا شنیده‌اید؟ تا آن‌ها پاسخ دهند: در اذان و اقامه. این گونه پرسش و پاسخ‌ها می‌تواند موجب جذابیت کلاس، فعال شدن و گسترش واژگان و زمینه‌ساز قدرت تفکر دانش‌آموزان گردد. شایان ذکر است این گونه پرسش و پاسخ‌ها باید بسیار کوتاه و مناسب با شرایط ذهنی و توان دانش‌آموزان باشد.

تمرین سوم: دانش‌آموزان ابتدا به صورت انفرادی و سپس با مشورت در گروه، معنای عبارات قرآنی را حدس زده و در کتاب خود می‌نویسند. آن‌گاه مانند تمرین قبل، هر عبارت همراه با ترجمه‌ی آن توسط یک دانش‌آموز خوانده می‌شود و در صورت نیاز تصحیح می‌گردد. توجه کنید که دانش‌آموزان باید در صحیح خواندن عبارات قرآنی دقت کنند و در صورت اشتباه خواندن، به روش صحیح، اشکال آن‌ها برطرف شود. دانش‌آموزان باید بیاموزند که هر جا عبارت قرآنی را می‌خوانند، با دقت و صحیح بخوانند.

آل عمران، ۱۳۶

۱- مَغْفِرَةً مِّن رَّبِّهِمْ

آموزشی از پروردگارشان.

بقره، ۴۳

۲- وَ أَقِمُوا الصَّلَاةَ

و بخوانید نماز را.

بقره، ۴۳

۳- وَ ءَاتُوا الزَّكَاةَ

و بپردازید زکات را.

یونس، ۵۷

۴- وَ هُدًى وَ رَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

و هدایت و رحمت برای مؤمنان.

تذکر

انجام تمرین‌های مفاهیم در کلاس الزامی است؛ ولی نباید انتظار داشت که دانش‌آموزان لزوماً معنای کلمات و عبارات را به‌خاطر بسپارند. فراگیری این بخش از مطالب، به‌عنوان فعالیت‌های آزاد خارج از کلاس در ارزش‌یابی مستمر آنان منظور می‌شود؛ ولی عدم یادگیری آن‌ها نباید نه در ارزش‌یابی مستمر و نه در ارزش‌یابی پایانی، منجر به کسر نمره‌ای از دانش‌آموزان گردد.

آموزش پیام قرآنی

از یک یا دو دانش‌آموز می‌خواهیم پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن را برای کلاس بخوانند. آن‌گاه دانش‌آموزان به کمک تصویر و توضیحی که در زیر این تصویر آمده است در گروه‌های دو یا سه‌نفره با یک دیگر گفت‌وگو و مشورت کرده، سپس نظر خود را درباره‌ی پیام و مصادیق آن در زندگی برای کلاس بیان کنند. قابل ذکر است که ویژگی مهم «نور» و «روشنایی» این است که ما به وسیله‌ی آن، راه را از چاه تشخیص می‌دهیم. قرآن نیز کتاب هدایت خداست که راه درست زندگی را به ما نشان می‌دهد.

تمرین روخوانی با خط قرآن کامل

همان طور که می‌دانید مهم‌ترین هدف آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی کسب توانایی دانش‌آموزان در خواندن قرآن کریم است. هرچند آیات کتاب درسی، قسمت‌هایی از مصحف شریف است، ولی دانش‌آموزان مصحف کامل را مصداق واقعی قرآن کریم می‌دانند. در پایه‌ی پنجم ابتدایی در کتاب آموزش قرآنی تدابیری اندیشیده شده است تا به تدریج، دانش‌آموزان با قرآن کامل آشنا شوند و بتوانند آیات شریف را از روی آن بخوانند. این فعالیت علاوه بر آن که زمینه‌ساز دست‌یابی به مهم‌ترین هدف آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی است، فواید دیگری نیز دارد که به اهم آن‌ها اشاره می‌شود:

- ۱- اعتماد به نفس دانش‌آموزان در خواندن قرآن از روی مصحف کامل افزایش می‌یابد.
  - ۲- دانش‌آموزان با خواندن قرآن از روی مصحف کامل، احساس موفقیت کرده و مطمئن می‌شوند که تلاش آن‌ها در دوره‌ی ابتدایی به توانایی خواندن قرآن کامل منجر شده است.
  - ۳- دانش‌آموزان به‌طور نسبی با تفاوت‌های مهم خط قرآن کامل با خط آیات در کتاب درسی آشنا می‌شوند. این امر به آن‌ها کمک می‌کند تا بتوانند قرآن را از روی مصحف‌های مختلف بهتر بخوانند. برای دست‌یابی به این هدف مهم، دو فعالیت خاص در کتاب آموزش قرآن این پایه‌ی تحصیلی پیش‌بینی شده است. اول، آن که آیات هر درس همراه با آیات دیگری که در یک یا دو صفحه‌ی قرآن کامل آمده، در پایان هر درس آورده شده است. دوم، آن که از درس پنجم به بعد یک درس در میان یک جلسه‌ی آموزش به تمرین خواندن قرآن از روی مصحف کامل اختصاص داده شده است. توضیح چگونگی انجام این فعالیت در درس پنجم به تفصیل خواهد آمد.
- همان‌طور که گفته شد در پایان هر درس، یک یا دو صفحه از قرآن کامل آمده است. از دانش‌آموزان بخواهید که در ضمن انجام تمرین آخر «انس با قرآن در خانه» آیات شریف را از روی این صفحات خوانده و تمرین کنند.

مناسب است در این درس و در صورت لزوم در درس‌های آینده اول، ارزش و پاداش خواندن روزانه‌ی قرآن را برای دانش‌آموزان بیان کنید و دوم برخی تفاوت‌های رسم الخط قرآن کامل با خط آیات در کتاب درسی را برای دانش‌آموزان توضیح دهید. بهتر است برای آمادگی بیش‌تر دانش‌آموزان، یادآور شوند همان‌طور که از خط تحریری با خط کتابی تفاوت‌هایی وجود دارد و یا این که یک حرف به چند گونه نوشته می‌شود^۱، در قرآن کریم نیز گاهی کلمات به چند گونه نوشته می‌شود، ولی همه یکسان تلفظ می‌شوند. برخی از این تفاوت‌ها در صفحه‌ی مربوط در همین درس آمده است.

این موارد را از روی کتاب برای دانش‌آموزان توضیح دهید.

در پایان جلسه‌ی دوم انجام تکالیف «انس با قرآن در خانه» به ویژه تمرین آخر را به دانش‌آموزان متذکر

شوید.

۱- برخی از نمونه‌های این تفاوت عبارت‌اند از: سخن ← سخن، مریم ← مریم، بجه‌ها ← بجه‌ها.

جلسه‌ی سوم (انس با قرآن در خانه)

تمرین‌های انس با قرآن در خانه که قبلاً توسط دانش‌آموزان انجام شده است، در کلاس بررسی می‌شود. دانش‌آموزانی که تکلیف خود را به خوبی انجام داده‌اند تشویق شده و امتیاز می‌گیرند و دانش‌آموزی که تکلیف را به خوبی انجام نداده است با برخورد و تدبیر مناسب باید متوجه کم‌کاری و اشتباه خود شده و به انجام تکلیف در جلسات بعد ترغیب شود.

تمرین اول: از هر دانش‌آموز بخواهید یک یا دو سطر از آیات درس را با صدای بلند و حتی الامکان شبیه نوار قرائت کند. میزان توانایی دانش‌آموزان را ارزیابی و در دفتر کلاس ثبت کنید.

همان‌طور که ملاحظه می‌کنید در کتاب دانش‌آموز نوشته شده آیات درس را همراه با ترجمه‌ی آن بخوانند، این فعالیت مربوط به خانه است. بنابراین، نیازی به خواندن ترجمه‌ها در کلاس نیست.

انس با قرآن در خانه

جلسه‌ی سوم

توجه: سعی کنید تمرین‌های این بخش را در حضور اعضای خانواده انجام دهید.

تمرین اول: آیات درس را همراه با ترجمه‌ی آن بخوانید. سعی کنید با صدای بلند شبیه نوار قرائت کنید.

تمرین دوم: این آیات قرآنی را بخوانید.

۱- ص وَالْقُرْآنِ ذِی الذِّکْرِ
۲- طس تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُّبِينٍ * هُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ

تمرین سوم: آیات ۱ تا ۱۶ سوره‌ی بقره را که در پایان درس آمده است، بخوانید. سعی کنید شبیه نوار قرائت کنید.

این جلسه تمرین‌ها را با قرآن در خانه که قبلاً توسط دانش‌آموزان انجام شده است، در کلاس بررسی و تقدیر می‌شود.

تمرین دوم: از هر دانش‌آموز بخواهید آیات قرآنی این تمرین را با صدای بلند بخواند؛ سپس میزان توانایی دانش‌آموزان را ارزیابی و در دفتر کلاس ثبت کنید. ترجمه‌ی آیات این تمرین نوشته شده است که صرفاً جهت استفاده‌ی آموزگار محترم می‌باشد و نیازی نیست دانش‌آموزان ترجمه‌ی این آیات را بدانند.

ص، ۱

۱- ص وَالْقُرْآنِ ذِی الذِّکْرِ

صاد، سوگند به قرآن دارای یاد و پند (پندآموز)

۲- طس تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُّبِينٍ * هُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ نمل، ۱ و ۲

طاسین، این آیات قرآن و کتاب روشن است * هدایت و بشارت برای مؤمنان

تمرین سوم: در پایان هر درس، برخی از صفحه‌های قرآن کریم متناسب با آیات آن درس آمده است که علاوه بر تقویت مهارت روخوانی در دانش‌آموزان، آنان را بیش از پیش به انجام یک سنت اسلامی، علاقه‌مند می‌سازد. در این تمرین آیات ۱ تا ۱۶ سوره‌ی بقره در پایان درس آمده که از هر دانش‌آموز بخواهید یک یا دو سطر از آیات را با صدای بلند بخواند و سایرین از روی کتاب خود خط ببرند تا با خط قرآن کامل نیز آشنا شوند.

دانش‌آموزان این صفحه‌ی قرآنی را به میزانی که در وقت مقرر کلاس مقدور است تمرین کرده و در کلاس می‌خوانند. این کار، حسن اعتماد به نفس دانش‌آموزان را تقویت کرده و باور می‌کنند که تلاش چندساله‌ی آن‌ها به توانایی خواندن قرآن منجر شده است.

دانستنی های آموزگار

آنچه در این بخش ارائه می‌شود، به منظور افزایش دانش و توانایی معلم محترم در آموزش قرآن است. بیان این مطالب برای دانش‌آموزان ضرورت ندارد و نباید تصور شود که حتماً باید به نوعی این مطالب را برای آن‌ها بیان کرد. بدیهی است آشنایی با این موضوعات، علاوه بر ارتقای علمی معلمان، بر توفیق ایشان در آموزش قرآن می‌افزاید و می‌تواند در پاسخ دادن به برخی از پرسش‌های احتمالی دانش‌آموزان نیز مورد استفاده قرار گیرد. اینک درباره‌ی موضوعات مربوط به درس اول مطالبی چند ارائه می‌شود.

رسم المصحف و رسم الاملاء چیست؟

همان‌طور که ملاحظه کرده‌اید در قرآن کامل، شیوه‌ی نوشتن برخی از کلمات با شکل آن‌ها در کتاب آموزش قرآن، تفاوت‌هایی دارد. به توضیحات مختصری در این باره توجه کنید.

مسلمانان از صدر اسلام، برای نگهداری و محافظت از قرآن، کوشش فراوانی داشته و سعی کرده‌اند که قرآن کریم را همان‌طور که از زمان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به دست آن‌ها رسیده است، حفظ و نگهداری کنند؛ تا جایی که حتی شیوه‌ی نوشتن کلمات قرآن را تغییر نداده‌اند. به این شیوه نوشتن حروف و کلمات قرآن که در طول تاریخ بدون تغییر و ثابت مانده است «رسم المصحف» می‌گویند و معمولاً قرآن کامل به این شیوه نوشته می‌شود.

در کتاب آموزش قرآن دانش‌آموزان، صفحات آخر هر درس که به شیوه‌ی قرآن کامل می‌باشد، براساس رسم المصحف نوشته شده است؛ اما در مواردی که برخی از آیات با سوره‌های قرآن خارج از قرآن کامل می‌آید، با رسم الخط ساده و متداول که به آن «رسم الاملاء» می‌گویند، نوشته می‌شود.

برخی از تفاوت‌های بین رسم المصحف و رسم الاملاء، در کتاب دانش‌آموز توضیح داده شده و برخی دیگر به شرح زیر است:

أَدْرُكُ ← أَدْرَاكُ ، ضُحْنَهَا ← ضُحَاهَا

شَيْئًا ← شَيْئًا ، الْأَفْئِدَةُ ← الْأَفْئِدَةُ

الْأَخْرَةَ ← الْأَخْرَةَ ، الْقُرْءَانَ ← الْقُرْآنَ

از نظر صفحه‌آرایی نیز قرآن کامل دارای ویژگی‌هایی است که برخی از آن‌ها عبارت‌اند از:

۱- جمله‌ها و آیات پشت سر هم آمده و سطرها پر شده است. از این رو، بسیاری از جمله‌ها در دو سطر نوشته شده است و مواردی که علامت وقف ندارند، باید مشخص شود تا دانش‌آموزان بتوانند جمله جمله بخوانند و در محل صحیح توقف کنند.

۲- در برخی موارد، یک بخش در دو سطر نوشته شده است؛ یعنی اول بخش در انتهای سطر اول و آخر بخش در ابتدای سطر دوم قرار گرفته است. از این رو، باید معلم محترم تأکید کند که آخر سطر به اول سطر بعدی

وصل شود، مانند :

۱- ..... الرَّحْمَنِ

..... الرَّحِيمِ

۲- ..... صِرَاطَ

..... الَّذِينَ

۳- ..... وَيُقِيمُونَ

..... الصَّلَاةَ

۳- شماره‌ی آیه در آخر آیه قرار گرفته است. از این رو، معلم محترم باید توضیح دهد که وقتی شماره‌ی آیه اعلام می‌شود، دانش‌آموزان به جای توجه به عبارت بعد از شماره، به موضوع شماره‌ی قبل از آن توجه شود تا اول آیه را تشخیص دهند.

۴- برخی حروف از نظر خوشنویسی، با یک‌دیگر ترکیب شده و به صورت فشرده‌تر نوشته شده و گاهی به شکل کشیده نوشته شده است، همان‌گونه که در تصویر صفحات قرآن کامل در کتاب درسی ملاحظه می‌شود.

درباره‌ی سوره‌ی بقره

این سوره که طولانی‌ترین سوره‌ی قرآن مجید است یک‌جا نازل نشده است، بلکه در فواصل مختلف و با توجه به نیازهای گوناگون جامعه‌ی اسلامی، در مدینه نازل گردیده است. این سوره از نظر اصول اعتقادی اسلام و بسیاری از مسائل عملی (عبادی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی) جامعیت خاصی دارد. برخی از اهم مطالب آن به شرح زیر است:

- ۱- بحث‌هایی پیرامون توحید و شناسایی خدا به خصوص از طریق مطالعه‌ی اسرار آفرینش آمده است.
  - ۲- بخش‌هایی در زمینه‌ی معاد و زندگی پس از مرگ، به خصوص مثال‌های حسّی آن، مانند داستان ابراهیم و زنده شدن مرغ‌ها و داستان عَزْریر.
  - ۳- بحث‌هایی در زمینه‌ی اعجاز قرآن و اهمیت این کتاب آسمانی.
  - ۴- بحث‌هایی بسیار مفصل و طولانی درباره‌ی یهود و منافقان و موضع‌گیری‌های خاص آن‌ها در برابر اسلام و قرآن، و انواع کارشکنی‌های آنان در این رابطه.
  - ۵- بحث‌هایی در زمینه‌ی تاریخ پیامبران بزرگ به خصوص ابراهیم علیه‌السلام و موسی علیه‌السلام.
  - ۶- بحث‌هایی در زمینه‌ی احکام مختلف اسلامی از جمله نماز، روزه، جهاد در راه خدا، حج و تغییر قبله، ازدواج و طلاق، احکام تجارت و دین و قسمت مهمی از احکام ربا و به خصوص بحث‌های فراوانی در زمینه‌ی انفاق در راه خدا، و هم‌چنین مسئله‌ی قصاص و تحریم قسمتی از گوشت‌های حرام و قمار و شراب و بحثی از احکام وصیت و مانند آن.
- نام‌گذاری این سوره به «البقره» به مناسبت وجود داستان گاو بنی‌اسرائیل که شرح آن در آیات ۶۷ تا ۷۳ آمده است.

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه‌ی آیات درس، معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- یُؤْمِنُونَ	☐ ایمان دارند	☐ ایمان دارید
۲- يُقِيمُونَ	☐ برپا می‌دارید (می‌خوانید)	☐ بر پا می‌دارند (می‌خوانند)
۳- رَیْبٌ	☐ شک	☐ پنهان
۴- يُتَّفِقُونَ	☐ انفاق می‌کنند	☐ انفاق می‌کنید
۵- أَنْزَلَ	☐ نازل کرد	☐ نازل شد

ب - این آیات شریف را به کمک آموخته‌های خود، تمرین‌های کار در کلاس و معنای لغات داده شده، ترجمه کنید.

یوقنونون: یقین دارند	هُمَّ: آن‌ها، شان	أُولَئِكَ: آن‌ها، ایشان
تِلْكَ: آن، این	عَلَى: بر	مِنْ: از
مُحْسِنِينَ: نیکوکاران	لِ: برای	

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

... ..

۱- الم

□ اَلِفْ لَامِ مِيمِ

۲- تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ

□ ... است ... با حکمت (حکمت آموز)

۳- هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ

□ ... و ... ..

۴- الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ

□ ... .. را و می پردازند ... را

وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

□ و ... .. - ...

۵- أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ

□ ... .. هستند؛

وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

لقمان، ۱ تا ۵

□ و ... همان ... هستند.

غافر، ۵۹

۶- إِنَّ السَّاعَةَ لَأْتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

□ ... قیامت آمدنی است، نیست هیچ ... در آن ولی بیش تر مردم ...

أنفال، ۳

۷- الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

□ ... .. را و از آن چه به آن ها روزی دادیم ...

۱ و ۲- گاهی این گونه ضمیرها برای تأکید می آید؛ در این صورت می توان آن ها را معنا نکرد و یا به گونه ای معنا کرد که تأکید را برساند.

آموزش آیات ۱ تا ۱۱ سوره یس

اهداف

- ۱- توانایی خواندن آیات ۱ تا ۱۱ سوره یس
- ۲- تقویت علاقه به خواندن زیبای این آیات از طریق گوش دادن به نوار
- ۳- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات ساده ی قرآنی
- ۴- آشنایی با این پیام که در کارهای خوب به یک دیگر کمک کنیم، نه در کارهای بد
- ۵- توانایی نسبی خواندن آیات سوره یس از روی قرآن کامل

روش آموزش

جلسه اول

مراحل تدریس این درس به شرح زیر است :

- ۱- پیش خوانی آیات درس: به دانش آموزان فرصت کوتاهی بدهید تا درس را آهسته برای خود بخوانند.

درس ۲

جلسه اول

آیات درس را با نشان دادن خط بخواند.

سوره یس - آیات ۱ تا ۱۱

أَمْوَةٌ بَالِغَةٌ مِنَ الْقُرْطَانِ الرَّحِيمِ

- ۱- بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
- ۲- یس
- ۳- وَالْقُرْآنِ الْحَکِیْمِ
- ۴- اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِیْنَ عَلٰی سِرٍّ مُّسْتَفْهِیْمٍ
- ۵- تَنْزِیْلِ الْعَزِیْزِ الرَّحِیْمِ

* قرآن حکیم: قرآن که همین حالتش برسد و خرابه به است.

۲- روخوانی آیات درس: پیش از آغاز روخوانی، با پرسش از دانش‌آموزان شیوه‌ی خواندن حروف مقطعه یادآوری شود. آن‌گاه هر دانش‌آموز یک سطر از آیات درس را می‌خواند و دیگران خط می‌برند و آموزگار بر خط بردن و خواندن آنان نظارت می‌کند. دقت کنید که دانش‌آموزان حروف مقطعه‌ی این درس را صحیح بخوانند.

۳- قرائت همراه با نوار: قرائت آیات ۱ تا ۱۱ سوره‌ی یس را از نوار پخش کنید و از دانش‌آموزان بخواهید کتاب خود را باز کنند، آن‌گاه هر جمله را بار اول گوش کنند و بار دوم همراه با نوار از روی کتاب بخوانند. خط‌بردن دانش‌آموزان از روی کتاب و نظارت آموزگار محترم موجب تقویت خواندن صحیح آیات می‌شود.

۴- فردخوانی آیات درس: ابتدا از دانش‌آموزان داوطلب و سپس از دیگر دانش‌آموزان بخواهید هر کدام یک سطر از آیات را به صورت انفرادی بخوانند. در صورت بروز اشکال به شیوه‌ای که در بخش کلیات و درس قبل توضیح داده شده است رفع اشکال کنید.

جلسه‌ی دوم (کار در کلاس)

تمرین اول: آیات ۱ تا ۱۱ سوره‌ی یس را پخش کنید تا دانش‌آموزان ضمن شنیدن قرائت آیات، از روی کتاب خود خط ببرند.

تمرین دوم: دانش‌آموزان در گروه‌های دو یا سه نفره پس از تلاش فردی و مشورت با اعضای گروه خود، معنای عبارات قرآنی درس را در کتاب خود می‌نویسند. آن‌گاه هر سطر از عبارات همراه با ترجمه‌ی آن را یک دانش‌آموز می‌خواند و در صورت نیاز توسط دیگر دانش‌آموزان تصحیح می‌شود. توجه داشته باشید که دانش‌آموزان عبارات قرآنی را با دقت و صحیح بخوانند.

ترجمه‌ی کلمات و عبارات تمرین‌های دوم و سوم به شرح زیر است.

- ۱- صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ : راه راست
- ۲- مُرْسَلِينَ : پیامبران
- ۳- غَافِلُونَ : افراد غافل
- ۴- مَغْفِرَةً : بخشش
- ۵- أَجْرٍ : پاداش

***

- ۱- هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
این راه راست است. زخرف، ۶۴
- ۲- وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ
و سلام بر پیامبران
صافات، ۱۸۱
- ۳- لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ
برای آن‌ها آمرزش و پاداش بزرگ است. حجرات، ۳
- ۴- وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ
و خدا دعوت می‌کند به بهشت و آمرزش
بقره، ۲۲۱

کلاس درس

تمرین اول - آيات درس را از نو بخوانید و با نشان دادن خط، هم‌رأی بخوانید.

تمرین دوم - با توجه به ترجمه آيات درس، کلمات قرآنی را معنا کنید.

۱- صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ :
.....

۲- مُرْسَلِينَ :
.....

۳- غَافِلُونَ :
.....

۴- مَغْفِرَةً :
.....

۵- أَجْرٍ :
.....

تمرین سوم - معنی عبارات قرآنی را کامل کنید.

۱- هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
.....

۲- وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ
.....

۳- لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ
.....

۴- وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ
.....

۱۴

و تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى
و در یکدیگر خوب و بدیگری کمک کنید.

و لَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَ الْعَدْوَانِ
و در یکدیگر کارهای بد همکاران نکنید.

حسین علی‌پور

۱- در چه کارهایی با یکدیگر را کمک کنید؟
۲- در چه کارهایی نباید با دیگران همکاری کرد؟
۳- خاطرات خود را در باره این آیه قرآنی بنویسید و در رنگ آشنا برای دوستانتان خود بنویسید.

۱۵

آموزش پیام قرآنی

از چند دانش‌آموز آموزش بخواهید ابتدا عبارت پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن را برای کلاس بخوانند. آن‌گاه دانش‌آموزان در گروه‌های چند نفره درباره‌ی مفهوم پیام به کمک تصویر کتاب و پرسش‌هایی که در کتاب آمده است با یکدیگر گفت‌وگو و مشورت می‌کنند و نظر خود را درباره‌ی همکاری و تعاون و مصادیق آن در خانه، مدرسه و محیط جامعه بیان کنند.

در پایان جلسه‌ی دوم انجام تکلیف «آنس با قرآن در خانه» به ویژه تمرین آخر آن و ارزش و پاداش خواندن روزانه‌ی قرآن را به دانش‌آموزان متذکر شوید.

جلسه‌ی سوم (انس با قرآن در خانه)

تمرین‌های انس با قرآن در خانه که قبلاً توسط دانش‌آموزان انجام شده است، در کلاس بررسی می‌شود. دانش‌آموزان کوشا و منظم تشویق شده و تذکرات لازم برای ترغیب سایر دانش‌آموزان بیان می‌شود. آن‌گاه تمرین‌های این بخش از دانش‌آموزان پرسش می‌شود و نتیجه‌ی ارزش‌یابی از توانایی آنان در دفتر کلاس ثبت می‌گردد.

انس با قرآن در خانه

جلسه سوم

تمرین اول - آیات درس را همراه با ترجمه‌ی آن بخوانید. سعی کنید با صدای بلند و سینه توار فراتر کنید.

تمرین دوم - این عبارات قرآنی را بخوانید و اتصالات را با فلش مشخص کنید.

مَنْ مَّا قَوْمٌ يَبْقَوْنَ الشُّرُكِينَ
أَمْ مَا عَلِمْنَا إِلَّا أَنبَاءَ الْبَشَرِ
إِنَّمَا تُحَدِّثُ مِمَّنْ نَّبَّأَكَ الْأُنثَى
إِنَّا لِلَّهِ لَا نُخْشِعُ لِخَيْرِ الْمُتَحَسِّنِينَ
إِنَّمَا كُنَّهَا الْأُنثَى تَتْلُو آيَاتِ اللَّهِ
وَأَنْصَبُوا الْأَوْزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَخْسِرُوا الْمِيزَانَ

تمرین سوم - آیات ۲۶ تا ۲۹ سوره‌ی نوح را از روی دو ضلعی که به شما داده است بخوانید و سعی کنید سینه توار فراتر کنید.

۱۶

تمرین اول: از هر دانش‌آموز بخواهید یک یا دو سطر از آیات درس را با صدای بلند و حتی الامکان شبیه به نوار بخواند. توانایی دانش‌آموزان را ارزیابی کرده و نمره‌ی آن‌ها را در دفتر کلاس ثبت کنید. توجه داشته باشید که در کتاب دانش‌آموزان در این تمرین آمده است که عبارات قرآنی درس را همراه با ترجمه بخوانند. این فعالیت مربوط به خانه است؛ در کلاس لزومی به خواندن ترجمه نیست.

تمرین دوم: از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام یک عبارت قرآنی این تمرین را با صدای بلند بخوانند. آن‌چه در این تمرین مانند سایر تمرین‌ها اهمیت دارد صحیح خواندن عبارات است. دانش‌آموزی که عبارت را صحیح می‌خواند، امتیاز کامل آن را می‌گیرد؛ اما بهتر است نحوه‌ی اتصال کلمات به یک‌دیگر نیز مورد توجه و تأکید قرار بگیرد. برای بررسی و کنترل بهتر این نوع تمرین‌ها چند راه پیشنهاد می‌شود که می‌توانید با توجه به شرایط کلاس از آن‌ها استفاده کنید:

۱- دانش‌آموزان دو به دو کتابشان را جابه‌جا کنند و هر یک صحت اتصالات دیگری را کنترل نمایند.

۲- به دانش‌آموزان فرصت دهید تا با تبادل نظر در گروه صحت اتصالات را بررسی کنند.

۳- عبارات قرآنی را از قبل، روی تابلو نوشته و از دانش‌آموزان بخواهید اتصالات را با فلش مشخص کنند و دیگران صحت تمرین خود را بررسی کنند. (خودارزیابی)

فلش اتصال عبارات و ترجمه‌ی آن‌ها به شرح زیر است. توجه داشته باشید که ترجمه‌ی عبارات برای افزایش آگاهی آموزگاران محترم آمده است و بیان این ترجمه‌ها برای دانش‌آموزان ضرورت ندارد. بدیهی است اگر دانش‌آموزی در این مورد پرسش کرد، سؤال او پاسخ داده می‌شود.

مثال: قَالَ يَا قَوْمِ ائْتِبِعُوا الْمُرْسَلِينَ

گفت ای قوم من پیروی کنید پیامبران را

۱- وَ مَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

و نیست بر ما مگر رساندن روشن پیام

یس، ۱۱

۲- إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ

(ای پیامبر)، فقط کسی هشدار تو را می‌پذیرد که از قرآن پیروی کند.

توبه، ۱۲۰

۳- إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

قطعاً خدا تباہ نمی‌کند پاداش نیکوکاران را

بقره، ۲۷۸

۴- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، تقوای خدا را پیشه کنید.

الرحمن، ۹

۵- وَ أَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

و به پا دارید ترازو (سنجش) را به عدل و از ترازو (سنجش) کم نگذارید.

تمرین سوم: از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام یک سطر از آیات ۱ تا ۲۷ سوره‌ی یس را از روی صفحات پایانی این درس بخوانند. این تمرین را به میزانی که در کلاس وقت دارید انجام دهید و در صورت نیاز، برخی از توضیحات لازم درباره‌ی رسم الخط این آیات را مطابق آنچه در درس اول کتاب دانش‌آموزان آمده است در حد ضرورت و به اختصار، برای دانش‌آموزان بیان کنید. دانش‌آموزان موفق را تشویق کنید؛ اما توجه داشته باشید در صورتی که دانش‌آموزی در خواندن آیات از روی این صفحات کتاب درسی توفیق کافی ندارد، هیچ نمره‌ای از ارزش‌یابی مستمر یا پایانی او کسر نمی‌شود.

دانستنی‌های آموزگار

درباره‌ی سوره‌ی یس

این سوره، سی و ششمین سوره‌ی قرآن کریم است و ۸۳ آیه دارد. نام این سوره، از آیه‌ی نخست آن آمده و محتوای این سوره به شرح زیر است.

- ۱- بیان رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و قرآن مجید و هدف از نزول آن
  - ۲- بیان رسالت سه تن از پیامبران الهی و چگونگی دعوتشان به سوی توحید و مبارزه‌ی پیگیرشان با شرک
  - ۳- بیان نکات توحیدی و ذکر آیات و نشانه‌های عظمت پروردگار در عالم هستی
  - ۴- بیان مسائل مربوط به معاد و دلایل گوناگون آن، چگونگی حشر و نشر، سؤال و جواب در قیامت، پایان زندگی دنیوی و مسئله‌ی بهشت و دوزخ.
- طبق روایات این سوره یکی از با فضیلت‌ترین سوره‌های قرآن است (تا آن‌جا که قلب قرآن نام گرفته است).
برگرفته از فرهنگ اصطلاحات قرآنی

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه‌ی آیات درس، معنای صحیح این کلمات را انتخاب کنید.

۱- آباء	☐ پدران	☐ مادران
۲- أَكْثَر	☐ کم‌تر	☐ بیش‌تر
۳- رَحِيم	☐ مهربان	☐ بخشنده
۴- اَتَّبَعَ	☐ پیروی کرد	☐ رهبری کرد
۵- بَشِّر	☐ هشدار بده	☐ مژده بده

ب - ترجمه‌ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته‌های خود، تمرین‌های کار در کلاس و معنای لغات داده‌شده، کامل کنید.

لا : نیست، نه	إِلَه : خدا	إِلَّا : جز
هُوَ : او	إِنَّ : قطعاً	ناس : مردم
أَجْر : پاداش	مَنْ : کسی که، چه کسی	

- ۱- وَ بَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ
 و ... به ...
- ۲- إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ
 ... ضایع نمی‌کند ...

حج، ۳۷

توبه، ۱۲۰

۳- لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ

دخان، ۸

□ ... .. زنده می کند و می میراند ... شما و ... پیشین شما

۴- إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

بقره، ۲۴۳

□ ... .. صاحب لطف است ... .. ولی ... .. شکرگزاری نمی کنند.

۵- وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى

طه، ۴۷

□ و ... ..

آموزش آیات ۱ تا ۱۱ سوره ی ق

اهداف

- ۱- توانایی خواندن آیات ۱ تا ۱۱ سوره ی ق
- ۲- تقویت علاقه به خواندن زیبای این آیات از طریق گوش دادن به نوار
- ۳- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات ساده ی قرآنی
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی درباره ی آداب شنیدن قرآن کریم
- ۵- توانایی نسبی خواندن آیات سوره ی ق از روی قرآن کامل

روش آموزش

جلسه ی اول

۱- پیش خوانی آیات درس: به دانش آموزان فرصت کوتاهی بدهید تا درس را آهسته برای خود بخوانند.

درس ۳

جلسه اول

آیات درس را با شکل دامن خط بخوانید.

سوره ی ق، آیات ۱ تا ۱۱

أَمْرًا بِاللَّهِ مِنَ الشَّعْطَانِ الرَّجِيمِ

۱. بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
۲. ق. وَ الْقُرْآنِ الْمَجِیْدِ
قرآن مجید و قرآن مجید را بخوانید یا بشنید.
۳. یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اِذْ جَاءَهُمْ سُنْبُرٌ مِّنْهُمْ
ای کسانی که ایمان آورده اند! هنگامی که سحابی از سوی شما آمد.
۴. فَتَالِی الْكَافِرُوْنَ هٰذَا نَسْرٌ كَافِرٌ
پس تالی کافران! این ناسر کافر است.
۵. اِذَا مَثَلًا وَّكُنَّا لَهَا
اگرچه آن را گمان کردیم و ما آن را گمان کردیم، بجز آنکه از سوی ما بود.
۶. وَتِلْكَ رِجْعٌ یَعْبُدُ
و آن است که برگشتن است.
۷. لَمَّا عَلِمْنَا مَا تَنْهٰی الْاَرْضُ مِنْهُمْ
هنگامی که فهمیدیم آنچه زمین از سوی آنها منع می کرد.

جلسه‌ی دوم (کار در کلاس)

تمرین اول: نوار آیات ۱ تا ۱۱ سوره‌ی ق را پخش کنید تا دانش‌آموزان ضمن گوش دادن به قرائت آیات، از روی کتاب خود خط ببرند.

تمرین دوم: دانش‌آموزان در گروه‌های دو یا سه نفره پس از تلاش فردی و مشورت با اعضای گروه، معنای صحیح کلمات قرآنی را در قسمت مربوطه علامت می‌زنند.

۱- سَمَاءُ :	☐ آسمان	☐ زمین
۲- أَرْضُ :	☐ آسمان	☐ زمین
۳- عِبَادُ :	☐ مؤمنان	☐ بندگان
۴- كَافِرُونَ :	☐ منافقان	☐ کافران
۵- نَخْلٌ :	☐ درخت خرما	☐ درخت انگور
۶- شَيْءٌ :	☐ چیزها	☐ چیز

تمرین سوم: دانش‌آموزان در گروه‌های دو یا سه نفره پس از تلاش فردی و مشورت با اعضای گروه خود، معنای عبارات قرآنی را کامل کرده و در کتاب خود می‌نویسند. آن‌گاه هر سطر همراه با ترجمه‌ی آن، توسط یک دانش‌آموز خوانده شده و در صورت نیاز تصحیح می‌شود. توجه کنید که دانش‌آموزان با دقت و صحیح عبارات قرآنی را بخوانند.

- ۱- وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ
بقره، ۲۸۲
و خدا به هر چیز داناست.
- ۲- عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ
انسان، ۶
چشمه‌ای که می‌نوشند از آن بندگان خدا
- ۳- أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
حج، ۷۰
آیا نمی‌دانی که خدا می‌داند آن چه در آسمان و زمین است؟

آموزش پیام قرآنی

از چند دانش‌آموز بخوانید آیه و ترجمه‌ی پیام را بخوانند، آن‌گاه دانش‌آموزان در گروه‌های چند نفره درباره‌ی مفهوم پیام با یک‌دیگر به گفت‌وگو می‌پردازند و با هم‌فکری اعضای گروه ابتدا به پرسشی که در زیر تصویر پیام آمده پاسخ می‌دهند و هر گروه نظرات خود را در این باره بیان می‌کند.

دلیل لزوم سکوت و گوش دادن به آیات قرآن کریم می‌تواند موارد زیر باشد :

۱- گوش دادن به حرف هرکس، احترام به اوست. قرآن کلام خداست هر وقت آیات را می‌شنویم باید به سخن خدا گوش دهیم.

۲- گوش دادن یا دقت، موجب اندیشه و تفکر در آن کلام می‌شود.

۳- سخن نگفتن و گوش دادن به آیات قرآن، فضا را برای شنیدن دیگران آماده می‌کند. در پایان این جلسه، انجام تکلیف انس با قرآن در خانه به ویژه آخرین تمرین آن را به دانش‌آموزان گوشزد کنید.

جلسه‌ی سوم (انس با قرآن در خانه)

همان‌طور که قبلاً گفته شد این جلسه، مخصوص پرسش و ارزش‌یابی است. قبل از انجام تمرین‌ها از دانش‌آموزان سؤال کنید این تمرین‌ها را در خانه انجام داده‌اند یا خیر. با پرسش یا هر شیوه‌ی مناسب دیگری انجام فعالیت‌های این جلسه را بررسی کنید. دانش‌آموزان منظم را تشویق نموده و کسانی را که در انجام تکالیف خود کوتاهی می‌کنند به شیوه‌ی مناسب به انجام این کار ترغیب کنید.

تمرین اول: از هر دانش‌آموز بخواهید یک یا دو سطر از آیات درس را با صدای بلند و حتی الامکان شبیه به نوار بخواند و دیگران از روی کتاب خط ببرند. توانایی دانش‌آموز ارزیابی شده و امتیاز او در دفتر کلاس ثبت می‌شود.

تمرین دوم: از دانش‌آموزان بخواهید این عبارات قرآنی را بخوانند و به شیوه‌ی مناسبی مانند توصیه‌های پیشنهادی درس قبل، صحت تشخیص حروف ناخوانا را بررسی کنید.

انس با قرآن در خانه

جلسه‌ی سوم

تمرین اول: آیات درس را همراه با ترجمه‌ی آن بخوانید. سعی کنید با صدای بلند نوبه نوار فرانت کنید.

تمرین دوم: این عبارات قرآنی را بخوانید و حروف ناخوانای آن‌ها را مشخص کنید.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَأُوا بِالْأَنفِ وَالْأَعْيُنِ وَأَنْتُمْ كَالْبُكْمِ

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ

تمرین سوم: آیات ۱ تا ۱۰ سوره ۱۰۱- از روی صفحه‌ی بعد بخوانید. سعی کنید نوبه نوار فرانت کنید.

دار برکت، آیتگاه اُلمی آر.آر.آر. آهواند

۴۴

حروف ناخوانا و ترجمه‌ی عبارات این تمرین به شرح زیر است :
همان‌طور که قبلاً گفته شد، بیان ترجمه‌ی عبارات برای دانش‌آموزان ضرورتی ندارد.

آل عمران، ۱۳۹

۱- وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا

و سست نشوید و اندوهگین نشوید

مزل، ۱۵

۲- رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ

پیامبری گواه بر شما

ابراهیم، ۶۰

۳- فَتَى يَذُكُرُهُمْ

جوانی یاد می‌کرد آن‌ها را

اسراء، ۲۶

۴- وَءَاتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ

و بپرداز به خویشاوند حقش را

حجر، ۴۹

۵- نَبِيٍّ عِبَادِي

خبر ده بندگانم را

مؤمنون، ۱

۶- قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ^۱

قطعاً رستگار شدند مؤمنان

نحل، ۳۳

۷- قَالُوا نَحْنُ أَوْلَىٰ قُوَّةٍ

گفتند : ما صاحبان قدرتیم

تمرین سوم: از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام یک سطر از آیات ۱ تا ۱۵ سوره‌ی «ق» را از روی صفحه‌ی پایانی این درس بخوانند. این تمرین را به میزانی که در کلاس وقت دارید انجام دهید و در صورت نیاز برخی از توضیحات لازم درباره‌ی رسم الخط این آیات را مطابق آنچه که در درس اول کتاب دانش‌آموزان آمده است در حد ضرورت و به اختصار برای دانش‌آموزان بیان کنید. دانش‌آموزان موفق را تشویق کرده، ولی توجه داشته باشید اگر دانش‌آموزی در خواندن آیات از روی این صفحه توفیق کافی نداشت، هیچ نمره‌ای از ارزش‌یابی مستمر یا پایانی او کسر نمی‌شود.

۱ و ۲- در این دو کلمه پایه‌ی همزه (ی، و) ناخوانا و خود همزه خواناست.

دانستنی های آموزگار

درباره ی سوره ی قاف

این سوره، پنجاهمین سوره ی قرآن کریم است و ۴۵ آیه دارد. نام آن در آیه ی اول آن آمده است. این سوره از مسئله ی معاد و از این که چگونه انسان ها بعد از مردن و پوسیده شدن اجسادشان دوباره زنده می شوند، یاد می کند؛ و نیز با اشاره به انکار، سردرگمی و تعجب کافران از مسئله ی نبوت به سخنان باطل آنان پاسخ می دهد که آیا به آسمان بالای سرشان نگاه نکرده اند که چگونه خدا آن را برافراشته و آراسته است و این که خدا در برابر چشمشان زمین مرده را زنده و درخت خشک را بارور می کند. در ادامه به ذکر وضعیت روز قیامت می پردازد و نهایتاً دستوراتی به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می دهد.

برگرفته از دانشنامه ی قرآن و قرآن پژوهی

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه ی آیات درس، معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- کَذَّبُوا بِ-	☐ ایمان آوردند	☐ تکذیب کردند
۲- نَزَّلْنَا	☐ فرستادیم	☐ نازل کردیم
۳- ماء	☐ آب	☐ هوا
۴- مُبَارَكٌ	☐ پر برکت	☐ عید
۵- عَبْدٌ	☐ معبود	☐ بنده

ب - ترجمه ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته های خود، تمرین های کار در کلاس و معنای لغات داده

شده، کامل کنید.

نا : ما   الَّذِينَ : کسانی که   خَلَقَ : آفرید   هَذَا : این
 أَنْزَلْنَا : نازل کردیم   ه : آن، او، ش   قَالَ : گفت   ی : من   كَلَّ : هر، همه

- ۱- قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ
 قطعاً ضرر کردند ... دیدار ... را
- ۲- إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ
 ... خودمان ... قرآن را و ... برای آن نگه دارنده هستیم.
- ۳- وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ
 و ... جنبنده ای را ...
- ۴- وَ هَذَا ذِكْرٌ مُبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ
 و ... یادآوری ... است که ... را
- ۵- قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ
 ... هستم.

۲- إِنِّي = إِنْ + ی

۱- إِنَّا = إِنْ + نا

آموزش آیات ۶۹ تا ۷۳ سوره ی هود

اهداف

- ۱- توانایی خواندن آیات ۶۹ تا ۷۳ سوره ی هود
- ۲- تقویت علاقه به زیبا خواندن این آیات از طریق گوش دادن به نوار
- ۳- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات ساده ی قرآنی
- ۴- آشنایی با این پیام قرآنی که نیک و بد اعمال ما به خود ما باز می گردد.
- ۵- آشنایی با یکی از داستان های قرآن درباره ی حضرت ابراهیم علیه السلام
- ۶- توانایی نسبی خواندن آیات ۶۳ تا ۸۱ سوره ی هود از روی قرآن کامل

روش آموزش

جلسه ی اول

برای ایجاد انگیزه در این درس، می توانید ابتدا داستان بشارت فرشتگان به حضرت ابراهیم علیه السلام را با

درس ۴

جلسه اول

آیات دهم را با نشان دادن خط بخوانید.

سوره ی هود، آیات ۶۹ تا ۷۳

۱- لَمْ يَكُن لِرَبِّكَ مِنْ الشَّيْءِ الْإِذْمُ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱- وَ لَقَدْ جَاءَنَا إِبرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى
فَوَسَّكَ بِالَّذِي نَدَىٰ إِبرَاهِيمَ بِالْمُشْرَى

۲- قَالُوا سَلَامًا قَالِ سَلَامٌ
وَمَا كُنَّا لِنَعْلَمَ بِحُضْرَتِ إِبْرَاهِيمَ إِذْ دَعَا

۳- فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِينٍ
وَجَزَىٰ بِنَجْمِكَ الْكَوْكَبَ أَنْ تَدْعُو لِي بِرَبِّكَ إِذْ دَعَا

۴- قُلْنَا زَاكِي أَتَيْنَهُمْ لَأَنْبِئَهُمْ أَنَّكَ نَجَرْتَهُمْ
وَأَنْتَ بِدِينِهِمْ أَهْلٌ بِمِثْلِ مَا دَعَا فَجَعَلْنَا لِي

۵- وَ أَرْجَسَ بِئْتَهُمْ خَيْبَةً
وَأَنْبِئَهُمْ أَنَّكَ نَجَرْتَهُمْ

۶- قَالُوا لَا تَحْزَنْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ
كَلِمَاتٍ نَبِيًّا نُوَلِّئُكَ مَا تَشَاءُ مِنَ الْأَمْوَالِ الَّتِي كُنَّا نَكْنِزُكَ فِيهَا

۷- وَ أَمْرًا لَهُمْ فَمَا يَشَاءُ لِيُفْعَلَنَّ
حُضْرَتِ إِبْرَاهِيمَ وَ إِبْرَاهِيمَ قَدْ رَضِيَ قَوْمٌ مِمَّنْ جَاءُوا بِالْحَقِّ

۸- قَبَسْنَا نَارَهُمْ فَجَعَلْنَاهَا نُورًا لِمَنْ نَشَاءُ
وَأَلْهَمْنَاهُمْ مَا نَشَاءُ لِمَنْ نَشَاءُ

۹- وَ مِنْ قَوْمٍ إِسْحَاقَ يَخْفَوْنَ
وَأَبْرَاهِيمَ إِسْحَاقَ يَخْفَوْنَ

۱۰- قَالَتْ يَا وَيْلَتَىٰ أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ
هَٰذَا هُوَ الَّذِي كُنْتُ أُكْفَرُ بِهِ

۱۱- وَ هَٰذَا يُعَلِّمُنَا سَعَىٰ
وَأَعْلَمُ مَا نَكْتُمُ

۱۲- إِنْ هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّؤْتَمِرٌ
لِمَنْ هُوَ شَرٌّ نَاصِرٌ

۱۳- قَالُوا أَلَيْسَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ
فَتُكْفَرُ بِهِ

۱۴- رَحْمَةً لِّلَّذِينَ هُمْ عَنْ آلِهَتِهِمْ أَهْلٌ بِنَبَأِهِمْ
لَا يَعْلَمُونَ

۱۵- إِلَهُمَّ خَشِيعَةً فَجِئْنَا
بِهِمْ نَارًا تَلْقَوْنَ أَصْوَابًا

الفصل آيات دهم را از نوار گوش کنید و با نشان دادن خط، همراه نوار بخوانید.

الفصل آيات دهم را از نوار گوش کنید و با نشان دادن خط، همراه نوار بخوانید.

۶۱

استفاده از یکی از روش‌های داستان‌گویی برای دانش‌آموزان تعریف کنید و سپس توجه آنان را به ترجمه‌ی برخی از آیات این سوره که همین داستان را بیان می‌کند جلب کنید. آن‌گاه طی مراحل زیر، تدریس درس را ادامه دهید:

۱- پیش‌خوانی آیات درس: به دانش‌آموزان فرصت کوتاهی بدهید تا درس را آهسته برای خود بخوانند.

۲- روخوانی آیات درس: هر دانش‌آموز یک یا دو سطر از آیات درس را می‌خواند و دیگران خط می‌برند و آموزگار بر خط‌بردن و خواندن دانش‌آموزان نظارت می‌کند.

۳- قرائت همراه با نوار: قرائت آیات ۶۹ تا ۷۳ سوره‌ی هود را از نوار پخش کنید و از دانش‌آموزان بخواهید هر جمله را بار اول گوش کنند و بار دوم همراه نوار بخوانند. شما نیز بر خواندن و خط‌بردن دانش‌آموزان نظارت کنید.

۴- فردخوانی آیات درس: ابتدا از دانش‌آموزان داوطلب و سپس از دیگر دانش‌آموزان بخواهید هر کدام یک سطر از عبارات قرآنی درس را با صدای بلند و حتی الامکان شبیه به نوار برای کلاس بخوانند.

جلسه‌ی دوم (کار در کلاس)

تمرین اول: قرائت آیات ۶۹ تا ۷۳ سوره‌ی هود را از نوار پخش کنید تا دانش‌آموزان ضمن گوش دادن به قرائت آیات، از روی کتاب خود، خط ببرند و همراه نوار بخوانند.

تمرین دوم: دانش‌آموزان در گروه‌های دو یا سه نفره پس از تلاش فردی و مشورت با اعضای گروه، معنای صحیح کلمات قرآنی را در کتاب خود بنویسند. آن‌گاه هر کلمه یا ترکیب قرآنی همراه با ترجمه‌ی آن توسط یک دانش‌آموز خوانده شده و در صورت نیاز تصحیح می‌شود.

۱- بُشْرَى: بشارت، مژده

۲- مَجِيد: با عظمت

۳- أَمْرُ اللَّهِ: کار خدا

۴- رَحْمَةُ اللَّهِ: رحمت خدا

۵- أَهْلَ الْبَيْتِ: خاندان، اهل خانه

تمرین سوم: دانش آموزان در گروه‌های دو یا سه نفره پس از تلاش فردی و مشورت با اعضای گروه خود، معنای عبارات قرآنی را کامل کرده و در کتاب خود می‌نویسند. آن‌گاه هر سطر همراه با ترجمه‌ی آن، توسط یک دانش‌آموز خوانده شده و در صورت نیاز تصحیح می‌شود. توجه کنید که دانش‌آموزان با دقت و صحیح عبارات قرآنی را بخوانند.

۱- وَ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ

سوگند به قرآن با عظمت

۲- وَ هُدًى وَ رَحْمَةً وَ بُشْرَى لِّلْمُسْلِمِينَ

و هدایت و رحمت و بشارت برای مسلمانان.

۳- رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، عَلَیْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ

رحمت خدا و برکات او بر شما خاندان باد.

ق، ۱

نحل، ۸۹

هود، ۷۳

آموزش پیام قرآنی

از چند دانش‌آموز بخواهید پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن را بخوانند، سپس درباره‌ی شعر و تصویر کتاب با یک‌دیگر بحث و گفت‌وگو کنند و نظرات خود را برای کلاس بیان کنند. پیشنهاد می‌شود برای هر یک از گروه‌ها متناسب با توانمندی آنان فعالیت‌هایی مانند اجرای یک نمایش کوتاه درباره‌ی این پیام قرآنی، پیدا کردن ضرب‌المثل یا شعر مناسب دیگری، کشیدن نقاشی، نوشتن یک خاطره و یا انشا در این مورد در نظر بگیرید؛ و در فرصتی مناسب گروه‌ها کار خود را به کلاس ارائه دهند.

برخی از ضرب‌المثل‌ها یا اشعار در این زمینه به

شرح زیر است:

۱- تو نیکی می‌کن و در دجله انداز

۲- تو نیکی می‌کن و در دجله انداز

۲- چو بد کردی مشو ایمن ز آفات

۲- چو بد کردی مشو ایمن ز آفات

۳- سوی ما آید ندهاها را صدا

۳- این جهان کوه است و فعل ما ندا

۴- از هر دست که بدهی از همان دست می‌گیری

۵- چاه مکن بهر کسی، اول خودت دوم کسی

بیان داستان: همان‌طور که در بخش کلیات بیان شد یکی از روش‌های جذاب ارائه‌ی مفاهیم، بیان آن‌ها به

جدا لحظه جدا از دورد مهستان به خانه حضرت ابراهیم از اتلی پرواز کرده و به همسرت می‌گردد. سارا بانو در منزل چه دارم؟ باید غذای برای مهستان آماده کنی. سارا پاسخ می‌دهد: اگر نمسا به من کمک کنی، کتاب خوبی از گوساله برای مهستان پیامبر خدا آماده می‌کنم. حضرت ابراهیم درحالی که خورده را برای این کار آماده می‌کند، می‌گوید: کتاب گوساله، آن هم دست پخته سارا بانو خوردن دارد.

سارا ظرف غذا را به اتلی می‌برد. حضرت ابراهیم از جا بلند می‌شود، ظرف غذا را از دست همسرت می‌گیرد و بر سر سفره می‌گذارد. او به مهستان می‌کند و می‌گوید: بسواکه بفرماید غذا سرد می‌شود، مهستان چطور نمی‌آید. حضرت ابراهیم درحالی که از رفتار آن‌ها تعجب کرده، باز هم تعریف می‌کند: ما رسو داریم مهستانی را گوساله از خانه روانه کنی. یکی از مهستان رو به حضرت ابراهیم می‌کند و می‌گوید: دیگر چاشنی ای پشیر خدا ما فرستادگان خدا داریم و فرستگان جاری به غذای انسان‌ها ندارند، سارا نیز که از غذا خجورون مهستان بگردد شده بود، با این سخنان، ترسش فوراً ریخته و می‌خندد. آن‌گاه فرستگان ارائه می‌دهند: ما امروز برای نمسا مزه‌ای داریم، پروازگار تو آواز داده است که پشمی به نام اسحاق و بعد از تو برای به نام بطرب به نمسا حفظ کنی. سارا جلو می‌آید و با تعجب می‌گوید: دیگر از ما گذشته است، من و تو برای چه دار شدن خیلی پریم... ابراهیم که هنوز ساکت است، لب‌هایش کومک به خنده باز می‌شود. فرستگان رو به سارا می‌کند و می‌گوید: آه از قدرت خدا تعجب می‌کنی! رحمت و ولایت خدا و عبادان نمسا با ما فرستگان با داره ای حضرت ابراهیم و همسرت از خانه خارج می‌شود.

چشم‌های سارا از شادی و امید روی می‌زند و کمک‌انگیزی بر گونه‌اش می‌چکد. حضرت ابراهیم به لشکر که بی‌لطف الهی به سجده می‌روند و سارا نیز در پشت سر همسرت سجده‌ی بی‌شکر به جای می‌آورد.

شیوه‌ی داستان است. معمولاً دانش‌آموزان با داستان‌های قرآنی آشنا هستند، از این رو شما می‌توانید از آنان بخواهید که داستان را به صورت نمایش برای دوستان خود اجرا کنند و یا می‌توانید به شیوه‌ی جذاب و مناسب دیگری که تشخیص می‌دهید و در توان دارید، داستان را برای دانش‌آموزان تعریف کنید. به خاطر داشته باشید حتماً دانش‌آموزان یک بار داستان را از روی متن کتاب، در کلاس بخوانند.

در پایان این جلسه، یادآوری کنید که تمرین‌های انس با قرآن در خانه انجام شود.

جلسه‌ی سوم (انس با قرآن در خانه)

این جلسه مخصوص پرسش و ارزیابی دانش‌آموزان است. از آن‌جا که ممکن است فرصت ارزیابی از همه‌ی دانش‌آموزان فراهم نشود پیشنهاد می‌شود در هر جلسه‌ی پرسش، تعدادی از دانش‌آموزان ارزیابی شوند. سعی کنید در هر نیم سال، هر دانش‌آموز چند بار ارزیابی شود.

تمرین اول: از هر دانش‌آموز بخواهید یک یا دو سطر از آیات درس را با صدای بلند و حتی الامکان شبیه نوار بخواند و سایر دانش‌آموزان از روی کتاب خط ببرند. خواندن ترجمه‌ی آیات در کلاس ضرورت ندارد. خواندن ترجمه توسط دانش‌آموزان در خانه کفایت می‌کند.

تمرین دوم: هر سطر از عبارات قرآنی این تمرین، توسط چند دانش‌آموز خوانده می‌شود. توانایی این دانش‌آموزان را ارزیابی کرده و به آن‌ها نمره دهید. همان‌طور که قبلاً بیان شد صحیح خواندن آیات، کفایت می‌کند؛ اما خوب است به یکی از روش‌هایی که در درس دوم بیان شده است نحوه‌ی انجام اتصالات به وسیله‌ی فلش را بررسی کنید.

اتصالات در این آیات و ترجمه‌ی آن‌ها به شرح زیر است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 حم * تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

حامیم * فرو فرستادن کتاب (قرآن) از سوی خدای با عزت و حکیم

مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا

خلق نکردیم آسمان‌ها و زمین و آنچه را که بین آن دو است

احقاف، ۳-۱

إِلَّا بِالْحَقِّ وَ أَجَلٍ مُّسَمًّى

مگر به حق و سرآمدی مشخص

انس با قرآن در خانه

جلسه سوم

تمرین اول - آیات درس را همراه با ترجمه‌ی آن بخوانید. سعی کنید با صدای بلند سبب نوار فراتان کنید.

تمرین دوم - این آیات را بخوانید و اتصالات را با فلش مشخص کنید.

حم * تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا

إِلَّا بِالْحَقِّ وَ أَجَلٍ مُّسَمًّى

تمرین چهارم - آیات ۲۴ تا ۲۱ سوره هود را از روی دو صفحه‌ی بعد بخوانید. سعی کنید سبب نوار فراتان کنید.

۲۴

دانستنی های آموزگار

درباره ی سوره ی هود

این سوره، یازدهمین سوره ی قرآن کریم است و ۱۲۳ آیه دارد. نام آن در آیه ی پنجاه و سومش آمده است. محتوای آن عبارت است از:

۱- اشاره به سرگذشت پیامبران پیشین هم چون حضرت نوح، حضرت هود، حضرت صالح، حضرت ابراهیم، حضرت لوط، حضرت موسیٰ علیهم السلام و مبارزات دامنه دارشان بر ضد شرک و کفر و انحراف و ستمگری که با وجود نفرت کم بر دشمنان بسیار پیروز شدند. این سرگذشت ها هم آرامش خاطر ی برای پیامبر و مؤمنان در برابر انبوه دشمنان بوده و هم درس عبرتی برای مخالفان نیرومندشان.

۲- مبارزه با شرک و بت پرستی و توجه به معاد و صدق دعوت پیامبر و استقامت مؤمنان و تهدید دشمنان.

برگرفته از فرهنگ اصطلاحات قرآنی

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه ی آیات درس، معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- رَأَى	☐ دید	☐ می بیند
۲- حَمِيدٌ	☐ با عظمت	☐ مورد ستایش
۳- جَاءَ بِهِ	☐ آورد	☐ آمد
۴- قَالَتْ	☐ گفت	☐ گفتند
۵- قَالُوا	☐ گفتی	☐ گفتند

ب - ترجمه ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته های خود کامل کنید.

رَبِّ: پروردگار   یا، یا أَيُّهَا: ای   أَنْتُمْ: شما   غَنِيٌّ: بی نیاز
قُلْ: بگو   عَالَمِينَ: جهان ها   مَعَ: با   عِنْدَ: نزد

یوسف، ۲۴

۱- رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ

... دلیل آشکار ... را

آل عمران، ۳۷

۲- قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنْتِ لِكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

... از کجا برای تو می رسد ... ؟ ... آن ... است.

فاطر، ۱۵

۳- يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

... به درگاه ... هستید و ... است که ... است.

انعام، ۹۱

۴- قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ

... را که ... را ... (همان که) ... و ... است.

بقره، ۱۵۶

۵- قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

... هستیم و ... به سوی ... باز می گردیم.

۱- لِلَّهِ = لِ + اللَّهُ

متن زیر نویس کتاب دانش آموزان برایشان تعریف کنید. آن گاه طی مراحل زیر آیات درس، تدریس و تمرین می شود.

۱- پیش خوانی آیات درس: مانند دروس قبل فرصت کوتاهی به دانش آموزان بدهید تا آیات درس را برای خود آهسته بخوانند.

۲- روخوانی آیات درس: هر دانش آموز یک یا دو سطر از آیات درس را می خواند و سایر دانش آموزان خط می برند و آموزگار بر خط بردن و خواندن آنان نظارت می کند. پیشنهاد می شود برای ایجاد تنوع در کلاس، هر عبارت درس را یک ردیف از دانش آموزان هم صدا بخوانند و دیگران تکرار کنند. این فعالیت علاوه بر تثبیت آموخته ها موجب نشاط بیشتر دانش آموزان نیز می شود.

۳- قرائت همراه با نوار: قرائت آیه ۱۷۷ سوره ی بقره را از نوار پخش کنید و از دانش آموزان بخواهید به دستور نوار، عمل کنند و همزمان از روی کتاب خود خط ببرند.

۴- فرد خوانی آیات درس: از هر دانش آموز بخواهید یک یا دو سطر از آیات درس را به صورت انفرادی بخواند. چنانچه اشکالی در خواندن دانش آموزان وجود داشت با توجه به آنچه که در بخش کلیات کتاب آمده است، رفع اشکال کنید.

آموزش قاعده ی مَدّ: با نوشتن عبارات یا کلماتی مانند **وَلَا الضَّالِّينَ، مَعَهُ، أُولَئِكَ** روی تخته از دانش آموزان بخواهید آن ها را بخوانند، سپس به علامت «-» که روی بعضی از حروف این کلمات آمده اشاره کنید و به دانش آموزان بگویید هرگاه این علامت «-» روی صداهای کشیده (آ - ی - و) باشد، آن ها را بیش تر می کشیم؛ سپس هر یک از دانش آموزان یکی از عبارات قرآنی را با رعایت قاعده ی مَدّ می خواند.

از دانش آموزان بخواهید در حین تمرین با نوار، سعی کنند مانند قرائت نوار، کلماتی را که علامت مد دارند، با کشش بیش تری بخوانند. ترجمه ی عبارات به کار رفته در این بخش به شرح زیر است:

- ۱- و نه گمراهان؛
- ۲- در بهترین شکل و ترکیب؛
- ۳- دقت کنید به میوه اش هنگامی که میوه دهد.
- ۴- و همه ی کسانی که با او بودند.
- ۵- و ایشان رستگاران هستند.

علامت مَدّ

هرگاه علامت مَدّ (-) روی صداهای کشیده (آ - ی - و) باشد، آن ها را بیش تر می کشیم؛

وَلَا الضَّالِّينَ

فَمِنْ أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ

أَنْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ

وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ

وَأُولَئِكَ هُمُ الضَّالِّينَ

در حین تمرین با نوار سعی کنید این نوار را مانند قرائت نوار، کشیده بخوانید.

جلسه‌ی دوم (کار در کلاس)

تمرین اول: آیه‌ی ۱۷۷ سوره‌ی بقره را از نوار پخش کنید تا دانش‌آموزان ضمن گوش دادن به قرائت آیات، از روی کتاب خود خط ببرند و همراه نوار بخوانند. بهتر است قبل از قرائت کلماتی که دارای مد هستند، نوار را نگه دارید و از دانش‌آموزان بخواهید به کشش حرف دارای مد در قرائت نوار و علامت آن در کتاب درسی توجه کنند.

تمرین دوم: دانش‌آموزان در گروه‌های دو یا سه نفره پس از تلاش فردی و مشورت با اعضای گروه، معنای صحیح کلمات قرآنی را در کتاب خود می‌نویسند. آن‌گاه از هر گروه یک نفر، یک کلمه را همراه با معنای آن می‌خواند. در صورت نیاز اشکال دانش‌آموزان را در قرائت صحیح کلمات و معنای آن‌ها به روش صحیح برطرف کند.

معنای کلمات به شرح زیر است:

۱- بَرٍّ : نیکی	۲- نَبِيَّيْنِ : پیامبران
۳- يَتَامَى : یتیمان	۴- مَسَاكِينِ : نیازمندان
۵- صَلَاةَ : نماز	۶- زَكَاةَ : زکات
۷- عَهْدٍ : پیمان	۸- مُتَّقُونَ : افراد با تقوا

پیشنهاد می‌شود برای تنوع در انجام تمرین‌های کار در کلاس شیوه‌های زیر را به کار ببرید.

۱- از دانش‌آموزان بخواهید تعدادی مقوای کوچک (در دو رنگ) به اندازه‌ی ۱۰، ۱۵ سانتی‌متر تهیه کنند و روی مقواهای یک رنگ، کلمات قرآنی و روی مقواهای رنگ دیگر، معنای کلمات قرآنی تمرین‌های کار در کلاس را بنویسند. سپس کارت‌ها را بین گروه‌های چند نفره در کلاس به گونه‌ای تقسیم کنید که هر جفت کلمه‌ی قرآنی و معنای آن در یک گروه وجود داشته باشد؛ به طور مثال: **صَلَاةَ** ، **نَمَاز** معنای آن‌ها را با توجه به تعداد کارت‌هایی که به گروه‌ها می‌دهید فرصت مناسبی به آنان بدهید تا کلمات هم معنا را پیدا کنند.

۲- کارت‌های کلمات قرآنی را روی میز کارتان بگذارید و کارت‌های معنای کلمات را بین دانش‌آموزان تقسیم کنید از آنان بخواهید هر کلمه‌ی قرآنی را که نشان می‌دهید، دانش‌آموزی که کارت معنای آن کلمه نزد اوست با صدای بلند کلمه‌ی قرآنی و معنای آن را بخواند. می‌توان گاهی اوقات کارت معنای یک کلمه را نشان داد تا دانش‌آموزان کارت کلمه‌ی قرآنی آن را نشان دهند.

تمرین سوم: از دانش آموزان بخواهید ابتدا به صورت انفرادی سپس با مشورت با اعضای گروه خود، معنای عبارات قرآنی را پیدا کرده و در جاهای خالی بنویسند. آن گاه از هر گروه یک نفر، یک عبارت قرآنی را همراه با ترجمه‌ی آن می‌خواند. از دانش آموزان بخواهید که همیشه عبارات قرآنی را با دقت و صحیح بخوانند. در صورت نیاز اشکالات آن‌ها را در خواندن عبارت یا ترجمه‌ی آن به روش صحیح برطرف کنید.

ترجمه‌ی کامل عبارات به شرح زیر است :

رعد، ۲۰

۱- الَّذِينَ يُوْفُونَ بَعْدَ اللَّهِ

کسانی که وفا می‌کنند به عهد (پیمان) خدا

مائده، ۲

۲- وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى

و یک‌دیگر را کمک کنید در نیکی و تقوا (یعنی در کارهای خوب به یک‌دیگر کمک کنید).

توبه، ۴۴

۳- يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ

ای پیامبر، مبارزه کن با کافران و منافقان

احزاب، ۵۶

۴- إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ

قطعاً خدا و فرشتگان او درود می‌فرستند بر پیامبر

بقره، ۸۱

۵- وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ

و به پدر و مادر نیکی کنید و به خویشان خود و یتیمان و نیازمندان.

آموزش پیام قرآنی

یک نفر از دانش آموزان پیام و ترجمه‌ی آن را با صدای بلند می‌خواند : سپس گروه‌ها درباره‌ی مفهوم پیام با توجه به تصویر و پرسش کتاب و نیز نکاتی که باید قبل از قول دادن به آن‌ها توجه کنند، گفت‌وگو می‌کنند و آن‌گاه نظرات خود و داستان و خاطره‌ای را که به نظرشان رسیده است، برای کلاس تعریف می‌کنند. نکات قابل توجه قبل از قول دادن می‌تواند نکات زیر باشد :

۱- آیا می‌توانم به قول خود عمل کنم؟

۲- آیا قول من برای همکاری در یک کار خوب

است یا نه؟

۳- آیا نیاز نیست در این کار با آموزگار یا پدر و

مادر خود مشورت کنم؟

جلسه‌ی سوم (خواندن از روی قرآن)

همان‌طور که در بخش کلیات کتاب بیان شده است به منظور آشنایی بیش‌تر دانش‌آموزان با قرآن کامل، احساس توانایی و اعتماد به نفس در خواندن آن و تحقق هدف آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی، جلسه‌ی سوم (یک زنگ کامل) این درس و نیز درس‌های ۷، ۹، ۱۱، ۱۳ و ۱۵ به آوردن قرآن کامل به کلاس و خواندن از روی آن اختصاص یافته است. توجه داشته باشید تا زمانی که دانش‌آموزان قرآن را از روی مصحف نخوانند و تمرین نکنند، احساس نمی‌کنند که قرآن خواندن را آموخته‌اند. از این‌رو، علاوه بر صفحات قرآنی که در پایان هر درس آمده است، یک زنگ کامل برای آوردن مصحف به کلاس و تمرین از روی آن پیش‌بینی شده است. این فعالیت را جدی بگیرید و به‌طور کامل انجام دهید؛ حتی اگر در مدرسه قرآن کامل ندارید، دانش‌آموزان را تشویق کنید از خانه قرآن بیاورند.

خواندن قرآن از روی مصحف طی مراحل زیر انجام و تمرین می‌شود:

- ۱- پس از آوردن قرآن کامل، هر میز حداقل یک جلد قرآن در اختیار داشته باشد.
  - ۲- یک صفحه از قرآن کریم را به‌طور تصادفی باز کنید و از دانش‌آموزان بخواهید آن صفحه را بیاورند.
  - ۳- دانش‌آموزان هر میز با همکاری یک‌دیگر در ظرف چند دقیقه، چند سطر اول آن صفحه را تمرین می‌کنند.
  - ۴- چند نفر از دانش‌آموزان داوطلب، هرکدام یک سطر از آن صفحه را قرائت می‌کنند.
- ضمن بیان موفقیت نسبی دانش‌آموزان و تشویق آن‌ها، در صورت وجود اشکالات زیاد در خواندن، لازم نیست همه‌ی آن‌ها را تذکر داده و برطرف کنید، به‌تذکر یکی دو مورد اکتفا کرده و از دانش‌آموز دیگری بخواهید که خواندن آیات را ادامه دهد.
- در پایان این جلسه، یادآوری کنید که فعالیت‌های اُنس با قرآن در خانه را انجام دهند.

جلسه‌ی چهارم (انس با قرآن در خانه)

تمرین اول: از هر دانش‌آموز بخواهید تا یک یا دو سطر از آیات درس را با صدای بلند و حتی الامکان شبیه نوار بخواند و سایر دانش‌آموزان از روی کتاب خط ببرند. همان‌طور که قبلاً گفته شده است، خواندن ترجمه‌ی آیات در کلاس ضرورت ندارد؛ خواندن ترجمه توسط دانش‌آموزان در خانه کفایت می‌کند.

تمرین دوم: بهتر است قبل از شروع کلاس آیه‌ی شریفه‌ی این تمرین (آیه‌ی ۸۲ سوره‌ی اسراء) را روی تخته بنویسید و از دو دانش‌آموز بخواهید تا هر سطر آن را بخوانند و فلش اتصال را در محل مربوط بگذارند. ترجمه‌ی

آیه به شرح زیر است :

«و نازل می کنیم از قرآن آنچه را که آن شفا و رحمت برای مؤمنان است، و (این قرآن) ستمگران را جز زبان نمی افزاید.»

تمرین سوم: از هر دانش آموز بخواهید یک سطر از عبارات قرآنی را با رعایت قاعده‌ی مدّ بخواند. ترجمه‌ی عبارات به شرح زیر است :

۱- نیست خدای جز الله

۲- گفتند ایمان آوردیم

۳- پس پاداش داده نمی شود جز مانند آن

جلسه چهارم

تمرین اول - آیات درس را همراه با ترجمه‌ی آن بخواند. سعی کند با صدای بلند سینه تراز فرزند کند.

تمرین دوم - این عبارات قرآنی را بخواند و اتصالات را با فلش مشخص کند.

وَلَقَدْ جَاءَ مِنْ عِنْدِ رَبِّكَ آيَاتٌ بِالْحَقِّ
وَلَا يَنْزِلُ الْعَذَابُ إِلَّا كَسْرًا
تمرین سوم - این عبارات قرآنی را بخواند و صد را رعایت کند.

۱- لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
۲- قَالُوا يَا نَسِيتُ
۳- قَالُوا لَئِنْ لَمْ يَنْزِلْ عَلَيْنَا آيَاتٌ مِنْ رَبِّكَ
لَقَدْ كُنَّا مِنَ الْخَائِبِينَ

تمرین چهارم - آیات ۱۷۷ تا ۱۸۱ سوره‌ی بقره را از روی صفحه‌ی بی حد بخواند. سعی کند سینه تراز فرزند کند.

۴۴

تمرین چهارم: دانش آموزان آیات ۱۷۷ تا ۱۸۱

سوره‌ی بقره را در خانه تمرین کرده اند. از هر دانش آموز بخواهید یک سطر از آیات را با صدای بلند بخواند و دیگران خط ببرند. در پایین این صفحه‌ی قرآنی درباره‌ی سه کلمه‌ی موجود در آیات توضیحی آمده است، توجه دانش آموزان را به صحیح خواندن این سه کلمه جلب کنید. ضمناً موضوع پاورقی سوم در درس هشتم با توضیح و تمرین کامل تر آمده است.

لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُلْزِمُوا وُجُوهَكُمْ قَبْلَ التَّمَرُّقِ وَ التَّمَرُّقِ
وَأَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَاللَّهُ وَالْيَوْمَ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ
وَالنَّبِيِّينَ وَرَبُّ الْمَعَالِ كُلِّ حَيْثُ. قَوْمِ الْفَاسِقِينَ وَالْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُسْلِمِينَ وَبَيْنَ الشَّيْطَانِ وَالسَّالِفِينَ وَفِي الزَّيْطِ وَالزَّيْتِ
الْعِلْمِ وَالْحِلْمِ وَالْإِكْرَامِ وَالْمَوْفُوتِ بِمَهْلِهِمْ إِذَا عَاقَدُوا
وَالضَّمِيرِ فِي الْبَيْتِ وَالْمَرْزَقِ وَحِينَ الْبَيْتِ أُرْتَفِقَ الَّذِينَ
سَدَقُوا وَأُرْتَفِقَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ
عَلَيْكُمْ الْفِطْرُ فِي الْقَتْلِ قَتْلُ الْفُلَانِ وَالْقَتْلُ بِالْقَتْلِ وَالْقَتْلُ بِالْقَتْلِ
وَالْقَتْلُ قَتْلُ مَنْ لَمْ يَمُرْ بِشَيْءٍ قَاتِلًا وَالْقَتْلُ بِالْقَتْلِ وَالْقَتْلُ بِالْقَتْلِ
إِلَى بِحَسَانِ ذَلِكَ تَحْفِيدُ مَنْ زَكَمَ وَرَحْمَةُ مَنْ اعْتَدَى
بَعْدَ ذَلِكَ فَلَمْ يَفْعَلْ الْبُرْءُ ﴿١٧٨﴾ وَالْقَتْلُ فِي الْفِطْرِ حَرْفٌ
يَكْرَهُ الْأَبْدَانُ لِقَوْلِهِمْ قَتْلُ مَنْ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْإِسْلَامُ
أَعَدَّكُمْ التَّوْبَةَ إِنْ زَلَّ خَيْرٌ التَّوْبَةِ الْإِسْلَامُ وَالْأَكْرَبِينَ
بِالتَّمَرُّقِ سَلَّمَ عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿١٧٩﴾ قَتْلُ مَنْ يَدَّ لَهُ يَدٌ مَا تَبَيَّنَ
قَوْلُهُمَا إِنَّكُمْ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَ آيَاتِ اللَّهِ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٨١﴾

— التمرين —
— التمرين —
— التمرين —

دانستنی های آموزگار

درباره ی آیه ی «بِرّ»

آیه ی ۱۷۷ سوره ی بقره به آیه ی «بِرّ» مشهور است. این آیه بیان می دارد که نیکوکار واقعی کسی است که به پنج چیز ایمان دارد: ۱- خدا، ۲- روز قیامت، ۳- فرشتگان، ۴- کتاب آسمانی، ۵- پیامبران. و هم چنین ثروت مورد علاقه ی خود را به شش دسته می بخشد: ۱- خویشاوندان، ۲- یتیمان، ۳- بینوایان، ۴- کسانی که در ده سفر پولشان تمام شده، ۵- درخواست کنندگان، ۶- در راه آزاد سازی انسان های دربند مانند بردگان، اسیران و زندانیان. هم چنین نماز می خواند و زکات می دهد و به عهد و پیمان خود وفا می کند و در سه عرصه صبر پیشه می کند. ۱- در حال فقر، ۲- در حال سختی، ۳- به هنگام جنگ. این ها راستگویان و متقیان واقعی اند.

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه ی آیات درس، معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

- ۱- لَيْسَ نیست هست
 ۲- بَرّ نیکی خشکی
 ۳- الْيَوْمِ الْآخِرِ روز قیامت روز دیگر
 ۴- مَلَائِكَةَ فرستاده شدگان فرشتگان
 ۵- ءَاتِي داد، پرداخت منع کرد، بازداشت

ب - ترجمه ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته های خود کامل کنید.

إِذْ: هنگامی که   قُلْنَا: گفتیم   ف: پس   ثَوَاب: پاداش
 ما: آن چه، چه چیز، نیست، نه

- ۱- لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ
   ... مانند ... (هیچ) ...
 ۲- وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى
 و همکاری کنید ... و ...
 ۳- وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
 و ... به ... سجده کنید ... سجده کردند ...
 ۴- فَآتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ
 ... به ... پاداش ... و پاداش نیکوی ... را

۱- فَآتَاهُمْ = ف + ءَاتِي + هُمْ

آموزش آیات ۱ تا ۱۳ سوره ی الرَّحْمَن

اهداف

- ۱- توانایی خواندن آیات ۱ تا ۱۳ سوره ی الرَّحْمَن
- ۲- علاقه به زیبا خواندن آیات درس از طریق گوش دادن به نوار
- ۳- توانایی خواندن آیات درس از روی قرآن کامل
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی که خدای مهربان، اولین معلم قرآن است.
- ۵- آشنایی با معنای برخی از کلمه‌ها و عبارت‌های ساده‌ی قرآنی
- ۶- تقویت شوق بیشتر به خواندن قرآن

روش آموزش

این درس، در سه جلسه به شرح زیر، تدریس و ارزش‌یابی می‌شود.

جلسه‌ی اوّل

پس از سلام و احوال‌پرسی و ایجاد آمادگی، می‌گوییم بچه‌ها خدای مهربان و رسول دلسوز و امین او از ما

درس ۶

جلسه اول

آیات درس را با نشان دادن خط بخوانید.

سوره ی الزمّن، آیات (۱-۱۳)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- ۱- بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بسم الله الرحمن الرحيم
- ۲- عَلَّمَ الْقُرْآنَ
قرآن را آموخت
- ۳- خَلَقَ الْإِنْسَانَ
انسان را آفرید
- ۴- عَلَّمَهُ قَبْرَانَ
و یاد او سخن گفتن آموخت
- ۵- النَّشْأَةَ وَالنَّمْرَ يَحْسَبَانِ
جنین و نمره را می‌پندارند که سخن می‌گویند

- ۷- وَالشَّجَرِ الْمُنْتَجِبِ
و درختی که بر سر آن خداوند است
- ۸- وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ
خدا آسمان را بلند و موازنه ساخت و بر آن را وزن اندازه‌گیری قرار داد
- ۹- أَلَّا تَطْغَبُوا فِى الْمِيزَانِ
آیا متواضعانه در میزان خود نمی‌باشید
- ۱۰- وَ أَمْسِكُوا أَوْتَارَ الْبُرْجِ
بسیج و زین را در آنجا نگاه دارید
- ۱۱- وَ لَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ
و در میزان خسران نکنید
- ۱۲- وَ الْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ
و خدا زمین را برای سگفته‌ها قرار داد
- ۱۳- فِىهَا فَكَّهُنَّ وَ الشَّجَلُ ذَاتَ الْاَنَامِ
که در آنجا سگفته‌ها و درختان میوه‌دار و درختان بارور
- ۱۴- وَ الْعَبْرُ ثَمَرُ الْعَصْبِ وَ الرُّبْعَانِ
و راه‌ها و کمان‌ها میوه‌دار است و سرخسها
- ۱۵- قَبَائِلَ مَالَا وَ رَبَّكُمَا تُكَذِّبَانِ
بن‌های گوناگون از سگفته‌ها را در آنجا می‌گویند و قول دروغ می‌گویند

آنگون آیات درس را از روزی گوش کنید و با نشان دادن خط، همراه نوار بخوانید.

می خواهند که هر قدر می توانیم قرآن بخوانیم و هر وقت دیدیم کسی قرآن می خواند، ساکت بمانیم و با دقت به آن گوش کنیم تا مورد لطف و رحمت خدا قرار بگیریم. پس از بیان این مقدمه، تدریس طی مراحل زیر انجام می شود:

۱- پیش خوانی آیات درس: هر دانش آموزی کتاب خود را باز می کند و آیات درس را به طور آهسته نزد خودش یک دور می خواند.

۲- روخوانی آیات درس: هر دانش آموز یک سطر از آیات درس را می خواند و اگر اشتباهی داشت بلافاصله اشتباه او را تصحیح نمی کنیم؛ بلکه به او فرصت می دهیم تا خود، اشکال خودش را رفع کند. در صورت نیاز برای رفع اشکال از سایر روش هایی که قبلاً بیان شده است، استفاده می کنیم.

۳- پخش قرائت نوار: آموزگار قرائت آیات درس را از نوار پخش می کند و از دانش آموزان می خواهد تا هر جمله را بار اول گوش کنند و بار دوم، همراه با نوار بخوانند. دانش آموزان همراه قرائت نوار، متن آیات را از روی کتاب خود خط می برند. به این ترتیب، گوش دانش آموز، آیات را می شنود، چشم او آیات را می بیند و زبان او آیات را تلفظ می کند.

۴- فردخوانی آیات درس: ابتدا از دانش آموزانی که آمادگی بیش تری دارند، بخواهید که هر کدام یک سطر از آیات درس را حتی الامکان شبیه نوار بخوانند. دانش آموزانی را که ساده و به صورت معمولی می خوانند، نیز مورد تشویق قرار دهید.

جلسه ی دوم (کار در کلاس)

پس از سلام و حضور و غیاب و ایجاد شوق یادگیری، درس این جلسه را طی مراحل زیر آموزش می دهیم.

کلاس در کلاس

جلسه ی دوم

تمرین اول - آیات درس را از نوار گوش کنید. و با نشان دادن خط، همراه آن بخوانید.

تمرین دوم - با استفاده از ترجمه آیات درس، کلمات قرآنی را بخوانید.

۱. الشمس : .....
 ۲. الخلق : خلق کرده .....
 ۳. الخالق : .....

تمرین سوم - معنی عبارات قرآنی را کامل کنید.

۱. وَ اِنْ رَأَيْتُمْ الرَّاحِطِينَ
 .....
 ۲. اَلَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ
 .....
 ۳. لَقَدْ اَلَّمْنَا خَالِقًا كَثِيرًا
 .....
 ۴. وَ هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمْبَقَ وَ الشَّهَارَ وَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ
 .....
تمرین چهارم - از چه راه هایی می توان هر چه پیش تر قرآن را آموخت و از آن استفاده کرد در این باره با دوستان خود گفت و گو کنید.

۶۶

تمرین اول (بخش قرائت نوار): نوار آیات درس را پخش کنید تا دانش‌آموزان بار اول گوش کنند و بار دوم، همراه نوار بخوانند و از روی کتاب خود خط ببرند.

تمرین دوم: دانش‌آموزان به گروه‌های دو یا سه نفری تقسیم می‌شوند و آموزش با مشارکت فعال دانش‌آموزان به طریق زیر انجام می‌شود. دانش‌آموزان با تلاش فردی و سپس مشورت با اعضای گروه خود پاسخ مورد نظر را در کتاب خود می‌نویسند. آن‌گاه آموزگار از هر گروه می‌پرسد اگر پاسخ صحیح نبود، از گروه دیگر می‌خواهد که به آن پاسخ دهند تا به جواب صحیح برسند.

۱- شَمْسٌ : خورشید

۲- قَمَرٌ : ماه

۳- خَلَقَ : خلق کرد، آفرید

۴- خَالِقٌ : آفریننده

تمرین سوم: دانش‌آموزان به روش تمرین قبل، پاسخ صحیح هر عبارت را در کتاب خود می‌نویسند. آن‌گاه هر گروه یک عبارت قرآنی و ترجمه‌ی آن را می‌خواند. در صورت نیاز گروه‌های دیگر نیز عبارت و ترجمه را می‌خوانند تا با راهنمایی آموزگار اشکال احتمالی برطرف گردد.

۱- وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ

مریم، ۹۰

و قطعاً پروردگار شما خدای بخشنده است.

۲- الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ

علق، ۴

(خدایی) که یاد داد به وسیله‌ی قلم.

۳- قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ

رعد، ۱۶

بگو: خدا آفریننده‌ی هر چیزی است.

۴- وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَ

الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

انبیاء، ۳۳

و او خدایی است که آفرید شب و روز و خورشید

و ماه را

تمرین چهارم: برای انجام این تمرین نیز آموزگار به گروه‌ها فرصت می‌دهد تا درباره‌ی سؤال آن فکر کرده و با هم مشورت کنند. آن‌گاه هر گروه با اجازه از آموزگار، نظر خود را بیان می‌کند. پاسخ‌های احتمالی چنین است.

۱- تهیه و گوش دادن به نوار آموزشی در خانه

۲- شرکت در جلسات قرآنی مساجد و هیئت‌ها به‌ویژه

در فصل تابستان

۳- خواندن مستمر قرآن به صورت روزانه

آموزش پیام قرآنی

یک یا دو نفر از دانش‌آموزان پیام قرآنی را همراه با

ترجمه‌ی آن می‌خوانند.

آموزگار از گروه‌ها می‌خواهد با توجه به ترجمه‌ی آیات پیام

قرآنی، معنای سه کلمه‌ی «الرَّحْمَنُ، قرءان و عَلَّمَ» را بنویسند.

آن‌گاه هر دانش‌آموز معنای یک کلمه را می‌خواند و آموزگار آن را تأیید و یا رفع اشکال می‌کند. توجه دانش‌آموزان را به تصویر کتاب جلب کنید و از گروه‌ها بخواهید با یک‌دیگر گفت‌وگو و مشورت کنند و سپس نظر خود را درباره‌ی پیام برای کلاس بیان کنند.

ممکن است دانش‌آموزی مطرح کند، چرا آیات این سوره در مجالس ترحیم خوانده می‌شود؟ آموزگار پاسخ می‌دهد: بلی، کسی که از دنیا می‌رود مردم به دیدن بازماندگانش می‌روند و به آن‌ها تسلیت می‌گویند و از خداوند مهربان هم می‌خواهند که شخص درگذشته را بیامزد و مورد لطف و رحمت خود قرار دهد. این سوره، سوره‌ی رحمت است و با الرَّحْمَن شروع شده است. ضمناً این سوره به عروس قرآن مشهور است و در آن زیبایی‌های آفرینش و بهشت الهی بیش‌تر توصیف شده است.

در پیام قرآنی این درس حدیث بسیار زیبایی نیز از پیامبر اکرم نقل شده است. آموزگار از چند دانش‌آموز می‌خواهد که این حدیث شریف و ترجمه‌ی آن را بخوانند و پس از بحث و گفت‌وگو با یک‌دیگر، نظر خود را درباره‌ی این حدیث برای کلاس بیان کنند.

می‌توان این حدیث را با یکی از پیام‌های قرآنی کتاب پایه‌ی دوم که قسمتی از آیه‌ی ۲۰ سوره‌ی مزمل است، ارتباط داد. **فَاقْرَأُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ؛ هر قدر می‌توانید قرآن بخوانید.**

در پایان، از دانش‌آموزان بخواهید «تمرین‌های قسمت انس با قرآن در خانه» را در منزل انجام دهند.

جلسه‌ی سوم (انس با قرآن در خانه)

ابتدا آموزگار تکلیف «انس با قرآن در خانه» را بررسی می‌کند. کسانی که به وظیفه‌ی خود عمل کرده‌اند مورد

تشویق کلامی واقع می‌شوند و آن‌هایی که غفلت کرده‌اند و با دست خالی به مدرسه آمده یا فقط رفع تکلیف کرده‌اند، کافی است که آموزگار با سعه‌ی صدر با آنان برخورد کند.

تمرین اول: از تعدادی از دانش‌آموزان می‌خواهیم که هر کدام یک یا دو سطر از آیات درس را بخوانند. توانایی دانش‌آموزان را ارزیابی کرده و نمره‌ی آن‌ها را در دفتر کلاس ثبت می‌کنیم.

همان‌طوری که قبلاً یادآوری شد، خواندن ترجمه‌ی آیات در کلاس لزومی ندارد. خواندن ترجمه‌ی آیات در خانه توسط دانش‌آموزان کفایت می‌کند.

تمرین دوم: آیه‌ی ۲۲ سوره‌ی الرَّحْمَن را که در این تمرین آمده، روی تخته با اعراب بنویسید و از یک دانش‌آموز بخواهید که پای تخته آمده و اتصالات را با فلش مشخص کرده و زیر «واو» ناخواه خط بکشد و دیگران نیز در صورت نیاز تکلیف خود را که قبلاً

جلسه‌ی سوم

تمرین اول - آیات درس را همراه با ترجمه آن بخوانید. سعی کنید با صدای بلند سوره را قرائت کنید.

تمرین دوم - آیه‌ی ۲۲ سوره‌ی الرَّحْمَن را بخوانید، اتصالات را با فلش مشخص کنید. زیر هر واژه ناخواه خط بکشید.

يَخْرُجُ مِنْهَا لَوْلُؤٌ وَسَرْجَانٌ

تمرین سوم - هر آیه‌ی ۲۷ سوره‌ی الرَّحْمَن را از روی درصفتی بخوانید. سوره را با صدای بلند قرائت کنید.

وَسَبَّحْتَ رَبَّنَا رَبَّنَا حَمْدًا وَلِإِقْرَامٍ

تمرین چهارم - آیه‌ی ۲۰ سوره‌ی الرَّحْمَن را از روی درصفتی بخوانید. سعی کنید سوره را قرائت کنید.

انجام داده‌اند، اصلاح می‌کنند.

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ

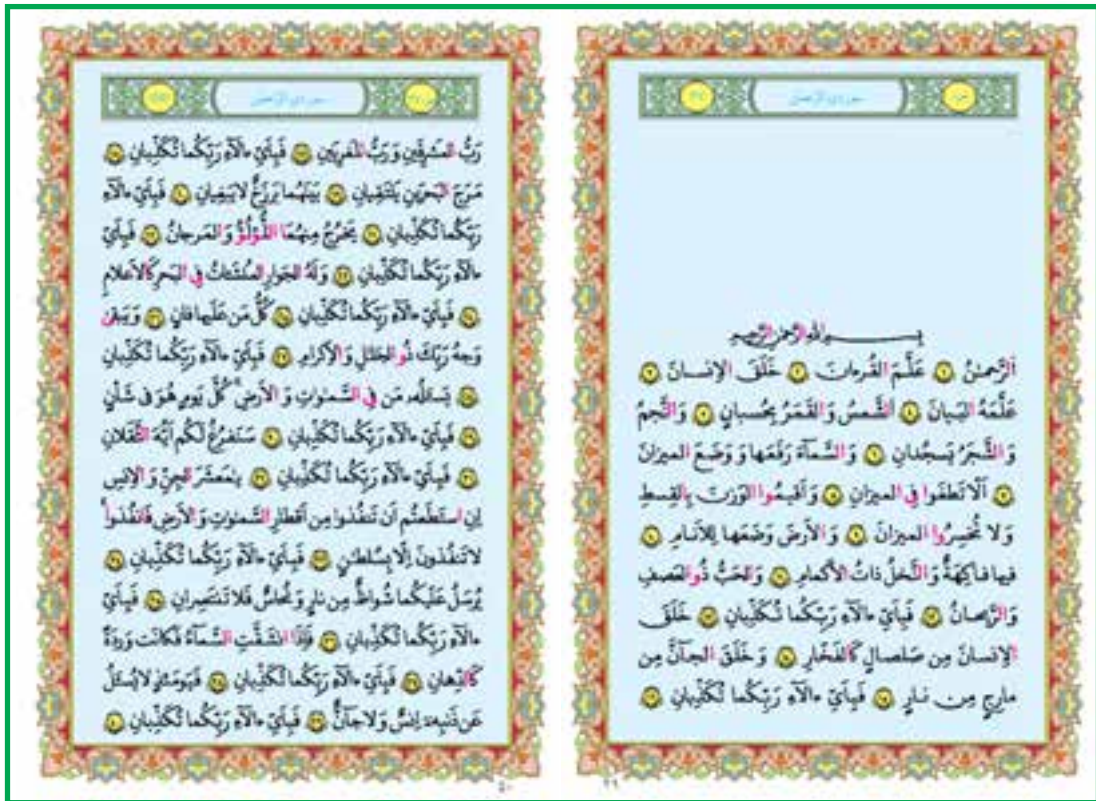
خارج می‌شود از هر دو (دریا) مروارید و مرجان

تمرین سوم: آیه ۲۷ سوره‌ی الرَّحْمَن را که در این تمرین آمده، روی تخته با اعراب بنویسید و از یک دانش‌آموز بخواهید که بیاید و زیر حروف ناخوانای آن خط بکشد:

وَيَبْقَى وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ (۴ حرف ناخوانا)

و باقی می‌ماند وجه باشکوه و ارجمند پروردگار تو

تمرین چهارم: از دانش‌آموزان بخواهید که هر یک دو آیه از سوره‌ی الرَّحْمَن را که در دو صفحه‌ی پایانی این درس آمده، حتی الامکان شبیه نوار بخوانند. در صورت نیاز درباره‌ی رسم الخط این دو صفحه برای دانش‌آموزان توضیح دهید. دانش‌آموزانی را که تسلط بر خواندن قرآن دارند تشویق کنید و آن‌هایی که اشکال دارند، ضمن راهنمایی امیدوار و دل‌گرمشان سازید؛ تا جایی که وقت اجازه می‌دهد و فرصت دارید، خواندن را ادامه دهید. همان‌طور که قبلاً توضیح داده شد دانش‌آموزانی که آیات قرآنی را از صفحات پایانی درس صحیح می‌خوانند تشویق شده و امتیاز مثبت دریافت می‌کنند، ولی از کسانی که توانایی لازم ندارد، هیچ نمره‌ای کسر نمی‌شود.

دانستنی های آموزگار

درباره ی سوره ی الرَّحْمَن

این سوره، پنجاه و پنجمین سوره ی قرآن کریم است، ۷۸ آیه دارد. نام این سوره در آیه ی نخست آن آمده است. این سوره، انواع نعمت هایی را که خداوند برای دو گروه بزرگ از مخلوقات خود یعنی انس و جن آفریده است، بیان می کند. از انسان ها می خواهد در همه چیز عدالت را رعایت کرده، از کم فروشی و خیانت به حقوق مردم اجتناب کنند. در این سوره روز قیامت و بهشت و دوزخ به زیباترین شکل توصیف شده است. شاید به همین جهت باشد که این سوره را عروس قرآن نامیده اند. ویژگی جالب این سوره، تکرار آیه ی «فَبِأَيِّ آءِالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ» در طول آن می باشد. این آیه، ۳۱ بار در سوره ی «الرَّحْمَن» آمده است.

برگرفته از دانشنامه ی قرآن و قرآن پژوهی

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه ی آیات درس، معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- فَاكِهَةٌ	☐ میوه	☐ سبزی
۲- عَلَّمَ	☐ یاد گرفت	☐ یاد داد
۳- شَجَرٌ	☐ گل	☐ درخت
۴- نَخْلٌ	☐ درخت خرما	☐ درخت انگور
۵- آءِالَاءِ	☐ بلاها	☐ نعمت ها

ب - ترجمه ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته های خود کامل کنید.

نُجُومٌ : ستارگان	جبال : کوه ها	كَثِيرٌ : بسیار	هُمَا، هِمَا : آن دو
فِي : در	لَعَلَّ : شاید، تا	أَذْكُرُوا : یاد کنید	كُمُ : شما

- ۱- عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ
 (خدا) ... به ... را که او نمی دانست.
- ۲- فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَانٌ
 ... (بهشت) ... و ... و انار موجود است.
- ۳- فَادْكُرُوا آءِالَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ
 ... را تا ... رستگار شوید.
- ۴- ... وَ الشَّمْسُ وَ الْقَمَرُ وَ النُّجُومُ وَ الْجِبَالُ وَ الشَّجَرُ وَ الدَّوَابُّ
 (برای خدا سجده می کنند) ... و ... و ... و جنبنندگان
وَ كَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ
 و ...

علق، ۵

الرحمن، ۶۸

اعراف، ۶۹

حج، ۱۸

۱- فِيهِمَا = فِي + هِمَا   ۲- لَعَلَّكُمْ = لَعَلَّ + كُمْ

آموزش آیه ی ۲۵۹ سوره ی بقره

اهداف

- ۱- توانایی خواندن آیه ی ۲۵۹ سوره ی بقره
- ۲- علاقه به خواندن زیبای قرآن از طریق گوش دادن به نوار
- ۳- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات ساده ی قرآنی
- ۴- فراهم شدن زمینه ی تقویت ایمان به قیامت و زنده شدن دوباره ی انسان
- ۵- آشنایی با پیام قرآنی درس که «خدا، هر کاری را بخواهد می تواند انجام دهد».
- ۶- تقویت توانایی و علاقه به خواندن قرآن از روی قرآن کامل

روش آموزش

این درس طی چهار جلسه به شرح زیر، تدریس و ارزش یابی می شود.

درس ۷

۷- **قَالَ بَلْ أَلِيتُمْ مِثْلَ نِعَامِ**
خدا گفت: آیا شما هم مانند اینها بودید.

۸- **فَاتَّبَعُوا إِلَىٰ طُعَامِكُمْ وَ شَرِبَكُم ثُمَّ يُنْفَسُونَ**
پس آنها را پیوسته خوردند و آشامیدند و پس از آن که نفس کشیدند استراحت کردند.

۹- **وَ اتَّبَعُوا إِلَىٰ حِمَارِكُمْ**
و به الاغها پیوسته گشتند که چون چنگوله از آنها برآید برآوردند و چنگولها را در برکتها می کشیدند.

۱۰- **وَ لِتَجْعَلَنَّ آيَةً لِتُنذِرَنَّا**
آیا ما نشانه ای برای ما قرار دهی که ما را از پیروی اینها منع کنی یا نشانه ای بماند برای ما.

۱۱- **وَ اتَّبَعُوا إِلَىٰ أَعْمَامِكُمْ كَيْفَ تَنْذِرُنَّهَا**
و به استخوانها پیوسته گشتند که چگونه اینها را به حوروسان می کشیدند.

۱۲- **ثُمَّ لَكُمْسُوهَا لِحَمَالِكُمْ**
پس بعد از آن آنها را بگوشه ها پیوسته گشتند.

۱۳- **فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُمْ**
و پس حوروسان زنده شدند و در آن روز برای آنکه از پیوسته بودن آنها منع کنند.

۱۴- **قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ**
گفتند: آگاهیم که خدا بر هر کاری را می تواند انجام دهد.

جلسه اول

آیات درس را با نشان دادن خط بخوانید.

سوره ی بقره، آیه ی ۲۵۹

أَمْزُورٌ بِاللَّهِ مِنَ الشَّكَّاهِينَ التَّرْصِيمِ
 بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱- **أَوْ كَاتِبِي مَوْعِظِينَ قَوِيَةٍ**
نمونه ای از موعظین قوی.

۲- **وَ مِنْ خَائِبَةٍ عِنْدِي غُرُوبِهَا**
کسی که شکست خورده و غروب کرده و در راه دور است.

۳- **قَالَ أَلَيْسَ فِيهِ اللَّهُ بِعَدُوٍّ لِمُؤْمِنِيهَا**
آری یا خدایم! چگونه خدا بر رویانها را بعد از ترک زنده می کشد!

۴- **قَامَانَهُ اللَّهُ بِمِثْلِ نِعَامِ ثُمَّ يُنْفَسُونَ**
پس خدا همانند اینها را پیوسته گشتند و نفس کشیدند.

۵- **قَالَ كَيْفَ لَكُمْ لَيْتُمْ**
آری که از آن است که چگونه اینها را پیوسته گشتند!

۶- **قَالَ لَيْسَتْ بِيَوْمًا أَوْ يُعْطَىٰ يَوْمٌ**
آری که جواب نداد یا بخیر یا بد روزی.

القرآن آیت درس را از نوار گوش کنید و با نشان دادن خط، همراه نوار بخوانید.

جلسه‌ی اوّل

- ۱- پیش‌خوانی آیات درس: به دانش‌آموزان فرصت بدهید تا یک بار درس را نزد خود مرور کنند.
- ۲- روخوانی آیات درس: هر دانش‌آموز با توجه به توانایی خود یک سطر از عبارات قرآنی درس را با قرائت یا به صورت ساده می‌خواند و بقیه از روی کتاب خود خط می‌برند.
- ۳- بخش قرائت نوار: آموزگار نوار آیات درس را پخش می‌کند. دانش‌آموزان بار اوّل گوش می‌کنند و بار دوم سعی می‌کنند شبیه نوار و همراه آن بخوانند. آموزگار در این مرحله توجه دارد که همه از روی کتاب خود خط ببرند و حتماً بخوانند، ولی صدایشان از صدای نوار بلندتر نشود تا همه صدای نوار را به وضوح بشنوند.
- ۴- فرد خوانی: از دانش‌آموزان داوطلب بخواهید هر کدام یک سطر از عبارات قرآنی درس را حتی الامکان شبیه نوار بخوانند.

کتاب در کلاس

جلسه‌ی دوم

تمرین اوّل - آیات درس را از روی گوش کنید و با نشان دادن خط همراه آن بخوانید.

تمرین دوم - با استفاده از زبده‌ی آیات درس، معنای صحیح را علامت دهید.

☐ شهر	☐ باغ	قَرِيَّةٌ
☐ شتر	☐ الاغ	حِمَارٌ
☐ نوشیدنی	☐ غذا	طَعَامٌ
☐ نوشیدنی	☐ غذا	شَرَابٌ
☐ مرگ	☐ زندگی	مَوْتٌ
☐ توانا	☐ دانا	قَدِيرٌ

تمرین سوم - با توجه به زبده‌ی کلمات زیر معنای عبارات قرآنی را کامل کنید.

فَمَا لَطَوْتُمْ مِنْ لَدُنْهُ
 وَاللَّهُ لَعَسَ
 الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
 فَمَا لَطَوْتُمْ مِنْ لَدُنْهُ زُجَّاجَةً
 فَمَا لَطَوْتُمْ مِنْ لَدُنْهُ زُجَّاجَةً
 فَمَا لَطَوْتُمْ مِنْ لَدُنْهُ زُجَّاجَةً
 فَمَا لَطَوْتُمْ مِنْ لَدُنْهُ زُجَّاجَةً
 فَمَا لَطَوْتُمْ مِنْ لَدُنْهُ زُجَّاجَةً
 فَمَا لَطَوْتُمْ مِنْ لَدُنْهُ زُجَّاجَةً

جلسه‌ی دوم (کار در کلاس)

تمرین اوّل (بخش قرائت نوار): نوار قرائت درس را پخش کنید تا دانش‌آموزان ضمن شنیدن قرائت آیات، از روی کتاب خود خط ببرند و بار دوم، همراه آن بخوانند.

تمرین دوم: دانش‌آموزان که از قبل به گروه‌های دو یا سه نفری تقسیم شده‌اند؛ ابتدا هر کدام در کتاب خود، معنای صحیح کلمات تمرین دوم را با مداد علامت می‌زند و بعد با مقایسه با کارهای دیگر اعضای گروه و هم‌فکری و مشورت با آنان در مورد پاسخ صحیح به توافق می‌رسند، آن‌گاه آموزگار از هر گروه می‌خواهد که یک کلمه را همراه با معنای صحیح آن بخواند؛ و در صورت نیاز پاسخ توسط گروه‌های دیگر یا آموزگار اصلاح می‌شود. پاسخ صحیح به شرح زیر است.

☐ شهر	☐ باغ	قَرِيَّةٌ
☐ شتر	☐ الاغ	حِمَارٌ
☐ نوشیدنی	☐ غذا	طَعَامٌ
☐ نوشیدنی	☐ غذا	شَرَابٌ
☐ مرگ	☐ زندگی	مَوْتٌ
☐ توانا	☐ دانا	قَدِيرٌ

تمرین سوم: این تمرین نیز مانند تمرین دوم، اوّل به صورت فردی و سپس با مشورت در گروه انجام شده و

دانش‌آموزان ترجمه‌ی عبارات را کامل کرده و در کتاب خود می‌نویسند. آن‌گاه آموزگار از هر گروه می‌خواهد که یک عبارت را همراه با ترجمه‌ی آن بخوانند. در صورت نیاز، اشکال دانش‌آموزان در قرائت عبارت قرآنی و ترجمه‌ی آن به شیوه‌ای که قبلاً بیان شده است، برطرف می‌شود.

۱- وَاللَّهُ قَدِيرٌ
ممتحنه، ۷

و خداوند تواناست.

۲- الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ
ملک، ۲

آن خدایی که آفرید مرگ و زندگی را.

۳- فَانظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَةِ اللَّهِ
روم، ۵۰

پس نگاه کن به نتایج رحمت خداوند.

۴- فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَىٰ طَعَامِهِ
عس، ۲۴

پس باید دقت کند انسان به غذای خود.

۵- رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا
نساء، ۷۵

پروردگارا، خارج کن ما را از این شهر که مردم آن ظالم هستند.

بیان داستان: آموزگار با توجه به تصویر و متن کتاب و آیه‌ی درس، داستان را به شیوه‌ی قصه‌گویی و به زبان ساده و با صحنه‌سازی و به زبان حال غزیر تعریف می‌کند. بعد از دانش‌آموزان می‌خواهد هر کدام چند سطر از داستان را، یک بار در کلاس از روی کتاب بخوانند.

عبدای من بخود، عبادی آفتاب که می گوید: «خبرها خبرها بلند نموا
 چشم هایش را باز می کند، دستش را به زمین نگاه دانه و بلند می شود. به اطراف نگاه
 می کند. اشکای عجیبی ایجاد است. تا چشمش کار می کند، همه چیز دچار تغییر و دگرگونی
 شده است. با خود می گوید: «شاید خواب من بزم. شاید کسی مرا در خواب جاها جدا کرده
 است. یا دانش می آید که در سبزه ای درختی خوابیده بود. همان جا کنار درخت چیزی توجه
 شمر را به طرف خود جلب می کند: آب و غذایش تازه و دست نخورده کنارش مانده است
 ولی از آفتاب خبری نیست»
 دوباره همان عبادی آفتاب که عبادی فرشته وحی است. از تو می برد. آیا
 می دانی چقدر در این سرزمین مدهوشی! شمر بر درنگ برآید می دهد: «شاید چند ساعتی
 یا یک روز»
 فرشته ای وحی از امان می دهد: «اما تو صد سال است که این جا هستی! مرده بودی
 الان بیدار و با رعایت خود مرده است! نگاه کن»
 خبر جلوتر می رود. از آن حیوان چهارپا که نگاه های استخوان و تشنه ای که بر پیشانی
 آفتاب می بیند، چیزی نمی آید.
 آن خبر شروع به آرزوی می کند از آن هایش سست شده. بر زمین می نشیند و بر روی
 قدرت خداوند احساس ناتوانی می کند.
 عبادی فرشته ای وحی باز بر گوشش می چید: «خبرها خبرها بلند شده است زنده شدن
 مردگان را ببین! خدا خواست که خوردن یکی از میوه ها و تشنه های قدرت او باشد
 نمی بینی که آب و غذایش بعد از این همه سال تازه و سالم باقی مانده است! حالا به آفتاب
 نگاه کن! بین چگونه استخوان هایش گوسفند و پوست می گوید: بین که چگونه دوباره زنده
 می شود در حالی که مرده بود»
 خبر پس از دیدن آن منظره می گوید: «من می دانستم، ولی اکنون به چنین رسیدم که
 خدا بر انجام هر کاری توانست».

آموزش پیام قرآنی

از یکی از دانش آموزان بخواهید پیام قرآنی درس را همراه با ترجمه ای آن بخواند. معنای کلمه ای «قدری» را با توجه به ترجمه ای پیام پیدا کنند. آن گاه از آنان بخواهید که در گروه های دو یا سه نفری، به تصویر درس دقت کنند و با توجه به دو سؤال پایان صفحه، با یک دیگر گفت و گو و مشورت نمایند. آن گاه با اجازه آموزگار هر گروه، درباره ای پیام و مصداق های آن در زندگی، نظر خود را برای کلاس بیان کنند.

این آیه ترجمه ای آیه است و نامش «قدری» چند نمونه از قدرت خدا را بر شما نشان می دهد. با دقت در پاره های اطراف خود، نمونه های از قدرت خدا را بیان کنید.

جلسه‌ی سوم (خواندن از روی قرآن)

برای این که دانش‌آموزان اعتماد به نفس پیدا کنند و این احساس و باور در آن‌ها ایجاد بشود که با یادگیری کتاب آموزش قرآن خود، توانایی و زمینه‌ی لازم برای خواندن قرآن کامل برایشان فراهم شده است؛ با آوردن تعدادی مصحف شریف به کلاس، عملاً توانایی خود را تجربه خواهند کرد.

استفاده از مصحف شریف در یک زنگ کامل طی مراحل زیر انجام می‌شود:

۱- حداقل به دانش‌آموزان هر میز یک قرآن بدهید.
۲- یک صفحه از قرآن کریم را به‌طور تصادفی انتخاب کنید و از دانش‌آموزان بخواهید آن صفحه را باز کنند.

۳- به دانش‌آموزان فرصت دهید که آیات آن صفحه را در ظرف چند دقیقه برای یک‌دیگر مرور کنند.

۴- از دانش‌آموزان داوطلب بخواهید که هر کدام یک سطر از آن صفحه را قرائت کنند، ضمن تأیید موفقیت نسبی دانش‌آموزان، آنان را تشویق و ترغیب کنید در خانه هم قرآن بخوانند.

از دانش‌آموزان بخواهید برای جلسه‌ی بعد تمرین‌های «انس با قرآن در خانه» را انجام دهند.

جلسه‌ی چهارم (انس با قرآن در خانه)

ابتدا آموزگار تکالیف دانش‌آموزان را کنترل می‌کند و سپس به انجام تمرین‌ها می‌پردازد.

تمرین اول: هر کدام از دانش‌آموزان یک سطر از درس را با صدای بلند و حتی الامکان شبیه به نوار می‌خوانند و توانایی آن‌ها ارزیابی شده و نمره‌ی هر یک در دفتر کلاس ثبت می‌شود. همان‌طور که قبلاً تذکر داده شده است خواندن ترجمه‌ی آیات، توسط خود دانش‌آموزان در خانه کفایت می‌کند و نیازی نیست که ترجمه‌ی آیات در کلاس خوانده شود.

تمرین دوم: آموزگار عبارت قرآنی این تمرین را با اعراب روی تخته می‌نویسد و از یک دانش‌آموز می‌خواهد

خواندن از روی قرآن

جلسه‌ی سوم

از نمازخانه یا دفتر مدرسه، به تعداد کافی، قرآن به کلاس بیاورید. با راهنمایی آموزگار، یک صفحه از آن را به‌طور تصادفی انتخاب کنید. پس از سرین گروهی، چند نظر مثبت را بخواهید.

54

انس با قرآن در خانه

جلسه‌ی چهارم

تمرین اول: آیات درس را همراه با ترجمه‌ی آن بخوانید. سعی کنید با صدای بلند و شبیه نوار قرائت کنید.

تمرین دوم: این عبارت قرآنی را بخوانید و اصوات را با فلش مشخص کنید.

اَللّٰهُ زَمِنَ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا
یُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلٰی النُّوْرِ

تمرین سوم: آیات ۲۵۵ و ۲۵۶ سوره‌ی بقره را از صفحه‌ی بعد بخوانید و گفتاری را که دارای علامت‌ها (۳) هستند، بنویسید.

.....
.....
.....
.....

تمرین چهارم: آیات ۲۵۷ و ۲۵۸ سوره‌ی بقره را با صدای بلند بخوانید.

تمرین پنجم: آیات ۲۵۹ و ۲۶۰ سوره‌ی بقره را از روی دو صفحه‌ی بعد بخوانید. سعی کنید شبیه نوار قرائت کنید.

55

که بیاید و اتصالات را با فلش مشخص کند.

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا

يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

تمرین سوم: آیهی ۲۵۵ سورهی بقره را دانش‌آموزان از روی صفحه‌ی پایان این درس در خانه خوانده‌اند و چهار مورد علامت «-» را باید یافته باشند. آموزگار از چند دانش‌آموز سؤال می‌کند تا آن‌چه یافته و در کتاب خود نوشته‌اند؛ از روی کتاب خود بخوانند. چهار پاسخ صحیح، به ترتیب زیر خواهد بود. در صورت نیاز می‌توانید پاسخ صحیح را روی تخته کلاس بنویسید.

۱- اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

۲- ... عِنْدَهُ الْآبَادِينَ

۳- مِنْ عِلْمِهِ

۴- إِلَّا بِمَا شَاءَ

تمرین چهارم: از چند دانش‌آموز پرسش این تمرین را سؤال کنید. همان‌طور که می‌دانید پاسخ صحیح «آیه‌الکرسی» است. یادآوری کنید که در کتاب آموزش قرآن پایه‌ی سوم آیه‌الکرسی را خوانده‌اید و آن، آیه‌ی ۲۵۵ سوره‌ی بقره است، ولی معمولاً دو آیه‌ی بعد از آن نیز همراه آیه‌الکرسی خوانده می‌شود. خوب است دانش‌آموزان را تشویق کنید که این سه آیه را حفظ کنند و هر روز بخوانند.

تمرین پنجم: از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام یک یا دو سطر از قرآن کامل را که در دو صفحه‌ی پایانی درس آمده است، بخوانند. بهتر است در جاهایی که علامت وقف دارد وقف کنند. همه‌ی دانش‌آموزان به ویژه آن‌هایی را که آیات را صحیح یا شبیه نوار می‌خوانند، تشویق کنید.

دانستنی های آموزگار

درباره‌ی سوره‌ی بقره به دانستنی‌های درس اول مراجعه کنید.

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه‌ی آیات درس، معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- الَّذِي	☐ کسی که	☐ کسانی که
۲- أَنْظُرُ	☐ گوش کن	☐ نگاه کن
۳- تَبَيَّنَ	☐ روشن شد	☐ روشن کرد
۴- أَعْلَمُ	☐ می‌دانم	☐ می‌دانی
۵- يَوْمَ	☐ شب	☐ روز

ب - ترجمه‌ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته‌های خود کامل کنید.

أَرْسَلَ : فرستاد   إِلَيَّ : به   قَدْ، لَقَدْ : قطعاً   تَعْلَمُونَ : می‌دانید

۱- مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ	۴، حمد،
☐ فرمانروای ... جزا (روز قیامت)	
۲- فَانظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَةِ اللَّهِ	۵۰، روم،
☐	
۳- قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ	بقره، ۲۵۶
☐ ... هدایت را ... گمراهی	
۴- قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ	بقره، ۳۰
☐ ... .. را ...	
۵- هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ	توبه، ۳۳
☐ ... است که ... .. را با ... و ...	

۱- لَا تَعْلَمُونَ = لا + تَعْلَمُونَ = نه + می‌دانید = نمی‌دانید

آموزش آیات ۷۵ تا ۷۸ سوره ی حج

اهداف

- ۱- توانایی خواندن آیات ۷۵ تا ۷۸ سوره ی حج
- ۲- علاقه به زیبا خواندن آیات درس از طریق گوش دادن به نوار
- ۳- توانایی خواندن آیات درس از روی قرآن کامل
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی درباره ی برپایی نماز برای به یاد خدا بودن
- ۵- آشنایی با معنای برخی از کلمه ها و عبارت های ساده ی قرآنی
- ۶- توانایی نسبی خواندن ترکیب هایی که دارای «ن» کوچک است.

روش آموزش

این درس در سه جلسه به شرح زیر، تدریس و ارزش یابی می شود.

جلسه ی اول

آموزگار می تواند برای آمادگی و ایجاد انگیزه، این درس را این چنین شروع کند. بچه ها دین ما اسلام و کتاب

درس ۸

جلسه اول

آیات درس را با فشار دادن خط بخوانید.

سوره ی حج، آیات ۷۵ تا ۷۸

<p>۶- اِرْجِعُوا وَارْجِعُوا وَارْجِعُوا زِلْجَمٌ وارجعوا وارجعوا وارجعوا زلجم</p> <p>۷- وَارْجِعُوا الْخَيْرَ لَكُمْ لِيُجِبُوا وارجعوا الخیر لکم لیجبوا</p> <p>۸- وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ عَسَىٰ يُجَاهِدُوا وجاهدوا فی اللہ عسی ینجی الله</p> <p>۹- هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جُعِلَ غِلْتَكُمْ فِي الَّذِينَ مِنْ خُرُوجِ هو اجتباکم و ما جعل غلکم فی الذین من خروج</p> <p>۱۰- بَلَاءَ آبَائِكُمْ اِبْرَاهِيمَ بلای اباان ابراهیم</p> <p>۱۱- هُوَ سَخَّرَ لَكُمْ الشَّيْطَانَ مِنْ قَبْلُ وَ فِی هٰذَا هو سخر لکم الشیطان من قبل و فی هذا</p> <p>۱۲- لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ لیکون الرسول شہیداً علیکم</p>	<p>۱- اِنَّ اللّٰهَ يَعْطِفُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ ان الله یعطف من الملائکة رسلاً و من الناس</p> <p>۲- اِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ان الله سميع عليم</p> <p>۳- يَخْتَلِفُ مَا يَحْسَبُنَ اٰمِنِيْنَ وَمَا حَسَبْنَاهُمْ يختلف ما يحسبون امنين و ما حسبناهم</p> <p>۴- وَ اِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ و الی الله ترجع الامور</p> <p>۵- يَا اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا يا ايها الذین امنوا</p>
---	--

تمرین دوم: عبارت «تُوحِ الْمُرْسَلِينَ» را روی تخته‌ی کلاس بنویسید تا دانش‌آموزان آن را با اشاره‌ی شما بخش‌بخش بخوانند. اتصال «ن» کوچک به «ل» را به آرامی و دقت چند بار تکرار کنید تا دانش‌آموزان این ترکیب را با دقت و صحت به صورت دسته‌جمعی بخوانند. آن‌گاه از چند دانش‌آموز بخواهید که این ترکیب را به صورت انفرادی نیز بخوانند. سپس از دانش‌آموزان بخواهید که به صورت گروهی، خواندن سه ترکیب بعدی را تمرین کند. آن‌گاه از هر گروه بخواهید یکی از ترکیب‌ها را با صدای بلند برای کلاس بخواند. در صورت نیاز می‌توانید این سه ترکیب را نیز روی تخته بنویسید تا دانش‌آموزان ابتدا به صورت دسته‌جمعی و سپس به صورت انفرادی، خواندن آن‌ها را تمرین کنند. اگر اشکالی وجود داشت، آموزگار به شیوه‌های قبلی رفع اشکال، ضمن پرسش از دانش‌آموزان و تمرین و تکرار بیش‌تر، رفع اشکال می‌کند.

آن‌چه دانش‌آموزان درباره‌ی این گونه ترکیب‌ها باید بدانند منحصر به کسب مهارت در صحیح خواندن آن‌ها می‌شود. برای آموزگار در قسمت دانستنی‌های آموزگار این درس، مطالب دیگری نیز بیان شده است؛ برای اطلاع بیش‌تر به آن‌جا مراجعه کنید.

تمرین سوم: از دانش‌آموزان می‌خواهیم هر کدام با تلاش فردی خود به تمرین سوم پاسخ دهند. آن‌گاه پاسخ‌های خود را در گروه با یک‌دیگر مقایسه کنند و بعد با اجازه‌ی آموزگار هر عبارت و ترجمه‌ی کامل آن را بخوانند تا اشکال احتمالی رفع شود. شکل صحیح تمرین سوم به صورت زیر است:

۱- وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ   تحریم، ۲

و خداوند سرپرست شماست.

۲- إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ   غافر، ۲۴

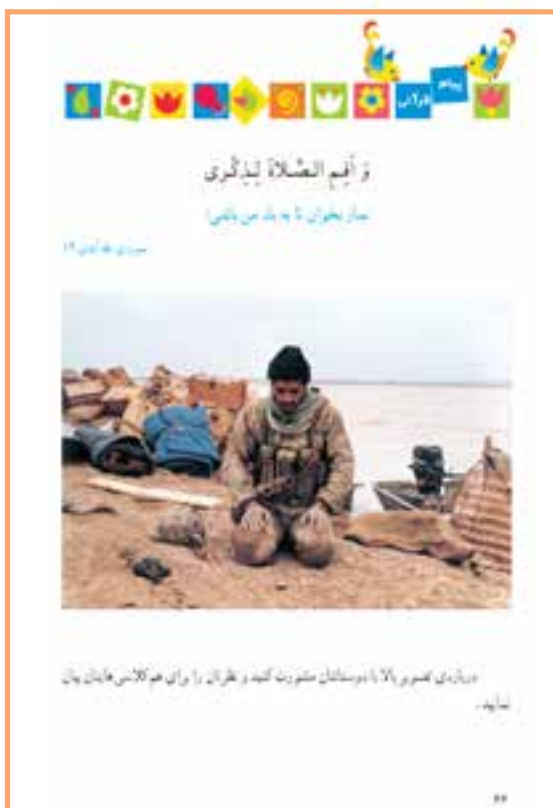
قطعاً خداوند بینا به بندگانش است.

۳- وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ   ممتحنه، ۳

و خداوند به آنچه انجام می‌دهید بیناست.

آموزش پیام قرآنی

از یک یا دو نفر از دانش‌آموزان می‌خواهیم که پیام قرآنی را با ترجمه‌ی آن بخوانند. آن‌گاه از ایشان می‌خواهیم در گروه‌های خود درباره‌ی این پیام و تصویر آن با یک‌دیگر گفت‌وگو کنند. پس از مشورت با یک‌دیگر نظرشان را درباره‌ی این تصویر می‌پرسیم و آن‌گاه خاطراتمان را از جنگ تحمیلی به طور خلاصه برایشان بیان می‌کنیم که چگونه رزمندگان جان بر کف با گفتن الله اکبر به دشمن تاختند و با دفاع مقدس خود در طول هشت سال، نگذاشتند دشمن یک وجب از میهن اسلامی ما را تصاحب کند و در همان جبهه به

صورت فردی و یا جمعی نماز می خوانند و دعا و نیایش به درگاه پروردگار داشتند. بچه‌ها در ظهر روز عاشورا سربازی سینه‌ی خود را در مقابل تیر دشمن سپر قرار داد تا امام حسین علیه‌السلام نماز بخواند. این سرباز به شهادت رسید، ولی امام بهترین دعایی که برای این سرباز کرد، این بود: «خدا تو را از نمازگزاران قرار دهد!»

قرآن از زبان حضرت ابراهیم علیه‌السلام می‌گوید:

ابراهیم، ۴۰

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي

پروردگارا! من و فرزندانم را از نمازگزاران قرار بده!

همه‌ی این‌ها نشان از این است که چه قدر نماز اهمیت و ارزش دارد که در هیچ شرایطی نباید ترک شود. مقام معظم رهبری جمله‌ی زیبایی دارند که می‌فرمایند: ما همیشه به نماز محتاج هستیم و به هنگام خطر محتاج تر. شاید شما هم دیده باشید که حضرت امام خمینی در لحظات پایانی عمر خود، در حالی که سرم به دست ایشان وصل بود، با تلاش و زحمت نماز خود را ایستاده و کامل می‌خواندند. این صحنه‌ی ملکوتی بارها از سیمای جمهوری اسلامی ایران پخش شده است. در پایان از دانش‌آموزان می‌خواهیم تمرین «انس با قرآن در خانه» را برای جلسه‌ی بعد انجام دهند.

جلسه‌ی سوم (انس با قرآن در خانه)

ابتدا آموزگار تکالیف دانش‌آموزان را بررسی می‌کند و بعد به ترتیب زیر، تمرین‌ها در کلاس انجام می‌شود.

تمرین اول: از دانش‌آموزان می‌خواهیم که هر کدام یک یا دو سطر از آیات درس را بخواند و براساس میزان

یادگیری و مهارت در خواندن قرآن در دفتر کلاس برایش نمره می‌گذاریم.

تمرین دوم: از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام

یکی از این ترکیب‌ها را که قبلاً فلش اتصال آن را گذاشته‌اند، بخوانند. مناسب است این ترکیب‌ها چند بار تکرار و تمرین شود. اتصال این ترکیب‌ها و ترجمه‌ی آن‌ها به شرح زیر است:

نمونه: كَرَمَادَن اِشْتَدَّتْ : (اعمال آن‌ها) مانند خاکستری است که بوزد (بر آن بادی تند در روزی

ابراهیم، ۱۸

طوفانی)

انس با قرآن در خانه

جلسه‌ی سوم

تمرین اول: آیت درس را همراه با ترجمه‌ی آن بخواند. سخن کند، با صدای بلند. نتیجه‌ی کار نوشت کند.

تمرین دوم: این عبارات قرآنی را بخواند و تعلیقات را با فلش مشخص کند.

تعلیقات: كَرَمَادَن اِشْتَدَّتْ

۱. كَرَمَادَن: الْكُرْمَادُ
۲. اِشْتَدَّتْ: الْكُرْمَادُ
۳. اِشْتَدَّتْ: اِشْتَدَّتْ
۴. اِشْتَدَّتْ: اِشْتَدَّتْ
۵. اِشْتَدَّتْ: اِشْتَدَّتْ

تمرین سوم: آیه‌ی ۱۸ سوره‌ی ابراهیم را بخواند و تعلیقات را با فلش مشخص کند.

وَأُورِثُكَ الْبَلَدَ الَّذِي كُنْتَ تُرِيدُ أَنْ تَمُوتَ فِيهِ ۚ لَئِنْ لَمْ يَكُنْ لَكَ الْوَارِثُ لَمَا كُنْتَ تَدْرِي بِأَنْ تَمُوتَ فِيهِ ۚ لَئِنْ لَمْ يَكُنْ لَكَ الْوَارِثُ لَمَا كُنْتَ تَدْرِي بِأَنْ تَمُوتَ فِيهِ ۚ لَئِنْ لَمْ يَكُنْ لَكَ الْوَارِثُ لَمَا كُنْتَ تَدْرِي بِأَنْ تَمُوتَ فِيهِ ۚ

تمرین چهارم: آیت ۱۷ تا آخر سوره‌ی حج را از صفحه‌ی ۱۷ بخواند. سخن کند. نتیجه‌ی کار نوشت کند.

- ۱- جَزَاءَ الْحُسْنَى: پاداشی نیکوتر کهف، ۸۸
- ۲- بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ: به زینت اختران صافات، ۶
- ۳- خَيْرُهُ اطمَآنًا: (اگر برسد به او) خیری، اطمینان یابد (به آن). حج، ۱۱
- ۴- فِتْنَةً اِنْقَلَبَ: (و اگر برسد به او) فتنه و بلایی، روی گرداند. حج، ۱۱
- ۵- شَيْئًا اِتَّخَذَهَا: (اگر آگاه شد از آیات ما) چیزی را، گرفت آن را (به مسخره) جاثیه، ۹

تمرین سوم: آیه ۵ سوره ی قصص را با اعراب روی تخته می نویسیم و از چهار نفر می خواهیم که به ترتیب، هر کدام یکی از اتصالات را با فلش مشخص کند. فلش اتصالات و ترجمه ی این آیه ی شریفه به شرح زیر است:

و تُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُوا فِي الْأَرْضِ: و این چنین بر مستضعفان در زمین منت می نهیم.

و نَجْعَلَهُمْ ائِمَّةً: و ایشان را پیشوایان (مردم) قرار می دهیم.

و نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ: و ایشان را وارثان (زمین) قرار می دهیم.

تمرین چهارم: از دانش آموزان می خواهیم که هر کدام یک سطر از قرآن پایان این درس را حتی الامکان شبیه نوار بخوانند و تا فرصت باقی است این کار را ادامه دهند.

دانستنی های آموزگار

درباره ی سوره ی حج

- این سوره، بیست و دومین سوره ی قرآن کریم است و ۷۸ آیه دارد. نام این سوره در آیه ی ۲۷ آن آمده است. برخی از مطالب این سوره عبارت است از :
- ۱- معاد و دلایل منطقی آن و هشدار مردم غافل از صحنه های قیامت ؛
  - ۲- مبارزه با شرک و مشرکان ؛
  - ۳- یادآوری سرنوشت قوم نوح، عاد، ابراهیم، لوط، شعیب و موسی علیهم السلام و دعوت به بررسی سرنوشت عبرت انگیز گذشتگان ؛
  - ۴- مبارزه با ظالمان و دشمنان مهاجم ؛
  - ۵- حج و سابقه ی تاریخی آن از زمان حضرت ابراهیم و مسئله ی قربانی و طواف ؛
  - ۶- بر پایی نماز، پرداختن زکات، امر به معروف و نهی از منکر بخشی از اهداف حکومت صالحان ؛
  - ۷- وعده ی پیروزی به مؤمنان.

برگرفته از فرهنگ اصطلاحات قرآنی

***

برخورد دو حرف ساکن^۱

همان طور که ملاحظه کرده اید در تمرین دوم «کار در کلاس» این درس چگونگی خواندن ترکیب هایی که در آن ها نون کوچک (ن) قبل از حرف ساکن با تشدید می آید، تمرین شده است. قابل ذکر است که این نون کوچک، در واقع نون ساکن است که در تنوین وجود دارد. از این رو هرگاه این تنوین به حرف ساکن یا تشدید وصل شود، دو حرف ساکن با هم برخورد می کنند که اصطلاحاً به آن «التقای ساکنین» می گویند. در این صورت برای تسهیل در خواندن، تنوین به صورت نون مکسور (ن) خوانده می شود.

نوحِ الْمُرْسَلِينَ ← نوحِ الْمُرْسَلِينَ ← نوحِ الْمُرْسَلِينَ

خوب است بدانید که در رسم الخط مصحف های مختلف موارد التقای ساکنین به یکی از شکل های زیر نوشته شده است :

نوحِ الْمُرْسَلِينَ ، نوحِ الْمُرْسَلِينَ ، نوحِ الْمُرْسَلِينَ
بدیهی است شکل آخر از سه شکل فوق، صحیح تر و در خواندن آسان تر است.

***

۱- در ادبیات زبان عرب به آن التقای ساکنین گفته می شود.

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه‌ی آیات درس، معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- سَمِيعٌ	☐ شنوا	☐ بینا
۲- بَصِيرٌ	☐ شنوا	☐ بینا
۳- يَعْلَمُ	☐ می‌داند	☐ انجام می‌دهد
۴- أُعْبُدُوا	☐ عبادت کردند	☐ عبادت کنید
۵- أَقِيمُوا	☐ به پا دارید	☐ به پا داشتند
۶- ءَاتُوا	☐ بپردازید	☐ پرداختند

ب - ترجمه‌ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته‌های خود کامل کنید.

عَلِيمٌ : دانا	تَعْمَلُونَ : انجام می‌دهید
سَمَاوَاتٍ : آسمان‌ها	أَطِيعُوا : اطاعت کنید

انفال، ۱۷	۱- إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ☐ ... .. است.
بقره، ۱۱۰	۲- إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ☐ ... .. است.
نحل، ۷۴	۳- إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ☐ و ... ..
حجرات، ۱۶	۴- وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ☐ و ... .. و ... .. است.
هود، ۷۳	۵- قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ☐ ... .. را نیست برای شما هیچ ... ..
مجادله، ۱۳	۶- فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ☐ ... .. را و ... .. از ... .. و ... ..

۱- قَوْمٌ = قَوْمِي = قَوْم + ی : قوم من

– الحمد لله

– ان شاء الله همیشه سالم و تندرست باشید. باز هم ساعت آموزش قرآن فرا رسید. ساعتی که همه‌ی ما سعادت و توفیق آن را پیدا می‌کنیم که مخاطب آیات و کلام خدا شویم. کلامی که خداوند از طریق وحی توسط جبرئیل فرشته‌ی بزرگش بر رسول امینش حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله نازل کرد تا ما را هدایت و راهنمایی کند و به خدا، روز قیامت و پیامبران الهی ایمان داشته باشیم، کار خوب انجام دهیم و برای خود و دیگر انسان‌ها مفید باشیم.

پس از احوال پرسى و گفتن این مقدمات، تدریس طی مراحل زیر انجام می‌شود.

۱– پیش‌خوانی آیات درس: از دانش‌آموزان بخواهیم که هر کدام به آرامی یک دور درس را نزد خود بخوانند.

۲– روخوانی آیات درس: هر یک از دانش‌آموزان یک سطر از درس را برای کلاس بلند می‌خواند و اگر کسی اشکال داشت می‌خواهیم که دوباره با توجه بیش‌تر بخواند و خود به اشکال خویش پی ببرد و آن را رفع نماید. از دیگر دانش‌آموزان می‌خواهیم که بلافاصله اشتباه دوست خود را تصحیح نکنند و خودمان هم این کار را نمی‌کنیم.

۳– پخش قرائت نوار: قرائت آیات درس را از نوار پخش کنید تا دانش‌آموزان مطابق دستور نوار، عمل کنند.

۴– فردخوانی آیات درس: ابتدا از دانش‌آموزانی که داوطلب هستند و آمادگی بیش‌تری دارند می‌خواهیم که هر کدام یک سطر از آیات درس را حتی‌الامکان شبیه نوار بخوانند. هر چند دانش‌آموزان تشویق می‌شوند که شبیه نوار بخوانند، ولی اگر کسی ساده خواند از ایشان می‌پذیریم.

جلسه‌ی دوم (کار در کلاس)

پس از ایجاد آمادگی، درس این جلسه طی مراحل زیر، تدریس و آموزش داده می‌شود.

تمرین اول (پخش قرائت نوار): نوار قرائت آیات درس پخش می‌شود و دانش‌آموزان در مرحله‌ی اول گوش می‌کنند و در مرحله‌ی دوم سعی می‌کنند شبیه نوار بخوانند و در همان حال، از روی کتاب خط می‌برند.

تمرین دوم: از دانش‌آموزان می‌خواهیم که هر کدام به تنهایی معنای صحیح هر یک از کلمه‌ها را مشخص کنند. دانش‌آموزان معمولاً برای یافتن معنای کلمات به ترتیب زیر، عمل می‌کنند. به خزانه یا گنجینه‌ی لغات خود مراجعه

کار در کلاس

جلسه دوم

تمرین اول - آیات درس را از نوار پخش کنید و باستان‌دان خط هر کدام بخوانید.

تمرین دوم - معنای صحیح کلمات قرآنی را مشخص کنید.

الحن	دانه	الحنيت	زنده
القصص	بانا	الجمود	آب‌انبار
النور	خسکی	النحر	سختی

تمرین سوم - معنای عبارات قرآنی را کامل کنید.

يَقْلُمُ مَا فِي النُّجُومِ وَالنَّجْمِ
وَاللَّهُ يَسْمَعُ سُرُوسَاتِهِمْ
وَاللَّهُ يَسْمَعُ سُرُوسَاتِهِمْ
وَاللَّهُ يَسْمَعُ سُرُوسَاتِهِمْ
وَاللَّهُ يَسْمَعُ سُرُوسَاتِهِمْ

می‌کنند یا با توجه به هم‌خانواده‌ی آن کلمه، معنای کلمه را حدس می‌زنند و اگر موفق نشدند می‌توانند با مراجعه به ترجمه‌ی آیات درس، معنای کلمه‌ی موردنظر را پیدا کنند. در صورت نیاز می‌توانند به فهرست معنای کلمات آخر کتاب نیز مراجعه کنند.

آموزگار از هر گروه می‌خواهد که هر کدام یک کلمه و معنای آن را بخوانند. در صورت نیاز توسط سایر گروه‌ها معنای مشخص شده تصحیح می‌شود. بهتر است برای توسعه و تثبیت معنای کلمات در ذهن دانش‌آموزان از ایشان بخواهیم اگر هم‌خانواده‌ای برای برخی از کلمات می‌شناسند آن‌ها را بیان کند؛ مانند: کلمه‌ی حیات برای «حَیَّ»، عالم، معلم، علم و ... برای «علیم» و ... معنای صحیح کلمات به شرح زیر است:

۱- حَیَّ:	☐ زنده	☐ مرده
۲- مَیِّت:	☐ زنده	☐ مرده
۳- عَلِیم:	☐ دانا	☐ توانا
۴- نُجُوم:	☐ آسمان‌ها	☐ ستارگان
۵- بَرّ:	☐ خشکی	☐ دریا
۶- بَحْر:	☐ خشکی	☐ دریا

تمرین سوم: مانند روش تمرین دوم از دانش‌آموزان می‌خواهیم که ابتدا به صورت انفرادی، معنای عبارات قرآنی را کامل کرده و درباره‌ی آن با گروه خود مشورت کنند؛ سپس هر عبارت را یک نفر با معنای آن می‌خواند و در نتیجه، تمرین سوم به شکل زیر، کامل خواهد شد.

انعام، ۵۹	۱- یَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ خدا می‌داند آنچه در خشکی و دریاست.
مؤمنون، ۵۱	۲- وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ و خداوند به آنچه انجام می‌دهید داناست.
اعراف، ۵۴	۳- وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ و خورشید و ماه و ستارگان همه به فرمان خدا هستند.
انعام، ۹۷	۴- وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ و او کسی است که قرار داد برای شما ستارگان را
انعام، ۹۷	۵- لِيَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تا به وسیله‌ی آن‌ها در تاریکی‌های خشکی و دریا راه را پیدا کنید.

آموزش پیام قرآنی

از یکی از دانش‌آموزان بخواهید که عبارت پیام قرآنی را با ترجمه‌ی آن بخواند. توجه دانش‌آموزان را به تصویر کتاب جلب کنید و از هر گروه بخواهید که با دوستان گروه خود مشورت کنند. آن‌گاه هر گروه نظرات و تجربیات خود را درباره‌ی این پیام و نعمت‌های خداوند، برای کلاس بیان می‌کنند.

می‌توان برای تکمیل توضیحات مربوط به این پیام از دانش‌آموزان پرسید که ما در برابر خدمات پدر و مادر خود، معلم و دیگران چه وظیفه‌ای داریم؟ وظیفه‌ی ما در برابر نعمت‌های بی‌شمار خداوند چیست؟ چگونه می‌توانیم از خداوند تشکر کنیم. در پایان می‌گوییم خداوند قدرشناس است و بنده‌ی حق‌شناس و شاکرش را دوست دارد.

جلسه‌ی سوم (خواندن از روی قرآن)

در این درس نیز مانند درس هفتم، یک جلسه برای تمرین از روی قرآن کامل اختصاص داده شده است. این گونه جلسات خیلی مهم است؛ زیرا دانش‌آموزان عملاً توانایی خود را در خواندن قرآن کامل احساس کرده و اعتماد به نفس بیشتری پیدا می‌کنند. این جلسات را جدی بگیرید، از قبل، لوازم کار را آماده کرده و فعالیت‌ها را به‌طور کامل اجرا کنید. برای تنوع و جذابیت بیش‌تر در این درس، برای شما پیشنهاد جدیدی داریم که به شرح زیر تقدیم می‌شود.

۱- نوار قرائت آیات این درس را از قبل آماده کنید.

۲- از دانش‌آموزان بخواهید سوره‌ی انعام (جزء هفتم، سوره‌ی ششم) آیه‌ی ۹۵ را از روی قرآنی که در اختیار دارند پیدا کنند، در اغلب قرآن‌ها آیات این درس در صفحه‌ی ۱۴۰ آمده است.

۳- به دانش‌آموزان بگویید در این جلسه می‌خواهیم ضمن شنیدن قرائت آیات از نوار، این آیات را از روی قرآن کامل نشان داده و خط ببرید. آن‌گاه قرائت آیات را از نوار پخش کنید و از دانش‌آموزان بخواهید ضمن شنیدن نوار و عمل به دستورات آن، آیات را از روی قرآن کامل نشان داده و خط ببرند.

اینک پس از انجام فعالیت فوق، مانند درس‌های پنجم و هفتم، یک صفحه از قرآن را به‌طور تصادفی باز

کنید و از دانش‌آموزان بخواهید که آن صفحه را بیاورند. دانش‌آموزان آیات آن صفحه را به صورت گروهی و با صدای آرام طی چند دقیقه پیش خود مرور می‌کنند و سپس هر گروه یک یا دو سطر از آیات را با صدای بلند برای کلاس می‌خواند.

دانش‌آموزان را تشویق کرده و به روش‌های یاد شده، در صورت نیاز، برخی از اشتباهات آن‌ها را تصحیح کنید. بهتر است خواندن آیات از دانش‌آموزان داوطلب شروع شود.

اگر میان کلمات این صفحه با کلمات نوشته شده در کتاب درسی در رسم الخط تفاوت وجود داشت، آن را برای دانش‌آموزان توضیح دهید.

موفقیت نسبی دانش‌آموزان را تأیید نمایید و آنان را تشویق و ترغیب کنید تا در خانه نیز قرآن بخوانند. این کار هم آن‌ها را با قرآن مأنوس می‌کند و هم موجب افزایش مهارت آن‌ها در خواندن قرآن می‌شود. به دانش‌آموزان بگویید: «کار نیکو کردن از پر کردن است.»

خود شما هم احساس خواهید کرد که کارتان با ثمر بوده و نتیجه داده است.

گریه‌ی شام و سحر، شکر که ضایع نگشت
قطره‌ی باران ما، گوهر یک دانه شد
از دانش‌آموزان بخواهید برای جلسه‌ی بعد، تمرین‌های «انس با قرآن در خانه» را انجام دهند.

جلسه‌ی چهارم (انس با قرآن در خانه)

آموزگار پس از سلام و احوال‌پرسی و ایجاد آمادگی، تکالیف انس با قرآن در خانه را بررسی می‌کند. کسانی

که تکالیف محوله را انجام داده، مورد تحسین و تقدیر واقع می‌شوند و آن‌هایی که در انجام وظیفه‌ی خود کوتاهی کرده‌اند می‌گوییم: به نظر شما کدام راه را انتخاب کنیم بهتر است؛ وظیفه‌ی خود را خوب انجام دهیم. آبرومند و سربلند باشیم و یا تنبلی کنیم و کار امروز را به فردا بیندازیم و بعد پشیمان شویم و سرافکننده گردیم! خجالت بکشیم و عذرخواهی کنیم!

تمرین اول: از تعدادی از دانش‌آموزان می‌خواهیم که هر کدام یک یا دو سطر از آیات درس را بخوانند و براساس سطح توانایی و مهارت در خواندن، کارشان را ارزیابی کرده و در دفتر کلاس، نمره‌ای برایشان ثبت می‌کنیم.

تمرین دوم: حروف مقطعه‌ی شماره‌های ۱ تا ۳ را زیر هم روی تخته‌ی کلاس می‌نویسیم و از سه دانش‌آموز می‌خواهیم که به پای تخته بیایند و هر کدام از آن‌ها را ابتدا بخوانند و سپس نام الفبایی تک تک حروف را مقابل هر یک بنویسند. پس از رفع اشکال و

اصلاحات احتمالی، پاسخ هر یک به صورت زیر در خواهد آمد.

۱- الر: الف، لام، را

۲- عسق: عین، سین، قاف

۳- المص: الف، لام، میم، صاد

تمرین سوم: از دانش‌آموزان بخواهید که هر کدام یک یا دو سطر از قرآن کامل پایان درس را بخوانند و در جاهایی که علائم وقف (ز، ج، ط) وجود دارد، وقف کنید. همه‌ی دانش‌آموزان به ویژه آن‌هایی را که صحیح و شبیه نوار می‌خوانند تقدیر و تحسین کنید.

دانستنی های آموزگار

درباره ی سوره ی انعام

این سوره، ششمین سوره ی قرآن کریم است و ۱۶۵ آیه دارد. نام آن، در آیه ی ۱۳۶ آمده است. این سوره یکی از سوره های طولانی قرآن است و کمی بیش از یک جزء قرآن را شامل می شود. برخی از مطالب سوره عبارت اند از: نهی از شرک به خدا، مسئله ی وحی، نبوت و رسالت، مسئله ی معاد و حشر و نشر، داستان حضرت ابراهیم علیه السلام، نهی از فرزندکشی (از ترس فقر)، احسان به والدین، نهی از خوردن مال یتیم، تشویق به احسان نسبت به یتیمان، پیروی از راه راست، رعایت عدالت، وفای به عهد، انصاف در توزین کالا و پیمانانه و برخی از احکام مربوط به استفاده از چارپایان حلال گوشت

برگرفته از دانشنامه ی قرآن و قرآن پژوهی

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه ی آیات درس، معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- حَیّ	☐ زنده	☐ مرده
۲- جَعَلَ	☐ قرار دادند، گذاشتند	☐ قرار داد، گذاشت
۳- ظَلُمَاتٍ	☐ تاریکی ها	☐ روشنایی ها
۴- يَعْلمُونَ	☐ می دانند	☐ انجام می دهند
۵- بَرّ	☐ خشکی	☐ دریا
۶- بَحْرٍ	☐ خشکی	☐ دریا

ب - ترجمه ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته های خود کامل کنید.

حَمْدٌ : ستایش   وَلِيٌّ : سرپرست   ءَامَنُوا : ایمان آوردند   يُخْرِجُ : خارج می کند
هَلْ : آیا   كَيْفَ : چگونه

۱- اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ
 ... .. که ... و پاینده است.

۲- الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضَ
 ... .. است که ... و ... را

وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالتَّوْرَ
 و ... و ... را

۱- بهتر است در برخی از جملات کلمه ی «اللّه» به همان صورت «الله» که اسم خاص خدای یکتاست، ترجمه شود.

بقره، ۲۵۷

۳- اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا يُخْرِجُهُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ

□ ... است که ...، ... را ...

زمر، ۹

۴- قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِيْنَ يَعْلَمُوْنَ وَ الَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ

□ ... مساوی هستند ... و ...؟! ...

أنعام، ۵۹

۵- وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا اِلَّا هُوَ وَ يَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ

□ و ... کلیدهای ... است ... آن را ... و ... است.

آموزش آیات ۱۶۰ تا ۱۶۵ سوره ی انعام

اهداف

- ۱- توانایی خواندن آیات ۱۶۰ تا ۱۶۵ سوره ی انعام
- ۲- علاقه به زیبا خواندن آیات درس از طریق گوش دادن به نوار
- ۳- توانایی خواندن آیات درس از روی قرآن کامل
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی فرمان خدا درباره ی عدل و احسان
- ۵- آشنایی با معنای برخی کلمه ها و عبارت های ساده ی قرآنی

روش آموزش

این درس در سه جلسه به شرح زیر، تدریس و ارزش یابی می شود.

درس ۱۰

جلسه اول

آیات درس را با نشان دادن حفظ بخواند.

سوره ی انعام، آیات ۱۶۰ تا ۱۶۵

اعوذ بالله من الشیطان الرجیم
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

- ۱- مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرٌ مِّثْلُهَا
هر کس کار خیری انجام دهد، دوازده برابر آن پاداش دارد.
- ۲- وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا يَتْلُهَا
هر کس کار بدی انجام دهد فقط به همان اندازه مجازات می شود.
- ۳- وَهُوَ لَا يُظْلَمُونَ
و این بیگانه ایها هیچ کس ظلم نمی کند.
- ۴- قُلْ إِنَّمَا عِدَّتِي ذُرِّيٌّ إِلَيَّ عَصَابَتٌ أُنسِقُ
مگر، دین دارانم مرا به یاد راست جانانم کرده اند.
- ۵- دِينَنَا قِتْنَا مِثْلَهُ إِنَّا هُمْ خَلِيفَتَا
به این استوار که همان من عبادت از اجداد پاکانم می باشد.
- ۶- وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
و او از مشرکان بود.

- ۷- قُلْ إِنْ صُلَّيْتُ لِكُفْرًا وَتَحْيَايَ وَتَمَاتِي
مگر ای پاداشی که نواز و جانانم از من می راند.
- ۸- لِلَّهِ زِينَةُ السَّمٰوٰتِ
فراورد جانان که در آرزو آید بهمان است.
- ۹- لَا تُسْمِكُ لَهُ
بر هیچ امریک و جانانم نبرد.
- ۱۰- وَبِذٰلِكَ أَمْرٌ
و من و جانانم از آن که پاکانم است.
- ۱۱- وَآنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ
و من اولین کس خدا که طبع و جانانم است.
- ۱۲- قُلْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ لَكُمْ فِتْنَةٌ
مگر، آنجا که خدا روزگار دیگران جانانم است.
- ۱۳- وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ
هر کس که در آرزو آید همه چیز است.
- ۱۴- وَلَا تَكْفُرْ بِاللَّهِ عَدُوًّا وَلَا تَكْفُرْ بِاللَّهِ عَدُوًّا وَلَا تَكْفُرْ بِاللَّهِ عَدُوًّا
و هر کس که از خدا دشمنی می کند و دشمنی می کند.
- ۱۵- وَلَا تَكْفُرْ بِاللَّهِ عَدُوًّا وَلَا تَكْفُرْ بِاللَّهِ عَدُوًّا
و هیچ کس که دشمنی دیگری را به من می کند.

جلسه‌ی اوّل

پس از ایجاد آمادگی برای شروع درس، تدریس طی مراحل زیر انجام می‌شود:

۱- پیش‌خوانی آیات درس: به دانش‌آموزان کلاس فرصت دهید تا یک بار، آیات درس را به آرامی پیش خود بخوانند.

۲- روخوانی آیات درس: از هر یک از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام یک سطر از آیات درس را بخواند و اگر دانش‌آموزی کلمه‌ای را اشتباه خواند و یا اعراب را دقیق رعایت نکرد؛ بلافاصله غلطش را نگیرید؛ بلکه از او بخواهید دوباره با دقت بخواند و اشکال خویش را رفع نماید؛ یا برای رفع اشکال در سایر روش‌هایی که قبلاً بیان شده استفاده کنید.

۳- پخش قرائت نوار: قرائت درس را از نوار پخش کنید و از دانش‌آموزان بخواهید مطابق دستور نوار عمل کنند.

۴- فردخوانی آیات درس: از دانش‌آموزانی که آمادگی بیش‌تری دارند بخواهید که هر کدام یک سطر از آیات درس را حتی‌الامکان شبیه نوار بخوانند.

جلسه‌ی دوم (کار در کلاس)

پس از ایجاد آمادگی برای شروع درس، تدریس را طی مراحل زیر انجام دهید.

تمرین اوّل (پخش قرائت نوار): قرائت آیات را از نوار پخش کنید تا دانش‌آموزان ضمن گوش کردن، از

کار در کلاس

شماره دوم

تمرین اول - آیات درس را از نو بخوانی و با نشان دادن خط، همراه آن بخوانی.

تمرین دوم - معنای صحیح کلمات قرآنی را مشخص کن.

☐ کار بد	☐ کار خوب	۱. حَسَنَةٌ	☐ کار خوب
☐ کار بد	☐ کار خوب	۲. سَيِّئَةٌ	☐ کار خوب
☐ پروردگار تو	☐ پروردگار من	۳. رَبِّي	☐ پروردگار من
☐ پروردگار تو	☐ پروردگار من	۴. رَبِّكَ	☐ پروردگار من
☐ آمرزنده	☐ مهربان	۵. عَفُورٌ	☐ مهربان
☐ آمرزنده	☐ مهربان	۶. رَحِيمٌ	☐ مهربان

تمرین سوم - معنای عبارت‌های قرآنی را کامل کن.

۱. اِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
سوی ...

۲. اِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ
قریباً ...

۳. اِنَّ الْحَسَنَاتِ يُجْعَلُ لِلْحَسَنَاتِ
قریباً ... از این خوب، ... را.

۴. رَبُّنَا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ
پروردگار ... و ... است.

۵. اِنَّ اللّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاسْتَدِينُوا لِحَدِّ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
قریباً ... نسبت به پروردگارتان است.

روی کتاب خط ببرند و سعی کنند حتی الامکان شبیه نوار بخوانند.

تمرین دوم: دانش آموزان به گروه‌های دو یا سه نفری (تعداد دانش آموزان یک میز) قبلاً تقسیم شده‌اند. گروه‌ها این تمرین را در سه مرحله انجام می‌دهند. در مرحله‌ی اول هر دانش آموز سعی می‌کند خود به تنهایی پاسخ صحیح را بیابد، در مرحله‌ی بعد با دوستان گروه خود درباره‌ی معنای هر یک از کلمه‌ها بحث و گفت‌وگو کرده و پاسخ‌ها را با یک‌دیگر مقایسه می‌کنند. سپس آموزگار می‌خواهد که هر گروه، یک کلمه را همراه با معنای آن بخوانند. احياناً اگر اشکالی وجود داشت، گروه‌های دیگر، آن را برطرف می‌کنند. در صورت نیاز، آموزگار با راهنمایی غیرمستقیم یا مستقیم خود، دانش آموزان را به پاسخ صحیح هدایت می‌کند.

می‌توانید برای توضیح بیشتر کلمات این تمرین پرسش و پاسخ‌های زیر را با دانش آموزان انجام دهید.

۱- برای کلمه‌ی «حَسَنَةٌ» چه کلمات

هم خانواده‌ای می‌شناسید؟ حَسَن، محسن، احسان، حسین، تحسین، حَسَنَات، أَحْسَنَت

۲- دو کلمه‌ی «رَبِّي» و «رَبِّكَ» را با هم مقایسه کنید؟ چه چیزی در آن دو مشترک است؟ رَبّ؛ این کلمه به چه معناست؟ پروردگار

پاسخ صحیح این تمرین به شرح زیر است:

☐ کار بد	☐ کار خوب	۱- حَسَنَةٌ
☐ کار بد	☐ کار خوب	۲- سَيِّئَةٌ
☐ پروردگار تو	☐ پروردگار من	۳- رَبِّي
☐ پروردگار تو	☐ پروردگار من	۴- رَبِّكَ
☐ آمرزنده	☐ مهربان	۵- عَفُورٌ
☐ آمرزنده	☐ مهربان	۶- رَحِيمٌ

تمرین سوم: دانش آموزان به روش تمرین قبل، معنای صحیح هر یک از عبارت‌های قرآنی را می‌نویسند. آن‌گاه هر گروه یک عبارت قرآنی را همراه با ترجمه‌ی آن می‌خواند و اگر اشکالی باشد گروه‌های دیگر و یا آموزگار رفع اشکال می‌کند و بالاخره پاسخ عبارت‌ها به صورت زیر درمی‌آید:

۱- اِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
به سوی راه راست.

بقره، ۲۱۳

یوسف، ۵۳

۲- إِنَّ رَبِّيَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

قطعا پروردگار من آمرزنده و مهربان است.

هود، ۱۱۴

۳- إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ

قطعا خوبی‌ها از بین می‌برد بدی‌ها را

کهف، ۱۴

۴- رَبُّنَا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

پروردگار ما پروردگار آسمان‌ها و زمین است.

آل عمران، ۵۱

۵- إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

قطعا خدا پروردگار من و پروردگار شماست، پس او را عبادت کنید این راه راست است.

آموزش پیام قرآنی

یک یا دو نفر پیام درس را با ترجمه‌ی آن می‌خوانند. دانش‌آموزان معنای دو کلمه‌ی عدل و احسان را با توجه به ترجمه پیدا می‌کنند.

عَدْلٌ : عدالت   اِحْسَانٌ : نیکی

دانش‌آموزان با مشاهده‌ی تصویر درس و گفت و گو و مشورت با دوستان هم‌گروه خود، به این نتیجه می‌رسند که در بازی فوتبال، بازیکنی خطا کرده و داور با دادن کارت زرد به او تذکر می‌دهد و آن بازیکن خطاکار از هم‌بازی مجروحش دلجویی و عذرخواهی می‌کند و بازیکن صدمه‌دیده نیز وقتی می‌بیند دوستش از کار خود پشیمان شده، او را می‌بخشد و گذشت می‌کند.

سپس از دانش‌آموزان پرسید آیا اگر انسان بر اثر بی‌توجهی اشتباه کند و بعد عذرخواهی نماید بهتر است یا توجه داشته باشد که اشتباه نکند تا ناچار شود که عذرخواهی کند؟ در این جا دانش‌آموزان تجربیات خود را درباره‌ی داوری عادلانه و نیکوکاری به دیگران بیان می‌کنند و آموزگار سخنان آنان را در راستای موضوع پیام قرآنی

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری می‌کند و می‌تواند نمونه‌هایی از داستان‌های فراوانی که درباره‌ی نیکوکاری در ادبیات و آثار بزرگان ما وجود دارد مثال بیاورد؛ مانند:

۱- تو نیکی می‌کنی و در دجله انداز   که ایزد در بیابانت دهد باز

۲- در عفو لذتی است که در انتقام نیست.

از دانش‌آموزان بخواهید برای جلسه‌ی بعد، تمرین «انس با قرآن در خانه» را انجام دهند.

جلسه‌ی سوم (انس با قرآن در خانه)

آموزگار تکالیف دانش‌آموزان را بررسی می‌کند و آن‌هایی را که به وظیفه‌ی خود عمل کرده‌اند، مورد تشویق و تقدیر قرار می‌دهد. تشویق دانش‌آموزان فعال، موجب آگاهی و بیداری دانش‌آموزان غافل و کم‌کار خواهد شد و موجب می‌گردد که تصمیم بگیرند دیگر کوتاهی نکنند و کار خود را به موقع انجام دهند.

تمرین اول: از تعدادی از دانش‌آموزان می‌خواهیم که هر کدام یک یا دو سطر از درس را بخواند و براساس میزان مهارت در روخوانی به او نمره می‌دهیم.

تمرین دوم: آیه‌ی این تمرین را روی تخته‌ی کلاس می‌نویسیم و از یکی از دانش‌آموزان می‌خواهیم که اتصالات آن را با فلش مشخص کند. فلش اتصالات و ترجمه‌ی این آیه به شرح زیر است:

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ؛

چشمان، او (خدا) را درک نمی‌کنند، ولی او چشمان را درک می‌کند (می‌بیند).

وَ هُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ؛ و او باریک‌بین و آگاه است. انعام، ۱۰۳

تمرین سوم: آیه‌ی این تمرین را روی تخته‌ی کلاس می‌نویسیم و از یکی از دانش‌آموزان می‌خواهیم که حروف ناخوانای آن را مشخص کند. حروف ناخوانا و ترجمه‌ی آیه به شرح زیر است:

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا؛ قطعاً کسانی که ایمان آوردند.

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ؛ و کارهای خوب انجام دادند.

سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا؛ به زودی خدای رحمان

(برای آن‌ها در دل دیگران) دوستی قرار می‌دهد. مریم، ۹۶

تمرین چهارم: از هر یک از دانش‌آموزان بخواهید که

هر کدام یک سطر از قرآن پایان درس را حتی الامکان شبیه نوار بخوانند و هر جا که علامت وقف (ط، ج، ز) آمده است، وقف کنند.

همه‌ی دانش‌آموزان به ویژه افراد موفق را تشویق کنید و امتیاز مثبت به آن‌ها بدهید، ولی از دانش‌آموزانی که در خواندن آیات از روی این صفحات توفیق کافی ندارند هیچ نمره‌ای نه در ارزش‌یابی مستمر و نه در ارزش‌یابی پایانی کسر نمی‌شود.

دانستنی های آموزگار

درباره‌ی سوره‌ی انعام به دانستنی‌های درس قبل مراجعه کنید.

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه‌ی آیات درس، معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- هَدَى (هدا)	☐	هدایت کرد	☐	هدایت
۲- مُشْرِكِينَ	☐	دو مشرک	☐	مشرکان
۳- نَفْسٍ	☐	خود، کس	☐	افراد
۴- مَرْجِعٍ	☐	بازگشته	☐	بازگشت
۵- يَبْلُغُوا	☐	امتحان کند	☐	امتحان کنند

ب - ترجمه‌ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته‌های خود کامل کنید.

أَنَا : من	كُلٌّ : هر، همه	جَمِيعًا : همه
حَيَاةٍ : زندگی	مَوْتٍ : مرگ	

بقره، ۲۱۳	۱- فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا ☐ ... .. را که ...
آل عمران، ۱۸۵	۲- كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ☐ ... .. چشنده‌ی ... است
مائده، ۴۸	۳- إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا ☐ ... .. است ...
ملک، ۲	۴- الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ☐ ... .. و ... را تا ... را که عمل کدامتان بهتر است.
انعام، ۷۹	۵- إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا ☐ ... .. رو کردم به سوی ... که آفرید ... و ... را، با اخلاص وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ☐ و نیستم ... ..

۵۰. مَا تَلْفُتْ لِكُلِّ نَفْسٍ مِّنْ نَّفْسٍ مَّا أَتَتْهُ مِنَ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ
 آنکه در کتابت و تلاوت آن هیچ نقصانی در آن نیست که هر کس آن را بخواند...

۴۹. وَ أَرْسَلْنَا نوحًا بِآيَاتِنَا إِلَىٰ قَوْمِهِ بِرِيسَالِنَا أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ
 (عزرا حور بر سر اسرار از تکلف در راه فرعونان راه و تامل از راه بر آید)

۴۸. وَ الْجِبْتِ مَوسَىٰ وَ عِمْرَانَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَّا
 موسی و عیسی و عمران را که ایمان را یافتند...

۴۷. ثُمَّ أَرْسَلْنَا الْفَاخِرِينَ
 سپس انبیا را به حالت حق و کریمانه و در راه فرعونان را بخواب کردیم

۴۶. إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ
 در این ماجرا و تامل و تامل برای ایمان به خدا وجود دارد

۴۵. وَ مَا كَانَ الْفِرْعَوْنُ مَكْرُومًا
 فای فرعون بر خدا ایمان نمی‌آورد و از راه ایمان به خدا بود

۴۴. وَإِنَّ زَيْدَ لَنَهْلِكُ الْعَزِيزَ الرَّحِيمَ
 و البته زید را که عزیز و رحیم است...

القول آیات درس را از نوار گوش کنید و با نشان دادن خط، همراه نوار بخوانید.

۲- روخوانی آیات درس: هر یک از دانش‌آموزان یک سطر از عبارات درس را می‌خواند و دیگر دانش‌آموزان نیز از روی کتاب خود خط می‌برند و اشتباهات آن‌ها را با روش‌هایی که قبلاً گفته شد، بدون ایجاد اضطراب و نگرانی تصحیح کنید.

۳- قرائت همراه با نوار: قرائت آیات ۵۲ تا ۶۸ سوره‌ی شعراء را از نوار پخش کنید. دانش‌آموزان بار اول گوش می‌دهند و بار دوم همراه با نوار می‌خوانند و از روی کتاب خود خط می‌برند.

۴- فردخوانی آیات درس: با در نظر گرفتن زمان کلاس، چند دانش‌آموز را داوطلب که از دیگران آماده‌ترند، هر کدام یک یا دو سطر از آیات را حتی‌الامکان شبیه به نوار می‌خوانند. دیگران نیز از روی کتاب خود خط می‌برند.

۵- بیان داستان «عاقبت فرعون و فرعونیان»: آموزگار این داستان را با هنر قصه‌گویی برای

عاقبت فرعون و فرعونیان

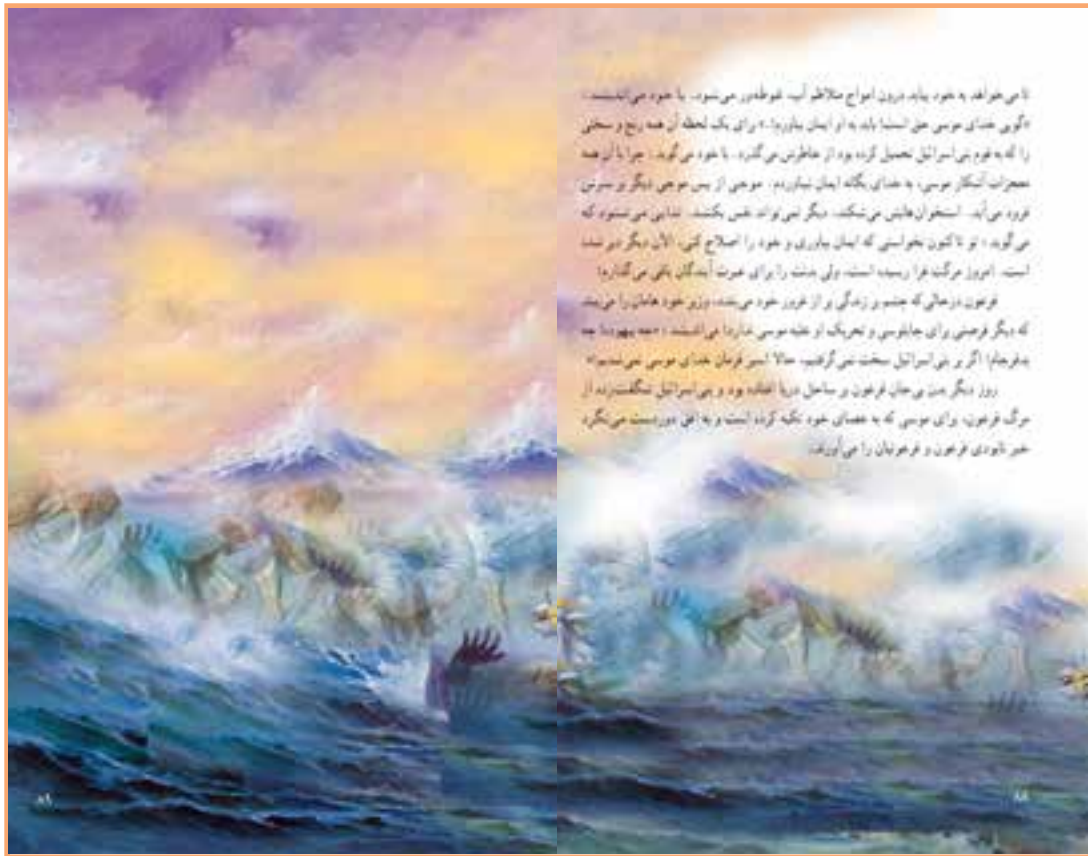

شکریان از همه طرف فرعون را احاطه کرده و منتظر فرمانش هستند. یک از راه می‌رسد، موسی و بنی اسرائیل از آب گشوده شده. همان زبیر فرعون، با عصایش می‌رسد؛ چگونه مگر از دریای خردتان هم می‌شود گشوده؟

یک سببخ می‌دهد؛ من در حال آبلان بودم. فریب بنی اسرائیل گشاده خود را در محاصره و گرفتار می‌دیدم و می‌دانستم دیگر راهی برای گریز ندارم. اما موسی و بنی اسرائیل ایستاد، دست‌هایش را بالا برد، چیزی گفت و بعد با عصایش به آب زد. آب شکافته شد و در دو طرفه آرام ایستاد. هنوز هم جلال است. راهی خنک در میان کوه‌های برافروخته از آب. آبلان گشوده و رفتند. به نظرم کار عسکری موسی بود!

فرعون فریاد می‌زند: چرا ایستادند! باید تپیدنشان کنید. همان می‌گوید: آری که برای موسی رام شده استند. بر شاک از فرمان فرعون سرپیچی نخواهد کرد! هنگام غم و منزلت خداوندگار ما را می‌شناسند. حتی آب دریا!

فرعون فرمان حمله می‌دهد و حرکت می‌کند. سپاهیان بی‌تعداد، به مسیر خنکی که در میان دریا به وجود آمده استند. وارد می‌شوند. در آن سوی آخرین قرات بنی اسرائیل از ساحل می‌گذرند. فرعون و سپاهیان به ناخودآرامی بنی اسرائیل می‌روند. بسط دریا از شکریان آموه فرعون بونسیده شده است. لنگ عسکری فرعون، آب، بل سرشار از سلاح و زره پوش را می‌تراشد. صدای جیب فرعونین کوهی از آب از آستان فرعونان را برده می‌زند. سوجی شد و سپهنگین جهان که کوهی غور ریخته باشد و سپاه فرعون فرود می‌آید. ارس و وحشت بر سر وجود فرعون را فرا می‌گیرد.

دانش آموزان بیان می کند و سپس چند نفر از دانش آموزان، متن قصه را از روی کتاب می خوانند.

تذکر: می توان برای ایجاد انگیزه ی بهتر، داستان درس را ابتدا تعریف کرد و پس از آن، مراحل تدریس آیات درس را انجام داد.

جلسه ی دوم (کار در کلاس)

تمرین اول (پخش نوار قرائت): نوار آیات ۵۲ تا ۶۸ سوره ی شعراء را پخش می کنید و دانش آموزان با نشان دادن خط از روی کتاب خود، همراه نوار جمع خوانی می کنند.

تمرین دوم: دانش آموزان در گروه های دو یا سه نفری پس از تلاش فردی و مشورت با اعضای گروه خود، معنای کلمات این تمرین را با استفاده از آموخته های قبلی یا ترجمه ی آیات درس یافته و در کتاب خود می نویسند. آن گاه از گروه ها بخواهید هر گروه یک کلمه و معنای آن را برای کلاس بخواند. در صورتی که صحیح بود، با تأیید شما،

کار در کلاس

جلسه ی دوم

تمرین اول - آیات درس را از نوار گوش کنید و نشان دادن خط، همراه آن بخوانید.

تمرین دوم - با استفاده از ترجمه ی آیات درس، کلمات را معنا کنید.

۱. شیدای	۲. جنسیت
۳. تقسیم	۴. قصاصت
۵. خدائیان	۶. جمع غنیه
۷. اکثر	۸. اکثر

تمرین سوم - ترکیب های قرآنی را با استفاده از ترجمه ی آیات درس معنا کنید.

۱. آخر تقسیم	۲. نوزم تقسیم
۳. اکثر الشای	۴. اهل القبلیة

تمرین چهارم - معنای عبارات قرآنی را کامل کنید.

۱. وَاللَّيْلَةُ زُتُوْفٌ بِالْعِمَامِ	۲. لَمَوْزٌ
۳. اِنَّ اللّٰهَ جَسَدٌ اَخْرَجْنٰهُم	۴. مَرْمِزٌ
۵. اِنَّ اللّٰهَ لَقَدِ فَطَّرَ فَسْرَ النَّاسِ	۶. مَسَارِعُ مَرْمِزٌ
۷. وَ لَتَكُنَّ الْاَنْزَارُ النَّاسِ لَا تَشْكُرُوْنَ	۸. مَرْمِزٌ

دانش‌آموزان پاسخ خود را کنترل می‌کنند؛ و در صورتی که پاسخ این گروه غلط بود، از گروه دیگر، پاسخ همان کلمه را بپرسید. این کار را ادامه دهید تا پاسخ صحیح روشن شود.

تمرین سوم و چهارم: این دو تمرین نیز مانند تمرین قبل توسط دانش‌آموزان به صورت گروهی انجام می‌شود و دانش‌آموزان با خواندن ترکیب‌ها و عبارت‌های قرآنی همراه با ترجمه‌ی آن‌ها، پاسخ صحیح را روشن می‌کنند. توجه کنید نخست، دانش‌آموزان عبارات قرآنی را صحیح بخوانند و دوم به هیچ وجه ترجمه‌ی کلمات و عبارات را به دانش‌آموزان املا نکنید؛ بلکه به روش‌های مذکور آن‌ها را هدایت کنید که خودشان به پاسخ‌های صحیح دست یابند.

ترجمه‌ی کلمات، ترکیب‌ها و عبارات قرآنی تمرین‌های دوم تا چهارم به شرح زیر است:

۱- عِبَادِي: بندگان من	۲- جَمِيع: همه
۳- عَظِيم: بزرگ	۴- عَصَاكَ: عصای تو
۵- مَدَائِن: جمع مدینه، شهرها	۶- أَكْثَر: بیش‌تر

***

۱- أَجْرٌ عَظِيمٌ: پاداش بزرگ	۲- يَوْمٍ عَظِيمٍ: روز بزرگ
۳- أَكْثَرَ النَّاسِ: بیش‌تر مردم	۴- أَهْلُ الْمَدِينَةِ: اهل شهر

***

- ۱- وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ بقره، ۲۰۷

و خدا دلسوز به بندگان است.

- ۲- إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ انفال، ۱۸

حتماً خدا نزدش پاداش بزرگ است.

- ۳- إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ یونس، ۶۰

حتماً خدا بسیار نعمت می‌دهد به مردم

- ۴- وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ بقره، ۲۴۳

ولی بیش‌تر مردم شکر نمی‌کنند.

آموزش پیام قرآنی

یک یا دو نفر از دانش‌آموزان، پیام قرآنی درس و ترجمه‌ی آن را برای دانش‌آموزان در کلاس بلند می‌خوانند. آن‌گاه از دانش‌آموزان بخواهید به صورت گروهی درباره‌ی پیام قرآنی گفت‌وگو کنند و پس از فرصت لازم از چند گروه بخواهید که نتایج گفت‌وگوی خود را برای کلاس بیان کنند.

با توجه به وقت باقی مانده، مناسب است که دانش‌آموزان خاطراتی درباره‌ی آشتی دادن دوستان خود برای کلاس بیان کنند. اگر در کلاس دو یا چند نفر با یک‌دیگر قهر هستند در همان جلسه با وساطت هم کلاسی‌هایشان آن‌ها را آشتی دهید.

در صورتی که مقدور باشد پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن را روی مقوایی بنویسید و در جای مناسب در مقابل دید دانش‌آموزان، در کلاس نصب کنید.

جلسه‌ی سوم (خواندن از روی قرآن کامل)

همان‌گونه که گفته شده است مصحف‌های شریف را از دفتر مدرسه به کلاس بیاورید. ابتدا آیات ۵۲ تا ۶۸ سوره‌ی شعراء را از روی مصحف پیدا کنید، این آیات در بیش‌تر قرآن‌ها در صفحات ۳۶۹ و ۳۷۰ آمده است. دانش‌آموزان نیز این صفحات را می‌آورند؛ آن‌گاه قرائت آیات ۵۲ تا ۶۸ سوره‌ی شعراء را از نوار پخش کنید، دانش‌آموزان از روی مصحف، آیات مذکور را خط ببرند و همراه با نوار تکرار کنند.

پس از قرائت آیات ۵۲ تا ۶۸ سوره‌ی شعراء به‌طور تصادفی یک صفحه از مصحف را باز کنید و از دانش‌آموزان بخواهید که همان صفحه را بیاورند. با توجه به توانایی دانش‌آموزان از آن‌ها بخواهید که هر کدام دو یا چند سطر از این صفحه را با همکاری یک‌دیگر در ظرف چند دقیقه تمرین کنند. آن‌گاه چند نفر از دانش‌آموزان داوطلب، هر کدام یک سطر از آن صفحه را قرائت کنند. اگر فرصت داشتید می‌توانید یک صفحه‌ی دیگر به‌طور تصادفی انتخاب کرده تا دانش‌آموزان مانند صفحه قبل تمرین و روخوانی کنند.

بهبتر است برای تقویت اعتماد به نفس دانش‌آموزان آن‌ها را به قرائت روزانه در خانه تشویق کنید. در پایان یادآور شوید که دانش‌آموزان تمرین «انس با قرآن در خانه» را انجام دهند.

جلسه‌ی چهارم (انس با قرآن در خانه)

همان‌گونه که گفته شد در این جلسه ضمن پرسش از دانش‌آموزان ارزش‌یابی مستمر انجام می‌گیرد. از دانش‌آموزان در مورد انجام این تمرین‌ها در خانه پرسش کرده و تکلیف آن‌ها را بررسی کنید.

تمرینات این صفحه را از چند نفر بپرسید و نمره‌ی مستمر آن‌ها را ثبت کنید. مناسب است که قبل از شروع کلاس، عبارات قرآنی تمرین دوم روی تخته نوشته شود و از هر دانش‌آموز یک عبارت را بخواند و فلش اتصال آن را وصل کند.

دانستنی های آموزگار

درباره ی سوره ی شعراء

این سوره، بیست و ششمین سوره ی قرآن کریم است و ۲۲۷ آیه دارد. نام آن در آیه ۲۲۴ آمده است. در این سوره، فرازهایی از سرگذشت چند پیامبر بزرگ و تلاش بسیار ایشان برای هدایت قومشان و لجاجت و خیره سری آنان در برابر این پیامبران آمده است (دعوت حضرت موسی و هارون و انکار فرعون، معجزه ی عصا و ید بیضا، ایمان ساحران، خروج بنی اسرائیل از مصر و هلاکت قوم فرعون، حضرت ابراهیم، حضرت نوح و ساختن کشتی، حضرت هود، حضرت صالح، حضرت لوط، حضرت شعیب). همه ی این پیامبران قوم خود را به تقوای الهی و اطاعت از خود دعوت کرده اند.

برگرفته از فرهنگ اصطلاحات قرآنی

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه ی آیات درس، معنای صحیح این کلمات را انتخاب کنید.

۱- أَوْحَيْنَا	☐ فرستادیم	☐ وحی کردیم
۲- أَغْرَقْنَا	☐ غرق کردیم	☐ غرق شدیم
۳- أَخْرَجْنَا	☐ خارج کردیم	☐ خارج شدیم
۴- أَنْجَيْنَا	☐ نجات یافتیم	☐ نجات دادیم
۵- جَنَّاتٍ	☐ رودها	☐ باغها
۶- عُيُونٍ	☐ کوهها	☐ چشمه ها
۷- أَصْحَابٍ	☐ یاران، اهل	☐ دوستان، فرزندان

ب - ترجمه ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته های خود کامل کنید.

مُتَّقِينَ: افراد با تقوا   عَمِلُوا: انجام دادند   صَالِحَات: کارهای خوب
أَنْزَلَ: فرو فرستاد، نازل کرد   ثَمَرَات: میوه ها   كُ: تو
نَبِيِّينَ: پیامبران

- ۱- إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ
 ... .. و ... هستند.
- ۲- فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ
 ... .. را و ... فرعونیان را

حجر، ۴۵

بقره، ۵۰

۳- وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ
□ و ... و ... و ... و ... و ... هستند.

۴- أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُّخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا
□ ... .. را پس ... به وسیلهی آن ... با رنگ‌های گوناگون.

۵- إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ۙ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ وَالتَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ
□ ... .. همان‌طور که ... و ... و ... پس از او

نِسَاء، ۱۶۳ وَالَّذِينَ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ
□ و ... و ... و ... و ... و نوادگان او

آموزش آیات ۱۳۳ تا ۱۳۹ سوره ی آل عمران

اهداف

- ۱- توانایی خواندن آیات ۱۳۳ تا ۱۳۹ سوره ی آل عمران
- ۲- تقویت علاقه به خواندن زیبای این آیات از طریق گوش دادن به نوار
- ۳- تقویت توانایی و علاقه به خواندن قرآن از روی مصحف کامل
- ۴- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات ساده ی قرآنی
- ۵- آشنایی با پیام قرآنی درباره ی فرو بردن خشم
- ۶- آشنایی با داستان کظم غیظ توسط حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام

روش آموزش

این درس در چهار جلسه به شرح زیر، تدریس و ارزش یابی می شود.

جلسه ی اول

۱- پیش خوانی آیات درس: دانش آموزان طی چند دقیقه آیات درس را نزد خود آهسته مطالعه می کنند و

درس ۱۲

۶- وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ
و خدا بخواندگان را دوست دارد.

۷- وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاجِرَةً
الشیعیان یا غیره گناهی صحت که آنرا کار بدی انجام دهند.

۸- أَوْ ظَلَمُوا الظالمین
یا آنرا انجام کنند یا ظلم نمایند.

۹- فَاتَّقُوا اللَّهَ فَمَا تَعْلَمُونَ
خدا را بترسید تا آنکه بدانید که شما را چه است.

۱۰- وَمَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ إِلَهُ إِلَّا اللَّهُ
و چه کسی غیر از خدا بخواند یا بر او است.

۱۱- وَلَمْ يُعْصِرُوا عَلَيَّ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ
و آنرا بر من نریختند و من را زخمی نکردند و من بدانم که آنرا می کنند.

۱۲- أُولَئِكَ جَزَاءُ مَا كَفَرُوا مِنْ رَبِّهِمْ
اینهاست پاداش آنهایی که کفر کردند از سوی پروردگارش است.

۱۳- وَجَلَّتْ نُجُورُ الْمُتَّقِينَ مِنَ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا
و پهنای آن که از جان آنها دور است و آن است و در آن خندان هستند.

جلسه اول

آیات درس را با نشان دادن خط بخوانند.

سوره ی آل عمران، آیات ۱۳۳ تا ۱۳۹

۱- أَمَّا بِنَاءِ مِنَ السَّمَاءِ الرَّجِيمِ
بنام الله الرحمن الرحيم

۲- وَ سَارِعُوا إِلَى تَعْفِيرِ مَنْ تَرَكْتُمْ
سریعاً و از سرعت پروردگارش

۳- وَ جَلَّتْ عَنْهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ
و بسیار به پیش که بخواند آن را و از آن استغفار و پس است.

۴- أَعْدَتِ لِلْمُتَّقِينَ
و از آن استغفار یا خواند آن است.

۵- الَّذِينَ يُتْلُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالْعُسْرَاءِ
اینهاست که هر دو حالت در آن است و هر دو حال خود به حال خود است.

۶- وَ الْكَافِرِينَ الْغَيْظُ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ
و در هنگام صحنه، غم خود را فرو برود، و از آن استغفار می گوید.

آموزگار بر این فعالیت نظارت می کند.

۲- روخوانی آیات درس: هر دانش آموز یک سطر از عبارات درس را می خواند و دیگر دانش آموزان از روی کتاب خود خط می برند، آموزگار ضمن نظارت بر خط بران دانش آموزان، اشکالات دانش آموزان را بدون ایجاد اضطراب و به روشی که در بخش کلیات کتاب بیان شده است برطرف می کند.

۳- قرائت همراه با نوار: قرائت آیات ۱۳۳ تا ۱۳۹ سوره آل عمران را از نوار پخش کنید، دانش آموزان بار اول گوش می کنند و بار دوم همراه نوار جمع خوانی می کنند و نیز از روی کتاب خود خط می برند.

۴- فردخوانی آیات درس: ابتدا از دانش آموزان داوطلبی که آمادگی پیش تری دارند می خواهیم که هر کدام یک یا دو سطر از آیات درس را حتی الامکان شبیه نوار بخوانند، دیگر دانش آموزان نیز از روی کتاب خود خط می برند.

جلسه دوم (کار در کلاس)

تمرین اول (پخش نوار قرائت): نوار آموزشی آیات درس را پخش کنید تا دانش آموزان با نشان دادن خط از روی کتاب خود، همراه با نوار جمع خوانی کنند.

تمرین دوم: دانش آموزان در گروه های دو یا سه نفری پس از تلاش فردی و مشورت با اعضای گروه خود، معنای کلمات این تمرین را با استفاده از آموخته های قبلی یا ترجمه ی آیات درس یافته و در کتاب خود می نویسند. آن گاه از گروه ها بخواهید هر گروه یک کلمه و معنای آن را برای کلاس بخواند، در صورتی که صحیح بود با تأیید شما، دانش آموزان پاسخ خود را بررسی می کنند، در صورتی که پاسخ این گروه، غلط بود، از گروه دیگر، پاسخ همان کلمه را بپرسید، این کار را ادامه دهید تا پاسخ صحیح روشن شود.

تمرین سوم: این تمرین نیز مانند تمرین قبل، توسط دانش آموزان به صورت گروهی انجام می شود و دانش آموزان با خواندن ترکیب ها و عبارات های قرآنی همراه با ترجمه ی آن ها، پاسخ صحیح را روشن می کنند. توجه کنید اول دانش آموزان عبارات قرآنی را صحیح بخوانند؛ دوم به هیچ وجه ترجمه ی کلمات و عبارات را به دانش آموزان املا نکنید، بلکه به روش های بیان شده در بخش کلیات کتاب، آن ها را هدایت کنید که خودشان به پاسخ های صحیح دست یابند.

ترجمه ی کلمات، ترکیب ها و عبارات قرآنی تمرین های دوم و سوم به شرح زیر است:

- ۱- مَوْعِظَةٌ : پند و نصیحت
- ۲- خَالِدِينَ : جاودان
- ۳- جَنَّاتٍ : بهشت ها
- ۴- أَنهَارٍ : جویبارها
- ۵- ناس : مردم

***

- ۱- قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ
البته برای شما آمد پند و نصیحت از سوی پروردگارتان. یونس، ۷
- ۲- يَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا
قرار دهد برای شما جویبارها را. نوح، ۱۲
- ۳- جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
بهشت هایی که روان است از میان آن ها جویبارها بقره، ۲۵
- ۴- سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ
سلام بر شما بهشت گوارایتان باد پس داخل شوید زمر، ۷۳

در آن جاودان.

۵- هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ

این آیات، پیام روشن برای مردم است.

۶- وَهَدَىٰ وَ مَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ آل عمران، ۱۳۸
و هدایت و پند و نصیحت برای افراد با تقوا

است.

آموزش پیام قرآنی

از دو نفر از دانش آموزان بخواهید، عبارت پیام قرآنی

و ترجمه ی آن را برای کلاس بلند بخوانند، سپس به صورت گروهی پیرامون مصادیق آن با یکدیگر گفت و گو کرده و نیز داستان مربوط به پیام را مطالعه کنند. آن گاه از چند گروه بخواهید نتایج گفت و گوی خود را برای هم کلاسی های خود توضیح دهند.

وَالْكَافِرِينَ الْعَنَقَ وَالْعَاصِينَ مِنَ النَّاسِ

افراد با لغو، خست خود را فرو می برند، و از استیضای مردم می گریزند.

حدیث از ابن عباس (رض)

نسخه ای از اهل ایمان به جنة آمده بود. روزی مردی توجه او را به خود جلب کرد؛ پرسید این مرد کیست؟ گفت: او حسن بن علی بن ابی طالب است.

آن مرد که در نظر خود تحت تأثیر تبلیغات سوء نسبت به حضرت علی (رض) و جانشین بود، فرصت را غنیمت شمرد و هر چه می توانست باسرا آثار حضرت امام حسن (رض) کرد.

حضرت امام حسن (رض) بدون آن که اظهار ناراحتی کند، پس از لحظاتی سکوت و آرامش با مهربانی به او فرمودند: تو در شهر ما فری، اگر نیازی داری می توانی به تو کمک کنم و در حلایم باسرا تو باشی.

آن مرد که هرگز گمان نمی کرد با چنین انسان بزرگواری و با دانشی رو به رو شود، باک و دزدی به خود آمد و گفت: ای کاش زمین شکافته می شد، مرا در خود فرو می برد تا از روی نادانی چنین رفتار باستادگی از من بر نمی زد. آن گاه پس از لحظاتی سکوت و سیرمدنگی حسن امامه (رض) تا امروز در همدی روی زمین گسی را همچون حسن و برادرش، امامین تر می دانستند. وی اینک در نزد من گسی از او و برادرش محبوب تر نیست!

***

آیا داستان یا خاطره ای از خودتان یا از دیگران درباره ی برهمن از نصیحت و بخشش دیگران به یاد دارید؟ برای دوستانان در کلاس تعریف کنید.

۱۱۹

از دانش‌آموزان بخواهید در صورتی که خاطره‌ای مبنی بر این که از رفتار نامناسب دوستشان عصبانی شده‌اند، برای هم کلاسی‌های خود تعریف کنند. در پایان این جلسه، از دانش‌آموزان بخواهید که تمرین‌های «انس با قرآن در خانه»، به ویژه تمرین چهارم (خواندن از روی صفحه‌ی قرآنی پایان درس) را در خانه انجام دهند.

جلسه‌ی سوم (انس با قرآن در خانه)

ابتدا انجام تمرین‌های «انس با قرآن در خانه» توسط دانش‌آموزان را بررسی کنید. کسانی را که این تمرین‌ها را به خوبی انجام داده‌اند تشویق کنید و افرادی را که انجام نداده‌اند، به شیوه‌ی مناسب به انجام تمرین‌ها در خانه تشویق نمایید. آن‌گاه تمرین‌ها را از دانش‌آموزان بپرسید. همان‌گونه که قبلاً گفته شد مناسب است قبل از شروع کلاس، تمرین‌های دوم و سوم را روی تخته بنویسید تا دانش‌آموزان پس از خواندن عبارات قرآنی، حروف ناخوانا را مشخص کرده و هم‌چنین فلش‌اتصالات را رسم کنند. دیگر دانش‌آموزان نیز می‌توانند تکلیف خود را در صورت نیاز تصحیح کنند.

انس با قرآن در خانه

جلسه‌ی سوم

تمرین اول - آیات درس را همراه با ترجمه‌ی آن بخوانید. سعی کنید با حساسی بلند تکرار فرمایید.

تمرین دوم - این آیه را بخوانید، و حروف ناخوانای آن را مشخص کنید.

وَمَا تُزَيُّنُ لِنَفْسٍ
إِلَّا الشَّقَاتِ لِقَاتِهَا فِي مَقْتَدِرِ
إِلَّا مَا رَجَعْنَا إِلَيْهِ

تمرین سوم - این عبارات قرآنی را بخوانید، سپس اتصالات را با فلش مشخص کنید.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتَلَكَّمُوا الْكَلِمَةَ
وَلَمْ تَكُنْ يَدْعُمُ الْكَلِمَةَ الَّذِينَ جَاءَكُمْ بِهَا
وَلَمْ تَكُنْ يَدْعُمُ الْكَلِمَةَ الَّذِينَ جَاءَكُمْ بِهَا

تمرین چهارم - آیات ۱۴۰ تا ۱۴۳ سوره‌ی آل عمران را از روی صفحه‌ی بعد بخوانید. سعی کنید تکرار فرمایید.

۹۹

ترجمه‌ی عبارات تمرین دوم و سوم به شرح زیر می‌باشد:

۱- وَ مَا أَبْرِيْ نَفْسِيْ

و نفس خودم را از انجام کار زشت دور نمی‌دانم!

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسَّوْءِ

قطعاً نفس من، بسیار امرکننده به انجام کار بد است،

إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي

مگر این که خدای من رحم کند!

یوسف، ۵۳

۲- أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ

آیا می‌پندارید که داخل بهشت می‌شوید (بدون امتحان شدن)

و لَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ

در حالی که خداوند مجاهدین شما را مشخص کند

و يَعْلَمِ الصَّابِرِينَ

و این که مشخص کند صابران را

آل عمران، ۱۴۲

تمرین چهارم: از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام یک سطر از صفحات قرآن پایان درس را حتی الامکان شبیه

به نوار بخوانند و هر کجا که علامت وقف (ط، ج، ز) آمده است وقف کنند.

همه‌ی دانش‌آموزان به ویژه افراد موفق را تشویق کنید و به آن‌ها امتیاز مثبت دهید، ولی افراد ضعیف نمره‌ی

منفی نمی‌گیرند.

دانستنی های آموزگار

درباره ی سوره ی آل عمران

این سوره، سومین سوره ی قرآن کریم است و ۲۰۰ آیه دارد. نام آن در آیه ی ۳۳ آمده است. بعضی از مطالب این سوره عبارت اند از: شرح جریان ولادت حضرت مریم، حضرت یحیی و حضرت عیسی، توصیف جنگ اُحُد و اشاره به گوشه ای از جنگ بدر، بیان امدادهای غیبی و نصرت های الهی برای مسلمانان در این جنگ ها، بیان فضیلت شهدا، دعوت انسان ها به پایداری در راه حق، یکی بودن دین الهی، حرمت دوستی با کافران و دشمنان خدا، بیان برخی ویژگی های منفی اهل کتاب و برخی دعا های گران قدر که در اواخر سوره آمده است.

برگرفته از دانشنامه ی قرآن و قرآن پژوهی

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه ی آیات درس، معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- یُحِبُّ	☐	دوست دارد	☐	دوست داشت
۲- ظَلَمُوا	☐	ستم کردید	☐	ستم کردند
۳- ذُنُوبٌ	☐	گناهان	☐	ثوابها
۴- يَغْفِرُ	☐	می آمرزد	☐	آمرزد
۵- سَيَرُوا	☐	بینید	☐	بگردید
۶- أَنْظُرُوا	☐	بینید	☐	بگردید
۷- مُكذِّبِينَ	☐	تکذیب کردند	☐	تکذیب کنندگان

ب - ترجمه ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته های خود کامل کنید.

وَيْلٌ : وای   الیم : دردناک   خَلَقَ : آفریش

- ۱- وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ
 ... در آن روز بر ...
- ۲- إِنَّ اللّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا
 ... همه ی ... را
- ۳- وَ أَحْسِنُوا إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ
 و نیکی کنید ... را
- ۴- قَوْلٌ لِّلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابٍ يَوْمِ الیمِ
 پس ... بر ...
- ۵- قُلْ سَيَرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ
 چگونه (خدا) آغاز کرد ... را.

مُرْسَلَات، ۱۵

زُمَر، ۵۳

بقره، ۱۹۵

زخرف، ۶۵

عنکبوت، ۲۰

آموزش آیات ۲۳ تا ۲۸ سوره‌ی اسراء

اهداف

- ۱- توانایی خواندن آیات ۲۳ تا ۲۸ سوره‌ی اسراء
- ۲- تقویت علاقه به خواندن زیبای این آیات از طریق گوش دادن به نوار
- ۳- تقویت توانایی و علاقه به خواندن قرآن از روی مصحف کامل
- ۴- آشنایی با معنای برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی
- ۵- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی دعا برای پدر و مادر

روش آموزش

این درس در چهار جلسه به شرح زیر، تدریس و ارزش‌یابی می‌شود.

جلسه‌ی اول

۱- **پیش‌خوانی آیات درس:** دانش‌آموزان به صورت انفرادی آیات درس را پیش‌خوانی می‌کنند، آموزگار بر این فعالیت نظارت می‌کند.

درس ۱۳

جلسه‌ی اول

آیات درس را با تکیه بر این خط بخوانید.

سوره‌ی اسراء، آیات ۲۸ تا ۲۳

أَمْرًا بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۸- رَبُّكُمْ أَقْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ
پدر و مادران بهتر می‌دانند که در دل‌های شما چه می‌گویند.

۹- إِنْ لَكُنْتُمْ إِتْقَانًا فاعلموا
اگر شما انسان‌های فاعلم‌ها و فاعلم‌ها هستید.

۱۰- قَالِهِ. كَان لَقًا وَأَبْسِنُ غَفُورًا
خدا بسیار دانا است که او به تو یاد می‌دهد و از تو غافل‌تر است.

۱۱- وَ مَا ذَا الضَّرِّ بِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
چه ضرری به تو می‌رسد از شیطان بد و فاعلم‌ها و فاعلم‌ها که در دل‌های تو است.

۱۲- وَلَا تُبْتَئِرْ ثَنِيذًا
دلی بهانه‌ی تو و لغزش تو.

۱۳- إِنْ الشَّيْطَانِ كَانَتْ إِخْوَانُ الشَّيْطَانِ
اگر شیطان که در دل‌های تو است و لغزش تو است.

۱۴- وَ كَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا
و شیطان در برابر پروردگارش بسیار فاعلم‌ها است.

۱۵- وَإِنَّمَا تُعْرَضُونَ عَنْهُمْ الشَّيْطَانُ الرَّجِيمِ
و اگر شما را به فاعلم‌ها و فاعلم‌ها می‌گویند که خدا را به فریب می‌دهد.

۱۶- قَلِيلٌ لَّهُمْ قَوْلًا فَيَتَّبِعُونَ
بسیار کم است از آن‌ها سخن گفتن.

الآن آیات درس را از نوار گوش کنید و با تکیه بر این خط همراه نوار بخوانید.

۱- وَ فَعَسَىٰ رَبُّكَ أَتَىٰ
پدر و مادران تو را به فاعلم‌ها و فاعلم‌ها می‌گویند.

۲- وَ بِاللَّهِ تَوَكَّلْ
با توکل به خداوند است.

۳- إِنَّمَا يُبَلِّغُنَّ عِنْدَكَ الْكِبْرَ أَخَذَهُمَا أَوْ كَلَامًا
اگر بگویند که در نزد تو می‌گویند که در نزد تو می‌گویند.

۴- فَلَا تَلْمِزْ لَهُمَا قَوْلًا
تو به آن‌ها سخن مگو که آن‌ها را فاعلم‌ها و فاعلم‌ها می‌گویند.

۵- وَ قُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا
و بگو که آن‌ها را فاعلم‌ها و فاعلم‌ها می‌گویند.

۶- وَ احْفَظْ لَهُمَا جَنَاحَ الدَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ
و بر آن‌ها فاعلم‌ها و فاعلم‌ها می‌گویند.

۷- وَ قُلْ رَبِّ ارْحَمْنِيمَا كَمَا رَحِمْتَ سَعِيرًا
و بگو که پروردگارا آن‌ها را فاعلم‌ها و فاعلم‌ها می‌گویند.

۲- روخوانی آیات درس: هر دانش‌آموز یک سطر از عبارات درس را می‌خواند و دیگر دانش‌آموزان نیز از روی کتاب خود خط می‌برند.

در صورت اشتباه خواندن به نحوی که قبلاً بیان شد، آموزگار بدون ایجاد اضطراب و نگرانی اشتباه او را برطرف می‌کند، ممکن است برخی از دانش‌آموزان ضعیف، تعدادی از عبارات یا کلمات را به صورت آرام یا بخش‌خوانی بخوانند. این موضوع در این مرحله، اشکالی ندارد و رفته رفته با شنیدن قرائت از نوار و تمرین بیش‌تر مشکل برطرف می‌شود.

۳- قرائت همراه با نوار: قرائت آیات درس را از نوار پخش کنید تا دانش‌آموزان مطابق دستور نوار، بار اول گوش داده و بار دوم همراه با نوار جمع‌خوانی کنند، هنگام شنیدن قرائت آیات، از روی کتاب خود خط می‌برند و آیات را نشان می‌دهند.

۴- فردخوانی آیات درس: با توجه به میزان وقت، چند دانش‌آموز قوی و داوطلب هر کدام یک یا دو سطر از آیات را حتی‌الامکان شبیه به نوار می‌خوانند و دیگران نیز از روی کتاب خود خط می‌برند.

جلسه‌ی دوم (کار در کلاس)

تمرین اول (پخش نوار قرائت): قرائت آیات درس را از نوار پخش کنید تا دانش‌آموزان، ضمن خط‌بردن از روی کتاب خود، همراه با نوار جمع‌خوانی کنند.

تمرین دوم: دانش‌آموزان در گروه‌های دو یا سه نفری پس از تلاش فردی و مشورت با اعضای گروه خود، معنای کلمات این تمرین را با استفاده از آموخته‌های قبلی یا ترجمه آیات درس یافته و در کتاب خود می‌نویسند. آن‌گاه هر گروه از دانش‌آموزان، یک کلمه و معنای آن را برای کلاس می‌خواند. در صورتی که پاسخ این گروه غلط بود، از گروه دیگر، پاسخ همان کلمه را پرسید تا دیگر دانش‌آموزان نیز پاسخ خود را در صورت نیاز تصحیح کنند.

تمرین سوم: این تمرین مانند تمرین قبل، ابتدا توسط دانش‌آموزان به صورت گروهی انجام می‌شود، سپس چند نفر از دانش‌آموزان، هر کدام یک عبارات قرآنی را همراه با ترجمه‌ی آن می‌خوانند و دیگران نیز در صورت نیاز ترجمه‌ی خود را تصحیح می‌کنند.

ترجمه‌ی کلمات و عبارات تمرین دوم و سوم به شرح زیر است:

۱- وَالِدَيْنِ : پدر و مادر

۲- إِحْسَانَ : نیکی

۳- صَالِحِينَ : شایستگان

۴- مَسْكِينٍ : نیازمند

- ۵- رَبِّ: پروردگار
 ۶- صَغِير: کودک، کوچک

***

- ۱- كُلُّ مِنَ الصَّالِحِينَ
 همه‌ی آن‌ها از شایستگان هستند.
 انعام، ۸۵
- ۲- وَ بَشِّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ
 و او را بشارت دادیم به اسحاق، پیامبری از شایستگان
 صفات، ۱۱۲
- ۳- سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
 پاک و بی‌عیب است، پروردگار آسمان‌ها و زمین
 زخرف، ۸۲
- ۴- إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ
 قطعاً خدا دستور می‌دهد به عدل و نیکوکاری
 نحل، ۹۰

آموزش پیام قرآنی

دو یا سه دانش‌آموز عبارت پیام قرآنی را همراه با ترجمه‌ی آن، برای کلاس بلند می‌خوانند، سپس دانش‌آموزان به صورت گروهی پیرامون پیام قرآنی بحث و گفت‌وگو می‌کنند. از چند گروه بخواهید که نتایج گفت‌وگوی خود را برای کلاس بیان کنند. دانش‌آموزان را تشویق کنید این پیام را حفظ کنند و گاهی اوقات آن را در قنوت نماز بخوانند.

جلسه‌ی سوم (خواندن از روی قرآن کامل)

مصحف‌های شریف را از دفتر مدرسه به کلاس بیاورید. ابتدا آیات ۲۳ تا ۲۸ سوره‌ی اسراء را از روی مصحف پیدا کنید؛ این آیات در صفحه‌ی ۲۸۴ قرآن کریم آمده است. دانش‌آموزان نیز همان صفحه را بیاورند، آن‌گاه قرائت آیات درس را از نوار پخش کنید، دانش‌آموزان از روی مصحف شریف، آیات مذکور را خط برده و آیات را همراه نوار می‌خوانند.

پس از قرائت آیات ۲۳ تا ۲۸ سوره‌ی اسراء، یک صفحه از مصحف را به طور تصادفی باز کنید و از دانش‌آموزان بخواهید که همان صفحه را بیاورند. از دانش‌آموزان بخواهید که هر کدام چند سطر از این صفحه را نزد خود به آرامی بخوانند و تمرین کنند، پس از اتمام فرصت، چند نفر داوطلب، این آیات را از روی مصحف برای هم‌کلاسی‌های خود قرائت می‌کنند، در صورت وجود فرصت، می‌توانید یک صفحه‌ی دیگر را نیز به طور تصادفی انتخاب کنید تا دانش‌آموزان مانند قبل تمرین و قرائت کنند. در پایان، چند دانش‌آموز با احترام و دقت، مصحف‌ها را جمع کرده و به دفتر می‌برند.

در پایان، ضمن تشویق دانش‌آموزان به قرائت روزانه در خانه، درباره‌ی انجام تمرین «انس با قرآن در خانه» تذکر دهید.

جلسه‌ی چهارم (انس با قرآن در خانه)

پس از بررسی تکالیف و تشویق دانش‌آموزان منظم، پرسش و ارزش‌یابی از تمرین‌های اول تا سوم را مانند دروس قبل به شیوه‌ی مناسب انجام داده و به دانش‌آموزان نمره دهید.

خواندن از روی قرآن

جلسه‌ی سوم

از نمازخانه یا دفتر مدرسه، به تعداد کافی، قرآن به کلاس بیاورید و مانند درس‌های قبل یک صفحه از آن را بخوانید.

۶۸

انس با قرآن در خانه

جلسه‌ی چهارم

تمرین اول - آیات درس را همراه با ترجمه‌ی آن بخوانید. سعی کنید با صدای بلند نسیه نواز قرائت کنید.

تمرین دوم - این عبارات قرآنی را بخوانید سپس حروف باخوارا را مشخص کنید.

تَجَلَّأَ لِيَمِينَ هَمَلًا لَاءَ وَ هَمَلًا لَاءَ مِنْ عَطَاةَ زَيْتَ

وَ نَزَّلْنَا الْكِنَانَ إِذْ كُنْتُمْ زُرُقًا بِالْبَيْتِ الْمَقْدِسِ الْأَشْجَمِ

تمرین سوم - این حروف بلفظه را همان‌گونه که می‌خوانید، بنویسید.

ه م ل

ا م ن

ا ب ت ث

ج ح خ د ذ

تمرین چهارم - آیات ۲۷ و ۲۸ سوره‌ی اسراء را از روی صفحه‌ی بعد بخوانید؛ سعی کنید نسیه نواز قرائت کنید.

۶۹

ترجمه‌ی عبارات تمرین دوم به شرح زیر است :

إِسْرَاء، ۲۰

كُلًّا نُمِدُّ هَؤُلَاءَ وَهَؤُلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ

همه را، چه این گروه و چه آن گروه، از بخشش پروردگارت کمک می‌کنیم.

إِسْرَاء، ۳۵

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ

و پیمانانه را تمام دهید وقتی پیمانانه می‌کنید، و با ترازوی درست وزن کنید.

***

تمرین سوم: به شکل زیر انجام می‌شود :

۱- ن: نون

۲- ص: صاد

۳- المّر: الف، لام، میم، را

۴- کھیعیص: کاف، ها، یا، عین، صاد

تمرین چهارم: از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام یک سطر از صفحه‌ی قرآنی پایان درس را حتی الامکان

شبيه به نوار بخوانند و هر کجا که علامت وقف (ط، ج، ز) آمده است، وقف کنند.

همه‌ی دانش‌آموزان به ویژه افراد موفق‌تر را تشویق کنید و به آن‌ها امتیاز مثبت دهید، ولی افراد ضعیف نمره‌ی

منفی نمی‌گیرند.

دانستنی های آموزگار

درباره ی سوره ی اسراء

این سوره، هفدهمین سوره ی قرآن کریم است و ۱۱۱ آیه دارد. نام آن در آیه ی اوّل آن آمده است. نام دیگر آن «بنی اسرائیل» است که از آیه ی چهارم آن گرفته شده است. در ابتدای سوره به مسئله ی معراج پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله اشاره شده است. در این سوره برخی احکام فقهی بیان شده است. این سوره هم چنین انسان ها را به تخلّق به اخلاق حمیده و مکارم اخلاق فرا می خواند. آیات مشهور این سوره عبارت اند از: ۷ (بخش اول آیه)، ۹، ۱۵ (بخش وسط آیه)، ۲۳، ۲۴، ۲۷، ۳۶، ۴۵، ۴۶، ۵۳، ۷۰، ۷۸ تا ۸۲، ۸۸ و ۱۰۵ تا ۱۱۱

برگرفته از فرهنگ اصطلاحات قرآنی

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه ی آیات درس، معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- وَالِدَيْنِ	☐ پدر و مادرم	☐ پدر و مادر
۲- لَا تَعْبُدُوا	☐ عبادت نمی کنید	☐ عبادت نکنید
۳- ذَا الْقُرْبَىٰ ذِي الْقُرْبَىٰ	☐ خویشان	☐ بیگانگان
۴- ابْنُ السَّبِيلِ	☐ فرزند نیک	☐ در راه مانده
۵- كَفُورٍ	☐ بسیار ناسپاس	☐ کافران

ب - ترجمه ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته های خود کامل کنید.

لا تَعْبُدُونَ : عبادت نمی کنید   يَتَامَى : یتیمان   قولوا : بگویند

۱- وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ
 و ... گرفتیم یتیمان (از) ... (که) ... .. را

و بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَ الْيَتَامَىٰ وَ الْمَسَاكِينِ

و ... .. (کنید) و (به) ... و ... و تهیدستان

وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا

و ... به ... (سخن) نیک

بقره، ۸۳

وَ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَ آتُوا الزَّكَاةَ

و ... .. را ... .. را

۲- إِنَّ اللَّهَ يُدْفِعُ عَنِ الَّذِينَ ءَامَنُوا

... .. دفاع می کند ... ..

حج، ۳۸

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

... .. خیانتکار ... .. را

۲- روخوانی آیات درس: هر دانش آموز یک

سطر از عبارات درس را می خواند و دیگر دانش آموزان نیز از روی کتاب خود خط می برند. اشتباه دانش آموزان را با روش هایی که قبلاً گفته شد، بدون ایجاد اضطراب و نگرانی تصحیح کنید.

۳- قرائت همراه با نوار: قرائت آیات ۳۴ تا

۳۹ سوره ی بقره را از نوار پخش کنید تا دانش آموزان در حالی که از روی کتاب خود خط می برند بار اول گوش کرده و بار دوم همراه با نوار جمع خوانی کنند.

۴- فردخوانی آیات درس: چند دانش آموز

داوطلب هر کدام یک یا دو سطر از عبارات را حتی الامکان شبیه به نوار بخوانند. دیگر دانش آموزان نیز از روی کتاب خود خط می برند.

۱۲. إِنَّهُ هُوَ الشَّوَابُ الرَّحِيمُ
او را خداوند بخشنده و مهربان خوانند.

۱۳. فَلَمَّا أَتَبَطُوا بَنَوهَا جَمِيعًا
و چون آنها همه از خانه بیرون آمدند.

۱۴. فَمَاتُوا بِأَبْنَائِكُمْ بَنِي هُدَىٰ
و هر که جانهای او را بخورد از خانه بیرون آمدند.

۱۵. فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ
هر کس که از هدایت و راهنمایی من پیروی کند.

۱۶. فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
و بر او و بر اوست هیچ نگرانی نیست.

۱۷. وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
و آنان که کفر کردند و آیت ما را فریب دادند.

۱۸. أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ
اینها هم اصحاب آتش هستند و بر آن مخلوقان خواهند بود.

اکنون آیات درس را از نوار گوش کنید و با نشان دادن خط، همراه نوار بخوانید.

۱۱۳

جلسه ی دوم (کار در کلاس)

تمرین اول (پخش نوار قرائت): قرائت آیات

درس را از نوار پخش کنید تا دانش آموزان، همراه با قرائت نوار، جمع خوانی کنند و از روی کتاب خود خط ببرند.

تمرین دوم: دانش آموزان به صورت گروهی

معنای کلمات را با استفاده از دانسته های قبلی خود یا با استخراج از ترجمه ی آیات درس، پیدا کرده و روبه روی آنها بنویسند؛ آن گاه پاسخ را از گروه ها بپرسید؛ در صورت نیاز توسط سایر گروه ها پاسخ ارائه شده تصحیح می شود.

تمرین سوم: دانش آموزان مانند تمرین قبلی به

صورت گروهی، ترجمه ی عبارات قرآنی را تکمیل می کنند؛ آن گاه هر عبارت همراه با ترجمه ی آن توسط یکی از اعضا هر گروه خوانده شده و در صورت نیاز تصحیح می شود.

کار در کلاس

جلسه دوم

تمرین اول - آیات درس را از نوار گوش کنید و با نشان دادن خط، همراه آن بخوانید.

تمرین دوم - با استفاده از ترجمه ی آیات درس، کلمات را معنا کنید.

۱. با لاله - حضرت
۲. ایلخس -
۳. راجع -
۴. غنچه -
۵. نوار -

تمرین سوم - معنای عبارات را کامل کنید.

۱. إِنَّ اللَّهَ نَزَّاتٌ رَحِيمٌ
نور ممتد
۲. إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُّبِينٌ
نور
۳. وَلَا تَلْمِزُوا عَمَلَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُنَّ نَكَهْنَ هَذَا نَيْسَبًا
نور میز کنند از راه
۴. فَطَارُوا فِيهَا
۵. إِنَّ اللَّهَ اِخْتَفَىٰ بَابَهُ وَ تَوَخَّاهُ بَابَ اِبْرَاهِيمَ وَ قَالَ يَتَرَانِ اَعْلَى الْعَالَمِينَ
نور

۱۱۴

ترجمه‌ی کلمات و عبارات تمرین دوم و سوم به شرح زیر است :

- ۱- آدَمَ : حضرت آدم
- ۲- اِبْلِيسَ : شیطان
- ۳- زَوْجٍ : همسر
- ۴- عَدُوٍّ : دشمن
- ۵- شَجَرَةً : درخت
- ۶- تَوَّابٍ : بسیار توبه‌پذیر

***

- ۱- اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَّحِيْمٌ
قطعاً خدا بسیار توبه‌پذیر و مهربان است.
- ۲- اِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْاِنْسَانِ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ
قطعاً شیطان برای انسان دشمن آشکار است.
- ۳- وَ لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ
و پیروی نکنید از راه شیطان قطعاً او برای شما دشمن آشکار است.
- ۴- اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى اٰدَمَ وَ نُوْحًا وَ اٰلَ اِبْرٰهِيْمَ وَ اٰلَ عِمْرٰنَ عَلٰى الْعٰلَمِيْنَ
قطعاً خدا برگزید آدم و نوح و خاندان ابراهیم و خاندان عمران را بر عالمیان.

حجرات، ۱۲

یوسف، ۵

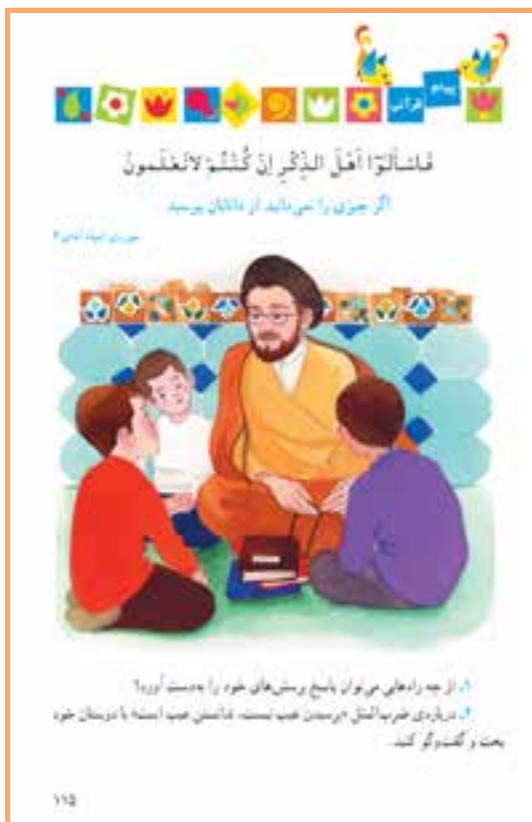
انعام، ۱۴۲

آل عمران، ۳۳

آموزش پیام قرآنی

دو یا چند نفر از دانش‌آموزان عبارت پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن را برای کلاس می‌خوانند. آن‌گاه به صورت گروهی درباره‌ی پیام قرآنی و پرسش‌های آن با یک‌دیگر گفت و گو می‌کنند؛ سپس چند گروه نتیجه‌ی گفت‌وگو‌ی خود را برای کلاس بیان می‌کنند. در صورتی که لازم بود، با طرح پرسش‌های مناسب، مانند «مسائل مذهبی و دینی را از چه کسی بی‌رسیم؟» توجه دانش‌آموزان را به این که روحانیت پاسخ‌گوی مسائل دینی و مذهبی ماست جلب نمایید. سعی کنید با طرح پرسش‌های مناسب، فضایی ایجاد شود که دانش‌آموزان، خود به پاسخ‌های مناسب برسند.

در پایان به دانش‌آموزان درباره‌ی انجام تمرین‌های «انس با قرآن در خانه» تذکر دهید.

جلسه‌ی سوم (انس با قرآن در خانه)

پس از بازدید تکالیف دانش‌آموزان و تشویق آن‌هایی که تکالیف خود را منظم انجام داده‌اند، تمرینات را از آن‌ها پرسید و مطابق شیوه‌های بیان شده به آن‌ها نمره دهید.

مناسب است قبل از شروع کلاس، عبارات را روی تخته بنویسید تا دانش‌آموزان در محل‌های لازم فلش اتصال را رسم کنند. تذکر دهید دانش‌آموزان با نگاه به تخته در صورت نیاز تمرین‌های خود را تصحیح کنند. تمرین چهارم را به روش درس‌های قبل از دانش‌آموزان پرسش کنید و چون ایشان تقریباً با رسم الخط مصحف آشنا شده‌اند، فرصت بیشتری برای انجام این تمرین اختصاص دهید.

انس با قرآن در خانه

جلسه‌ی سوم

تمرین اول - آیه‌ی درس را همراه با ترجمه‌ی آن بخوانید. سعی کنید با صدای بلند نسیه نواز فراتت کنید.

تمرین دوم - آیه‌ت ۴۲ و ۴۳ سوره‌ی بقره را بخوانید و اتصالات را با فلش مشخص کنید.

۱. وَ لَا تَلْبَسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ

۲. وَ تَكْتُمُوا الْحَقَّ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

۳. وَ أَقِمُوا الصَّلَاةَ

۴. وَ آتُوا الزَّكَاةَ

۵. وَ آذِكُوا مَعَ الزَّكَاةِ

تمرین سوم - آیه‌ی ۴۱ سوره‌ی بقره را بخوانید و الف‌های لاخره را مشخص کنید.

۱. وَ آذِكُوا بِمَا آتَاكُم مِّنْهَا لِيَمَّا تَحْكُمُونَ

۲. وَ لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ

۳. وَ لَا تَتَّبِعُوا سُلُوكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَمَّا قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ لَمَّا كَفَرْنَا

۴. وَ إِنَّمَا قَالُوا كَذِبًا

تمرین چهارم - آیه‌ت ۴۸ و ۴۹ سوره‌ی بقره را از روی دو صفحه‌ی بعد بخوانید.

سعی کنید نسیه نواز فراتت کنید.

۱۱۶

ترجمه‌ی عبارات تمرین دوم و سوم به شرح زیر است :

۱- وَ لَا تَلْبَسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ

و حق را به باطل نیامیزید.

بقره، ۴۲

۲- وَ تَكْتُمُوا الْحَقَّ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

و حق را پنهان نکنید، در حالی که شما می‌دانید.

۳- وَ أَقِمُوا الصَّلَاةَ

و نماز را به پا دارید،

۴- وَ آتُوا الزَّكَاةَ

و زکات را بپردازید،

بقره، ۴۳

۵- وَ آذِكُوا مَعَ الزَّكَاةِ

و همراه رکوع‌کنندگان رکوع کنید.

***

۱- وَءَامِنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ

و ایمان آورید به آنچه نازل کرده‌ام که تصدیق کننده‌ی آن چه با شماست (تورات) می باشد،

۲- وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ

و اولین کافر به آن (قرآن) نباشید،

۳- وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا

و آیات من را به بهای ناچیز نفروشید،

۴- وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِ

و تنها تقوای مرا داشته باشید.

بقره، ۴۱

تمرین چهارم: از دانش آموزان بخواهید هر کدام یک سطر از صفحه‌ی قرآنی پایان درس را حتی الامکان

شبيه به نوار بخوانند و هر کجا که علامت وقف (ط، ج، ز) آمده است وقف کنند.

همه‌ی دانش آموزان به‌ویژه افراد موفق‌تر را تشویق کنید و به آن‌ها امتیاز مثبت دهید، ولی افراد ضعیف نمره‌ی

منفی نمی‌گیرند.

دانستنی های آموزگار

پیرامون آیات درس

عنصر داستان در قرآن کریم برای تربیت مخاطبان کاربرد فراوانی دارد. داستان روایتی است جذاب که شنونده یا خواننده علاقه دارد آن را پیگیری کند؛ البته بسیاری از داستان‌ها صرفاً برای سرگرمی و وقت‌گذرانی بیان می‌شوند و هیچ اثر آموزشی و تربیتی ندارند. هم‌چنین بسیاری از داستان‌ها غیرواقعی هستند و زاینده‌ی خیالات قصه‌گو یا داستان‌نویس می‌باشند. اما داستان‌های قرآن در عین زیبایی و هنر داستان‌گویی، حقیقت دارند. همان‌طور که خود قرآن کریم می‌فرماید:

إِنَّهٗ لَقَوْلٌ فَصْلٌ، وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ (سوره‌ی طارق، آیات ۱۳ و ۱۴).

این کتاب (قرآن) حق را از باطل جدا می‌کند و سخن هزل و بیهوده نیست. داستان آفرینش انسان که موضوع مهمی به شمار می‌رود، در کتاب‌هایی غیر از قرآن نیز آمده است، ولی زیباترین، دقیق‌ترین و عمیق‌ترین روایت از این داستان روایتی است که قرآن کریم آن را بیان می‌دارد.

دقت در داستان حضرت آدم در قرآن، ما را با ویژگی‌های قابل توجهی از شخصیت آدمی آشنا می‌کند.

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه‌ی آیات درس، معنای صحیح کلمات را انتخاب کنید.

۱- قُلْنَا	☐	گفتیم، فرمان دادیم	☐	می‌گوییم، فرمان می‌دهیم
۲- أَخْرَجَ	☐	خارج می‌کند	☐	خارج کرد
۳- مَتَاع	☐	بهره‌مندی، نعمت	☐	کیفر، عذاب
۴- خَالِدُونَ	☐	منتظران	☐	جاودان
۵- كَفَرُوا	☐	کافر شدند	☐	کافر شدید

ب - ترجمه‌ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته‌های خود کامل کنید.

ثَمَرَاتٍ : میوه‌ها   رَزَقَ : روزی   قَلِيلٌ : اندک

- ۱- قُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَ لِرِزْوَجِكَ
 ... .. (شیطان) ... برای ... و ... .. است.
- ۲- قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ،
 ... .. حرام کرد ... .. را که ... ..
- ۳- وَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ، مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ
 و ... .. را ... .. به وسیله‌ی ... ..
- ۴- قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى
 ... .. است و ... .. است ... .. تقوا پیشه کند.
- ۵- وَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ
 و ... .. و ... .. را ... .. هستند، ... .. می‌باشند.

جلسه‌ی اول

۱- پیش‌خوانی آیات درس: آموزگار از دانش‌آموزان می‌خواهد، که طی چند دقیقه آیات درس را نزد خود آهسته بخوانند و آموزگار نیز بر این فعالیت نظارت می‌کند.

۲- روخوانی آیات درس: هر دانش‌آموز یک سطر از عبارات درس را می‌خواند و بقیه نیز از روی کتاب خود خط ببرند.

۳- قرائت همراه با نوار: قرائت آیات درس را از نوار پخش کنید تا دانش‌آموزان ضمن خط بردن از روی کتاب خود، بار اول گوش کنند و بار دوم همراه با قرائت نوار جمع‌خوانی کنند.

۴- فردخوانی آیات درس: دانش‌آموزان داوطلب هر کدام یک یا دو سطر از عبارات را شبیه به نوار می‌خوانند و دیگر دانش‌آموزان نیز از روی کتاب خود خط می‌برند.

۱۶- وَلَا تَمْرُقُوا بِكُمُ الْفِتْرَةِ
و در این روزها کنار هم نفس بخورید

۱۷- وَ لَتُكَلِّمُنَا الْجَنَّةَ
و البته قصه‌ها و آیه‌ها را با هم بخوانید

۱۸- وَ لَتُكَلِّمُنَا اللَّهُ عَلَىٰ مَا هَدَاكُم
و شما هر چه با ما حدیث کنید، از خداوند شنیده‌اید

۱۹- وَ لَتَعْلَمُنَّ مَا تُكَلِّمُونَ
و شما بدانید که چه می‌گویید

۲۰- وَإِذَا سَأَلْتُم عِبَادِي عَنِّي فَمُرْسِيًّا
اگر از من بپرسید که من در روز قیامت در چه وضعی هستم؟

۲۱- أُجِيبُ بِمَا نَسِيتُ إِذَا نَسَاوُ
من آنچه فراموش کرده‌ام را به شما می‌گویم

۲۲- فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي
پس بپاسخ من جواب دهید و در من ایمان آورید

۲۳- لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ
تا راه را بیابند و گمراه نباشند

اینکون آیات درس را از نوار گوش کنید و با نشان دادن خط همراه نوار بخوانید.

جلسه‌ی دوم (کار در کلاس)

تمرین اول: قرائت نوار درس را پخش کنید تا دانش‌آموزان، از روی کتاب خود خط ببرند و همراه با نوار جمع‌خوانی کنند.

تمرین دوم: دانش‌آموزان در گروه‌های دو یا سه نفری پس از تلاش فردی و مشورت با اعضای گروه خود، معنای کلمات این تمرین را با استفاده از آموخته‌های قبلی یا ترجمه‌ی آیات درس یافته و در کتاب خود می‌نویسند. آن‌گاه هر سطر از کدام همراه با معنای آن توسط یک دانش‌آموز خوانده می‌شود و در صورت نیاز توسط دانش‌آموز دیگری تصحیح می‌شود.

تمرین سوم: دانش‌آموزان، ترجمه‌ی این تمرین را مانند قبل به صورت گروهی تکمیل می‌کنند؛ آن‌گاه از چند گروه بخواهید هر کدام یک عبارت و ترجمه‌ی آن را بخوانند و در صورت نیاز به تصحیح، دانش‌آموز دیگری عبارت و ترجمه را می‌خواند.

کار هر کتاب

جلسه‌ی دوم

تمرین اول - آیات درس را از نوار گوش کنید و با نشان دادن خط همراه آن بخوانید.

تمرین دوم - معنای درست را مشخص کنید.

۱- جسمام	۱- حذر	۲- روزی
۲- آیه	۲- روز	۳- روزها
۳- فریب	۳- زدنگ	۴- آید
۴- نهنوا	۴- حاد	۵- حاد
۵- فتنه	۵- آسای	۶- سخن
۶- بشر	۶- آسای	۷- سخن

تمرین سوم - معنای عبارات قرآنی را کامل کنید.

۱- أَسَلُّهُ الْفِتْرَةَ خَيْرٌ مِنْ الْكُفْرِ نَسِيحٌ
قرآنی بعد از ..... از نوار ..... است

۲- قَالُوا نِعِ الْغَنَمَ لَنَشْرَاهَا
قرآنی بخواهیم ..... را بخریم

۳- نَصْرًا مِنَ اللَّهِ وَ فَلَاحٌ قَرِيبٌ
قرآنی از ..... و نزدیک است

۴- لَنَسْحَقَنَّ اللَّهُ يَوْمَ النَّارِ الْفِتْرَةَ نَعَدُّ لَهُمْ نَسْرًا
قرآنی هر روزی خدا قرار می‌دهد پس از ..... را

ترجمه‌ی کلمات تمرین دوم و سوم به شرح زیر است :

- ۱- صِيَام : روزه
- ۲- آيَام : روزها
- ۳- قَرِيب : نزدیک
- ۴- شَهْر : ماه (سی روز)
- ۵- عُسْر : سختی
- ۶- يُسْر : آسانی

***

- ۱- لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ
شب قدر بهتر از هزار ماه است.
- ۲- فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا
پس قطعاً همراه سختی آسانی است.
- ۳- نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ
یاری از خدا و پیروزی نزدیک.
- ۴- سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا
به زودی خدا قرار می‌دهد پس از سختی، آسانی را.

قدر، ۳

شرح، ۵

صف، ۱۳

طلاق، ۷

آموزش پیام قرآنی

دو یا سه نفر از دانش‌آموزان پیام قرآنی را برای هم کلاسی‌های خود می‌خوانند. آن‌گاه پیرامون پیام‌ها به صورت گروهی با یکدیگر گفت‌وگو می‌کنند؛ سپس چند گروه نتایج گفت‌وگوی خود را برای هم کلاسی‌های خود بیان کنند. مناسب است دانش‌آموزان در صورت داشتن فرصت، خاطراتی از روزه گرفتن خود، برای کلاس بیان کنند؛ و نیز در مورد خواندن قرآن در ماه رمضان گفت‌وگو کنند.

جلسه‌ی سوم (خواندن از روی قرآن)

پس از آوردن مصحف‌های شریف از دفتر مدرسه، آیات ۱۸۳ تا ۱۸۶ سوره‌ی بقره را در مصحف کامل پیدا کنید، این آیات در صفحه‌ی ۲۸ قرآن کریم آمده است و از دانش‌آموزان بخواهید آن صفحه را بیاورند؛ آنگاه نوار آیات ۱۸۳ تا ۱۸۶ سوره‌ی بقره را بخش کنید، دانش‌آموزان از روی مصحف آیات مذکور را خط می‌برند و همراه نوار قرائت می‌کنند. سپس یک صفحه از مصحف کامل را به‌طور تصادفی باز کنید و از دانش‌آموزان بخواهید که همان صفحه را بیاورند؛ از آن‌ها بخواهید چند سطر از آیات این صفحه را تمرین کنند؛ سپس چند دانش‌آموز، هر کدام یک سطر از این صفحه را می‌خوانند.

چون این زنگ، آخرین ساعت تمرین قرآن از روی مصحف است. بسیار مناسب است که بخش پایانی این زنگ را به برگزاری جشن مختصری به شکرانه‌ی یادگیری قرآن اختصاص دهید و در صورت امکان با همکاری مدرسه، والدین و افراد نیکوکار، هدایایی برای دانش‌آموزان تهیه کنید.

در پایان این جلسه نیز انجام تمرین «انس با قرآن در خانه» را تذکر دهید.

جلسه‌ی چهارم (انس با قرآن در خانه)

پس از بازبینی تکالیف دانش‌آموزان، تمرین‌های این صفحه را مانند درس‌های قبل از ایشان بپرسید و نمره‌ی مستمر آن‌ها را ثبت کنید.

در تمرین چهارم، آیات ۱۸۰ تا ۱۸۲ سوره‌ی صافات آمده است. کتاب‌های آموزش قرآن دوره‌ی ابتدایی به این آیات مبارک ختم شده است. در آداب اسلامی آمده است که بهتر است در پایان هر جلسه، افراد قبل از پراکندگی، این آیات شریف را تلاوت کنند. مناسب است با توضیح مختصر درباره‌ی این آیات، به

خواندن از روی قرآن

جلسه‌ی سوم

از نمازخانه یا دفتر مدرسه، به تعداد کافی، قرآن به کلاس بیاورید و مانند درس‌های قبل یک صفحه از آن را بخوانید.

۱۲۹

انس با قرآن در خانه

جلسه‌ی چهارم

تمرین اول - آیه‌ی اول سوره‌ی صافات را بخوانید. سعی کنید با صدای بلند تهیه نوار قرائت کنید.

تمرین دوم - آیه‌ی ۱۸۰ سوره‌ی صافات را بخوانید و معروف تاخواترا را مشخص کنید.

۱- وَ إِذَا سَأَلْتَهُ عَن شَيْءٍ قُلْ قَدْ جَاءَنِي الْوَحْيُ

۲- أَلَمْ يَكُن لَّهُ لَظْفًا لِّمَا ذُكِّرَ

۳- قُلْ لَيْسَ لِي مِنَ الشَّيْءِ عِلْمٌ إِذْ يُنزَّلُ الْوَحْيُ

تمرین سوم - آیات ۱۸۰ تا ۱۸۲ سوره‌ی بقره را از روی صفحه‌ی جدید بخوانید. سعی کنید تهیه نوار قرائت کنید.

تمرین چهارم - آیات آخر سوره‌ی صافات را بخوانید و به ترجمه‌ی آن توجه کنید.

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعَزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ

وَرَبِّكَ أَكْرَمُ عَمَّا يَتَّكِبُونَ

وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِهِ إِنَّكَ رَأْفَقُ النَّبِيِّينَ

* خوب است پس از این کارهای صفت کلاس درس، مطالعه‌ی این آیه را بخوانید.

۱۳۰

دانستنی های آموزگار

روزه تمرینی برای خودسازی و ماه رمضان ماه تمرین صبر و استقامت و افزایش اراده است. ماه رمضان ماه مهمانی خداست. پس خود را با روزه بیاراییم و به مهمانی او برویم. رمضان اردوگاه تربیتی و آموزشی برای دوره‌ی دین باوری است. رمضان بهار قرآن است. قرآن سخن خداست، اما کجاست گوش شنوا برای شنیدن آن؟ قرآن برای فهم و عمل نازل شده است و خواندن آن دروازه‌ی ورود به معارف قرآن است، اما فهمیدن آن مقیم شدن در دیار قرآن است. باید از قرآن بیاموزیم که چگونه زندگی کنیم و چگونه با خدا سخن بگوییم. قرآن جاودانه‌ترین معجزه و دعا محکم‌ترین سلاح مؤمن است.

گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

الف - با استفاده از ترجمه‌ی آیات درس، معنای صحیح این کلمات را انتخاب کنید.

۱- أَنْزَلَ	☐ نازل شد	☐ نازل کرد
۲- بَيِّنَات	☐ دلیل روشن	☐ دلایل روشن
۳- فُرْقَانَ	☐ جداکننده‌ی حق از باطل	☐ معجزه
۴- يُرِيدُ	☐ می خواهد	☐ خواست
۵- تَشْكُرُونَ	☐ شکر می کنند	☐ شکر می کنید
۶- لَعَلَّكُمْ	☐ تا شما	☐ تا آن‌ها

ب - ترجمه‌ی عبارات قرآنی زیر را به کمک آموخته‌های خود کامل کنید.

ءَامَنَ : ایمان آورد	أَرْسَلْنَا : فرستادیم	رُسُلٌ : پیامبران
إِنِّ : اگر	إِنَّمَا : جز این نیست که	كَذَلِكَ : این چنین
يُبَيِّنُ : بیان می کند		

- ۱- ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ... به آنچه ... و نیز ...
- ۲- لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ ... را با ... و ... و ترازو (وسیله‌ی سنجش حق از باطل)
- ۳- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ تَقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا ... تقوای ... را پیشه کنید، قرار می دهد برای ...
- ۴- إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ... که دور کند ... پلیدی را ای ... (پیامبر) و پاک کند ... را پاک کردنی (کامل)
- ۵- كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ ءَايَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ... برای ... را ...

فهرست کلمات معنا شده در بخش دانستنی‌های هر درس

کلمه	درس	معنا	کلمه	درس	معنا
عَبُدُوا	۸	پرستش کنید	عَبُدُوا	۸	پرستش کنید
أَعْلَمَ	۱۳	داناتر	أَعْلَمَ	۱۳	داناتر
أَعْلَمُ	۷	می‌دانم	أَعْلَمُ	۷	می‌دانم
أَعْلَى	۱۴	بالاتر	أَعْلَى	۱۴	بالاتر
أَغْرَقْنَا	۱۱	غرق کردیم	أَغْرَقْنَا	۱۱	غرق کردیم
أَقِيمُوا	۸	به پا دارید، بخوانید	أَقِيمُوا	۸	به پا دارید، بخوانید
أَكْثَرُ	۲	بیش تر	أَكْثَرُ	۲	بیش تر
أَلَا	۱۴	آگاه باشید	أَلَا	۱۴	آگاه باشید
إِلَّا	۲	مگر	إِلَّا	۲	مگر
الَّذِي	۷	کسی که	الَّذِي	۷	کسی که
الَّذِينَ	۳	کسانی که	الَّذِينَ	۳	کسانی که
إِلَى	۷	به سوی	إِلَى	۷	به سوی
أَلِيمٌ	۱۲	دردناک	أَلِيمٌ	۱۲	دردناک
إِلَهٌ	۲	خدا	إِلَهٌ	۲	خدا
أَمْرٌ	۴	فرمان	أَمْرٌ	۴	فرمان
أَنَا	۱۰	من	أَنَا	۱۰	من
أَنْتَ	۱۴	تو	أَنْتَ	۱۴	تو
أَنْتُمْ	۴	شما	أَنْتُمْ	۴	شما
أَنْزَلَ	۱۱	فرو فرستاد	أَنْزَلَ	۱۱	فرو فرستاد
الف			الف		
ءَابَاءٌ	۲	پدران	ءَابَاءٌ	۲	پدران
ءَاتُوا	۸	بپردازید	ءَاتُوا	۸	بپردازید
ءَاتَى	۵	داد، پرداخت	ءَاتَى	۵	داد، پرداخت
ءَامَنُوا	۹	ایمان آوردند	ءَامَنُوا	۹	ایمان آوردند
إِبْلِيسَ	۱۴	ابلیس	إِبْلِيسَ	۱۴	ابلیس
إِبْنُ السَّبِيلِ	۱۳	در راه مانده	إِبْنُ السَّبِيلِ	۱۳	در راه مانده
إِتَّبَعَ	۲	پیروی کرد	إِتَّبَعَ	۲	پیروی کرد
أَجْرٌ	۲	پاداش	أَجْرٌ	۲	پاداش
إِحْسَانٌ	۱۴	نیکی	إِحْسَانٌ	۱۴	نیکی
أَخْرَجَ	۱۴	خارج کرد	أَخْرَجَ	۱۴	خارج کرد
أَخْرَجْنَا	۱۱	خارج کردیم	أَخْرَجْنَا	۱۱	خارج کردیم
إِذْ	۵	هنگامی که	إِذْ	۵	هنگامی که
إِذَا	۱۳	هنگامی که	إِذَا	۱۳	هنگامی که
أَرْسَلَ	۷	فرستاد	أَرْسَلَ	۷	فرستاد
أَرْضٌ	۳	زمین	أَرْضٌ	۳	زمین
أَصْحَابٌ	۱۱	اهل، یاران	أَصْحَابٌ	۱۱	اهل، یاران
أَطِيعُوا	۸	اطاعت کنید	أَطِيعُوا	۸	اطاعت کنید

علی	۱	بر	۴	قُلْ	۴	بگو
علیم	۸	دانا	۱۴	قُلْنَا	۱۴	گفتیم
عمِلوا	۱۱	انجام دادند	۱۴	قَلِيل	۱۴	کم، اندک
عَنْ	۱۳	از	۶	قَمَر	۶	ماه
عِنْدَ	۴	نزد	۱۳	قولوا	۱۳	بگویید
عُیون	۱۱	چشمه‌ها				

ک

غافلون	۲	غافلان، بی‌خبران	۱۱	كُ	۱۱	تو
غفور	۱۰	آمرزنده	۶	كَثِير	۶	بسیار
عَنِی	۴	بی‌نیاز	۳	كَذَّبُوا بِـ	۳	تکذیب کردند
غَیْب	۱	ناپیدا	۱۴	كَفَرُوا	۱۴	کافر شدند
			۱۳	كَفُور	۱۳	ناسپاس
			۱۰	كُلُّ	۱۰	همه، هر
فَ	۵	پس	۶	كُم	۶	شما
فَاكِهَةٌ	۶	میوه	۹	كَيْفَ	۹	چگونه
فی	۶	در				

غ

ف

ل

قال	۳	گفت	۱	لِ	۱	برای
قَالَتْ	۴	گفت	۲	لَا	۲	نه، نیست
قَدْ	۷	قطعاً	۱۳	لَا تَعْبُدُوا	۱۳	عبادت نکنید
قَدِير	۷	توانا	۱۳	لَا تَعْبُدُونَ	۱۳	عبادت نمی‌کنید
قَرِيب	۱۵	نزدیک	۱۳	لَا يُحِبُّ	۱۳	دوست ندارد
قَرِيَّة	۷	شهر، آبادی	۵	لَيْسَ	۵	نیست

ق

می گوید	۱۳	يَقُولُ	امتحان کند	۱۰	يَبْلُو
به پا می دارند،	۱	يُقِيمُونَ	یتیمان	۱۳	يَتَامَى
می خوانند			دوست دارد	۱۲	يُحِبُّ
می شود	۱۳	يَكُونُ	اندوهگین می شوند	۱۴	يَحْزَنُونَ
انفاق می کنند	۱	يُنْفِقُونَ	خارج می کند	۹	يُخْرِجُ
ایمان دارند	۱	يُؤْمِنُونَ	آسانی	۱۵	يُسِّرُ
یقین دارند	۱	يُوقِنُونَ	می داند	۸	يَعْلَمُ
روز	۷	يَوْمٌ	می دانند	۹	يَعْلَمُونَ
			می آمرزد	۱۲	يَغْفِرُ

پیوست

«مصوبه‌ی شورای عالی آموزش و پرورش درباره‌ی برنامه‌ی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی»

شماره: ۱۲۰/۲۵۵۶/۸
تاریخ: ۱۳۸۱/۶/۱
محل: دارد

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش
شورای عالی آموزش و پرورش
باتمنا

رای صادره در ششده و هفتاد و هفتمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش مورخ ۸۱/۶/۷
اصلاح جدول مواد درسی پایه اول و دوم ابتدایی و برنامه آموزش قرآن

شورای عالی آموزش و پرورش مقرر می‌دارد:

۱- از سال تحصیلی ۸۱-۸۲ درس قرآن در پایه‌های اول و دوم ابتدایی به صورت رسمی اجرا شود و جدول مواد درسی پایه‌های مذکور مصوب بانصد و هفتاد و هفتمین جلسه شورا مورخ ۷۳/۵/۱۳ به شرح زیر اصلاح شود:

پایه تحصیلی	قرآن	تعلیمات دینی	انشاء	فارسی	املا	فارسی	مواد درسی				
							فرائد فارسی	مطالعات اجتماعی	ریاضیات	علوم تجربی و بهداشت	هنر
اول ابتدایی	۱	-	-	-	-	۱۱	-	۵	۳	۲	۲
دوم ابتدایی	۲	۲	۲	۳	۳	۳	-	۵	۳	۲	۲

تبصه - سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی موظف است، حجم کتابهای درسی (فارسی و تعلیمات دینی) پایه‌های اول و دوم ابتدایی را با تعداد جلسات تدریس آنها متناسب کند.
۲- اصول حاکم، اهداف و سرفصل‌های آموزش قرآن، روش تدریس و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و همچنین ملاحظات اجرایی در برنامه‌ی جدید آموزش قرآن بشرح پیوست خواهد بود.
موضوع اصلاح جدول مواد درسی پایه‌های اول و دوم ابتدایی و برنامه آموزش قرآن در پایه‌های مذکور در ششده و هفتاد و هفتمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش مورخ ۸۱/۶/۷ به تصویب رسید. صحیح است، به اجرا گذاشته شود.

مرتضی حاجلی
رئیس شورای عالی آموزش و پرورش

رونوشت جهت استحضار معاون محترم آموزش عمومی و امور تربیتی ارسال می‌شود. خواهشمند است دستور فرمایند به ادارات، دفاتر و مراجع ذیربط ابلاغ شود.

هادی عزیززاده
دبیرکل شورای عالی آموزش و پرورش

گیرندگان رونوشت:

جهت اطلاع معاونت محترم آموزش و پرورش نظری و مهارتی / سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی / برنامه ریزی و منابع انسانی / مشارکتهای مردمی / پشتیبانی / تربیت بدنی و تندرستی / حقوقی و امور مجلس / سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور / سازمان ملی پرورش استعدادها / درخشان / دفتر وزارتی / دفتر بازرسی و پاسخگویی به شکایات / اداره کل روابط عمومی / کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی / نهضت سوادآموزی / سازمان بازرسی کل کشور / پژوهشکده تعلیم و تربیت / انجمن اولیاء و مربیان / روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران.

اصول حاکم بر آموزش قرآن در دوره ابتدایی

- ۱- توجه جدی به موضوع «انس و علاقه به قرآن کریم و یادگیری آن» در تمام موارد اعم از تعیین اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و شیوه‌های ارزش‌یابی.
- ۲- تعیین اهداف درس قرآن براساس اهداف آموزشی و پرورشی دوره ابتدایی (مصوب شورای عالی آموزش و پرورش).
- ۳- رعایت جامعیت آموزش قرآن با تأکید بر آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن.
- ۴- لحاظ کردن اهداف مشترک دوره ابتدایی در اهداف درس قرآن و توجه به ارتباط درس قرآن با سایر دروس.
- ۵- تأکید بر سهل‌الوصول بودن اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و شیوه‌های ارزش‌یابی، با در نظر گرفتن اصول روان‌شناسی یادگیری.
- ۶- جذاب و دلپذیر بودن محتوا و روش‌های تدریس، با تأکید بر استفاده از هنر برای دستیابی هرچه بیشتر به پیامدهای عاطفی آموزش.
- ۷- تناسب محتوای آموزش با نیازها و علایق و توانایی دانش‌آموزان.
- ۸- تأکید بیشتر بر مهارت‌های عملی (در قیاس با دانش نظری) به‌ویژه مهارت‌های سمعی و بصری.
- ۹- انعطاف‌پذیری روش‌های تدریس با در نظر گرفتن شرایط مختلف.
- ۱۰- تأکید بر الگوگیری در آموزش قرائت قرآن.
- ۱۱- مبتنی بودن آموزش روخوانی بر سیر سوادآموزی فارسی و استفاده از رسم الخط شبیه به خط فارسی.
- ۱۲- کلمات و ترکیبات قرآنی که برای آموزش روخوانی براساس سیر سوادآموزشی انتخاب می‌شود باید حتی‌الامکان در کتاب درسی به نحوی ارائه شود که ارتباط آن‌ها با آیات قرآن احساس شود.
- ۱۳- اولویت دادن به روش‌های فعال تدریس و کار گروهی دانش‌آموزان.

- ۱۴- استفاده از فناوری آموزشی متناسب با قداست و شأن قرآن کریم.
- ۱۵- ضرورت آموزش قرآن از زبان آموزگار پایه.
- ۱۶- ارتقاء توانایی آموزگاران با استفاده از شیوه‌های متنوع و مؤثر.
- ۱۷- استفاده از زمان و فضای مناسب برای آموزش قرآن.
- ۱۸- ضرورت استمرار آموزش قرآن و رعایت تعدد و فاصله‌ی جلسات تدریس در طول هفته.
- ۱۹- تخصیص مدت زمان آموزش لازم برای دستیابی به اهداف درس قرآن.
- ۲۰- پشتیبانی از برنامه‌ی آموزش قرآن و نظارت بر آن به منظور تقویت جایگاه این درس در دوره‌ی ابتدایی.
- ۲۱- وجود ویژگی‌های زیر در شیوه‌های ارزش‌یابی :
- الف-** تقویت علاقه‌ی دانش‌آموزان به یادگیری.
- ب-** توجه به دو اصل «تشویق» و «احساس موفقیت» در فرآیند ارزش‌یابی.
- ج-** حفظ و تقویت منزلت و اهمیت درس قرآن در میان سایر دروس.
- د-** جهت‌گیری ارزش‌یابی به سمت ارزش‌یابی توصیفی.
- ه-** توجه به اصل تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان.
- و-** پرهیز کردن از ایجاد محیط‌های اضطراب‌آور.
- ۲۲- اشاعه‌ی برنامه‌ی آموزش قرآن از راه‌های گوناگون، به‌ویژه بهره‌گیری از اولیاء دانش‌آموزان و صدا و

سیما.

اهداف کلی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی

- ۱- آشنایی با قرآن کریم که کلام الهی و کتاب آسمانی است.
- ۲- تقویت انس و علاقه به قرآن کریم و یادگیری آن.
- ۳- روخوانی قرآن به صورت شمرده و آرام از روی مصحف با استفاده از رسم الخط آموزشی.
- ۴- توانایی خواندن آیات کتاب درسی به صورت روان یا آهنگین.
- ۵- آشنایی با قواعد ضروری روخوانی قرآن.
- ۶- حفظ کردن برخی از سوره‌های کوتاه کتاب درسی.
- ۷- آشنایی با برخی از داستان‌های قرآن کریم.
- ۸- فراگیری معنای برخی از کلمات ساده^۱ و عبارات کوتاه قرآن.
- ۹- تقویت علاقه به شنیدن، خواندن و فهم معنای آیات قرآن کریم.
- ۱۰- آشنایی با مفهوم برخی از پیام‌های قرآن.
- ۱۱- شناسایی و تقویت استعداد‌های دانش‌آموزان در گرایش‌های مختلف آموزش قرآن.

۱- کلمه‌ی ساده، کلمه‌ای است که خود آن کلمه یا کلمه‌های هم‌خانواده آن در فارسی رایج است.

اهداف آموزش قرآن در هریک از پایه‌های دوره‌ی ابتدایی

دانش‌آموز در پایان هر سال تحصیلی توانایی‌های زیر را کسب می‌کند.

پایه‌ی اول ابتدایی

- ۱- به شنیدن قرائت زیبای سوره‌های کتاب علاقه نشان می‌دهد.
- ۲- دوست دارد کتاب قرآن خود را پاکیزه نگه دارد.
- ۳- با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.
- ۴- با معنای برخی از عبارات ساده‌ی قرآن (به زبان کودکانه یا شعر) آشنا می‌شود.
- ۵- در خواندن آهنگین و جمعی سوره‌های کتاب درسی، مشارکت می‌کند.
- ۶- با گوش دادن به قرائت آیات قرآن و نگاه کردن به عبارات آن‌ها، سوره‌های کتاب درسی را به صورت ساده یا آهنگین می‌خواند.
- ۷- برخی از کلمات و عبارات ساده قرآنی کتاب را براساس سیر سوادآموزی فارسی می‌خواند.

پایه‌ی دوم ابتدایی

- ۱- به شنیدن قرائت زیبای سوره‌های کتاب علاقه نشان می‌دهد.
- ۲- دوست دارد کتاب قرآن خود را پاکیزه نگه دارد و به آن احترام بگذارد.
- ۳- با بعضی از آداب خواندن قرآن مانند پاکی و پاکیزگی آشنا می‌شود.
- ۴- با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.
- ۵- با مفاهیم ساده‌ی برخی از پیام‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.
- ۶- معنای برخی از کلمات ساده‌ی پیام‌های قرآنی کتاب را می‌داند.
- ۷- برخی از نشانه‌ها و نمادهای رسم‌الخط قرآن را می‌شناسد.
- ۸- سوره‌های کتاب را (از طریق استماع نوار و نشان دادن خط کتاب) ساده یا آهنگین می‌خواند.
- ۹- سوره‌های حمد، توحید، ناس و عصر را از حفظ می‌خواند.
- ۱۰- عبارات قرآنی هر درس را به صورت ساده و شمرده می‌خواند.
- ۱۱- می‌تواند مفهوم پیام‌های قرآنی کتاب را به زبان کودکانه بیان کند.

پایه سوم ابتدایی

- ۱- به شنیدن قرائت زیبای سوره‌های کتاب علاقه نشان می‌دهد.
- ۲- به زیبا خواندن سوره‌های کتاب علاقه‌مند است.
- ۳- با چگونگی وقف در آخر آیات و عبارات قرآنی آشنا می‌شود.
- ۴- با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.
- ۵- با مفاهیم ساده‌ی پیام‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.
- ۶- معنای برخی از کلمات آشنا و ساده‌ی قرآنی را می‌داند.
- ۷- نشانه‌ها و نمادهای رسم الخطّ قرآن را می‌شناسد.
- ۸- سوره‌های کوتاه کتاب را (با نشان دادن خط) به صورت روان یا آهنگین می‌خواند.
- ۹- عبارات قرآنی کتاب را به صورت ساده و شمرده می‌خواند.
- ۱۰- می‌تواند مفهوم پیام‌های قرآنی کتاب را به زبان ساده بیان کند.

پایه چهارم ابتدایی

- ۱- به شنیدن قرائت زیبای سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب علاقه نشان می‌دهد.
- ۲- به زیبا خواندن قرآن و حفظ برخی از سوره‌ها و پیام‌های قرآنی کتاب علاقه‌مند است.
- ۳- علاقه دارد معنای آیات و عبارات قرآنی کتاب را بداند.
- ۴- دوست دارد در جلسات قرآنی شرکت کند.
- ۵- با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.
- ۶- با مفاهیم ساده‌ی پیام‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.
- ۷- معنای برخی کلمات آشنا و ساده‌ی قرآن را می‌داند.
- ۸- سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب را (با نشان دادن خط) به صورت روان یا آهنگین می‌خواند.
- ۹- عبارات قرآنی دارای حروف ناخوانا را صحیح می‌خواند.
- ۱۰- قواعد وقف را در آخر آیات و عبارات قرآنی رعایت می‌کند.
- ۱۱- می‌تواند مفهوم پیام‌های قرآن کتاب را به زبان ساده بیان کند.
- ۱۲- برخی از عبارات ساده و کوتاه قرآن را معنا می‌کند.

پایه‌ی پنجم ابتدایی

- ۱- به شنیدن قرائت زیبای قرآن علاقه نشان می‌دهد.
- ۲- به زیبا خواندن قرآن و حفظ برخی از سوره‌ها و پیام‌های قرآنی کتاب علاقه‌مند است.
- ۳- علاقه‌مند است معنای آیات قرآن را بداند.
- ۴- دوست دارد در جلسات و برنامه‌های قرآنی شرکت کند.
- ۵- با نحوه‌ی خواندن حروف مقطعه آشنا می‌شود.
- ۶- با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.
- ۷- با مفاهیم ساده‌ی پیام‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.
- ۸- معنای برخی از کلمات آشنا و ساده‌ی قرآن را می‌داند.
- ۹- سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب را به‌صورت روان یا آهنگین می‌خواند.
- ۱۰- آیات قرآن را با کمک خطّ آموزشی به‌صورت شمرده می‌خواند.
- ۱۱- مفهوم پیام‌های قرآنی کتاب را به زبان ساده بیان می‌کند.
- ۱۲- برخی از عبارات ساده و کوتاه قرآن را معنا می‌کند.

سرفصل‌های آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی

توضیح	سرفصل
شنیدن سوره‌های جزء سی‌ام، اذکار نماز و عبارت‌هایی ^۲ از آیات قرآن برای ایجاد علاقه‌ی بیش‌تر به قرائت قرآن و کسب توانایی نسبی در زیباخوانی ^۳ قرآن کریم.	استماع ^۱ و قرائت زیبای سوره‌ها و آیات قرآن
پایه‌ی اول: خواندن کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی براساس سوادآموزی فارسی پایه‌های بعدی: روخوانی و روان‌خوانی ^۵ سوره‌های استماع شده و برخی عبارت‌های قرآنی و اذکار نماز	روخوانی ^۴
پایه دوم به بعد: آشنایی با برخی پیام‌های اخلاقی و تربیتی قرآن که برای کودکان مناسب است.	پیام قرآنی ^۶
آموزش و تمرین قواعد ضروری روخوانی قرآن شامل الف کوچک، کاف بی‌سریک، تشدید، حروف ناخوانا، ة، تنوین، همزه و کرسی‌های آن، وقف و...	قواعد روخوانی
آشنایی با معنای برخی کلمات ساده، ترکیب‌ها و عبارت‌های کوتاه و پرکاربرد قرآن	معنای کلمات و عبارات
آشنایی با برخی از داستان‌های قرآنی و یا داستان‌های مربوط به قرآن که برای کودکان مناسب است.	داستان

- ۱- استماع: شنیدن آیات قرآن از نوار آموزشی یا از آموزگار.
- ۲- عبارت قرآنی: مجموعه‌ای از آیات قرآن غیر از سوره‌های جزء سی‌ام که شامل داستان یا موضوع تربیتی، اخلاقی و اعتقادی مناسب دانش‌آموزان است.
- ۳- زیباخوانی: خواندن قرآن به صورت آهنگین و تقریباً شبیه به لحن عربی.
- ۴- روخوانی: خواندن قرآن به صورت شمرده یا حداقل بخش‌بخش.
- ۵- روان‌خوانی: خواندن قرآن به صورت معمولی و با سرعتی بیش از شمرده‌خوانی.
- ۶- پیام قرآنی: عبارت با آیه کوتاهی از قرآن کریم که متضمن مفهومی اخلاقی، تربیتی یا اعتقادی مناسب دانش‌آموزان است.

روش تدریس

در آموزش قرآن از روش تدریس فعال استفاده می‌شود. در بخش آموزش روخوانی قرآن که کسب مهارت عملی اهمیت بیشتری دارد، نقش اصلی در فرآیند یاددهی – یادگیری برعهده دانش‌آموزان است و آموزگار بیش‌تر نقش راهنما دارد. برای عینی و ملموس شدن هرچه بیشتر مفاهیم پیام‌های قرآنی، دانش‌آموزان در فرآیند یاددهی – یادگیری کاملاً فعال و خلاق مشارکت می‌کنند. توضیحات هر قسمت به تفکیک در جدول پیوست آمده است.

موضوع	روش	نقش آموزگار	نقش دانش‌آموز	فرآیند آموزش
آموزش روخوانی	تلفیقی (کلی ^۱ و تحلیلی ^۲)	نقش آموزگار در آموزش روخوانی به نحوی است که بدون آن که کلمات و عبارات قرآنی را بخواند با نشان دادن و توجه دادن به صامت‌ها و مصوت‌ها، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا آن‌ها خود، کلمات و عبارات قرآنی را صحیح بخوانند.	مراحل روخوانی کلمات و عبارات قرآنی را از بخش خوانی تا روان‌خوانی، خود دانش‌آموز طی می‌کند.	این آموزش طی مراحل زیر انجام می‌شود: ۱- بخش خوانی دانش‌آموزان به صورت جمعی و فردی با اشاره‌ی معلم به صامت‌ها و مصوت‌ها ۲- بخش خوانی دانش‌آموزان بدون اشاره‌ی معلم ۳- شمرده‌خوانی ۴- روان‌خوانی تذکر: هر یک از مراحل آموزش با تمرین و تکرار لازم همراه است و تا قبل از یادگیری هر مرحله، مرحله‌ی بعد آغاز نمی‌شود. ممکن است هر یک از این مراحل بیش از یک سال به طول انجامد. برنامه‌ریزی در این زمینه از انعطاف لازم برخوردار است. هر دانش‌آموز با توجه به استعدادها و فردی خویش، به تدریج این مراحل را از پایه‌ی اول آغاز می‌کند و در پایه‌ی پنجم به مراحل پایانی آن دست می‌یابد.

۱- کلی: یادگیری با توجه به کل صورت و شکل کلمات و جملات انجام می‌شود و بیش‌تر بر روش جمله (آیه) محور تأکید دارد.
 ۲- تحلیلی: یادگیری براساس آموزش بخش‌های کلمات و عبارات انجام می‌شود. کلمات و عبارات به صورت طبیعی (تفکیک نشده) نوشته می‌شود و دانش‌آموز آن‌ها را بخش‌بخش می‌خواند.

موضوع	روش	نقش آموزگار	نقش دانش آموز	فرآیند آموزش
زیباخوانی (قرائت و ترتیل آموزشی)	الگویی	نوار آموزشی، نقش اصلی را در فرآیند یاددهی - یادگیری ایفا می کند.	دانش آموزان با استماع و الگوگیری از نوار آموزشی یا از قرائت زیبای معلم، ضمن تقویت مهارت خوب گوش دادن، به طور فعال در فرآیند یاددهی - یادگیری شرکت می کنند.	دانش آموزان با استماع و الگوگیری از نوار آموزشی یا از قرائت زیبای معلم، سوره ها و عبارات های قرآنی کتاب را به صورت دسته جمعی می خوانند. تذکر: در این بخش از یادگیری، تأکید بر جمع خوانی دانش آموزان است. هر چند آن ها به مدد استعداد های خود مهارت زیباخوانی سوره ها و عبارات های قرآنی را به صورت فردی نیز کسب می کنند.
پیام قرآنی	بحث و گفت و گو	آموزگار به کمک تصاویر پیام ها یا تبیین مفهوم مورد نظر، دانش آموزان را در درک مفهوم آن پیام کمک می کند.	دانش آموزان با مشاهده ی تصاویر، بحث و گفت و گو و مشارکت در فرآیند یاددهی - یادگیری به درک مفهوم پیام و توسعه و تعمیم آن دست می یابند.	آموزگار با دعوت از دانش آموزان برای مشاهده، مشارکت و گفت و گو درباره ی تصویر پیام ها، زمینه ی درک مفهوم پیام ها را فراهم می آورد. تذکر: ۱- دانش آموزان به حفظ کردن عبارت پیام های قرآنی تشویق شوند. ۲- حفظ کردن متن و ترجمه ی پیام ها الزامی نیست.
داستان قرآنی	داستان گویی	آموزگار به کمک تصاویر، داستان های کتاب را برای دانش آموزان تعریف می کند.	دانش آموزان با بازگویی داستان ها، ضمن تقویت مهارت سخن گفتن، آشنایی خود را با داستان های قرآنی (و علاقه ی خود را به این داستان ها) ارتقاء می بخشند.	۱- پرداختن به داستان ها باید به نحوی باشد که به هدف اصلی آموزش قرآن در دوره ی ابتدایی یعنی آموزش روخوانی آسیمی وارد نسازد. ۲- ترجیحاً داستان هایی در کتاب می آید که در سایر کتاب های درسی نیامده است، یا به شکلی که در کتاب آموزش قرآن به آن داستان پرداخته شده است در آن کتاب نیامده است. ۳- در بیان داستان ها رعایت اختصار ضروری است. ۴- در طرح داستان ها تنوع سبک رعایت شود.
معنای کلمات و عبارات	توضیحی و پرسش و پاسخ	آموزگار به کمک تصاویر و با پرسش و پاسخ، معنای کلمات ساده و عبارات کوتاه و پر کاربرد قرآن را آموزش می دهد.	دانش آموزان با استفاده از کلمات آشنای قرآنی یا کلماتی که هم خانواده ی آن ها در فارسی کاربرد دارد و نیز با مشارکت در پرسش و پاسخ، معنای کلمات ساده و عبارات کوتاه و پر کاربرد قرآنی را درک می کنند.	

ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی

با توجه به اهداف آموزش قرآن و اصول ناظر بر ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی، رعایت نکات زیر در تعیین حد انتظار یادگیری، روش‌ها و ابزار مناسب ارزش‌یابی ضروری است.

۱- در هریک از موضوعات آموزش قرآن، حد انتظار یادگیری باید در پایه‌های مختلف تحصیلی به تدریج از حداقل به حداکثر میل پیدا کند. این حد در موضوعات مختلف آموزش قرآن به شرح زیر است:

* قرائت و زیباخوانی: منظم و آهنگین خواندن سوره‌های کوتاه به صورت دسته‌جمعی، منظم و آهنگین خواندن به صورت فردی، قرائت سوره‌ها و آیات کتاب درسی به صورت منظم و آهنگین.

* روخوانی: بخش‌خوانی کلمات و عبارات، خواندن عبارات و آیات به صورت آرام و شمرده، روان‌خوانی با سرعت معمولی.

* پیام قرآنی: آشنایی با مفاهیم پیام‌ها، بیان برخی از مصادیق آن‌ها.

* معنای ترکیب‌ها و عبارت‌های ساده‌ی قرآنی: آشنایی با معنای برخی از کلمه‌ها و ترکیب‌های ساده و پرکاربرد قرآن، معنا کردن برخی از عبارت‌های ساده و کوتاه قرآن.

* داستان قرآنی: آشنایی با داستان‌ها و تعریف اجمالی برخی از داستان‌ها.

۲- با توجه به اهمیت ایجاد علاقه به قرآن و یادگیری آن، ارزش‌یابی براساس حداقل حد انتظار یادگیری انجام می‌شود، ولی یاددهی باید فراتر از این سطح مورد توجه باشد. برای مثال، پیام‌های قرآنی و برخی از عبارت‌ها و آیات ساده‌ی قرآن معنا می‌شود و در فرآیند یاددهی - یادگیری مورد توجه قرار می‌گیرد، ولی آنچه آموخته شده است، لزوماً ارزش‌یابی نمی‌شود.

تبصره ۱- مسابقات قرآنی و برخی از فعالیت‌های جنبی دیگر، وسیله بسیار خوبی است تا سطوح بالاتر یادگیری، در موضوعات مختلف آموزش قرآن تقویت شود.

تبصره ۲- به برخی از آموخته‌های خاص دانش‌آموزان در سطوح بالاتر یادگیری مانند خواندن قرآن به صورت ترتیل، حفظ سوره‌ها و پیام‌های قرآنی، معنا کردن عبارات قرآنی کتاب، می‌توان در ارزش‌یابی نمره‌ی تشویقی اختصاص داد.

۳- ابزار ارزش‌یابی: در ارزش‌یابی مستمر می‌توان از فهرست هدف‌های رفتاری برای مشاهده‌ی رفتار فردی و گروهی دانش‌آموزان و نیز از سایر ابزارهای مناسب با موضوع ارزش‌یابی بهره جست. در ارزش‌یابی پایانی به استفاده از کارت آزمون توصیه می‌شود. تهیه‌ی کارت آزمون در پرسش‌های شفاهی موجب ارزش‌یابی دقیق‌تر خواهد شد.

۴- روش ارزش‌یابی: ارزش‌یابی مستمر و پایانی درس قرآن در تمام پایه‌های دوره‌ی ابتدایی به صورت شفاهی انجام می‌شود. ارزش‌یابی مستمر علاوه بر پرسش شفاهی شامل سنجش میزان شرکت گروهی دانش‌آموزان در فرآیند یاددهی - یادگیری، فعالیت‌های قرآنی خارج از کلاس، مشاهده رفتار دانش‌آموزان و سایر موارد مشابه است. تفصیل و توصیه‌های مربوط به ارزش‌یابی مستمر و پایانی در دستورالعمل مربوط طراحی و تدوین می‌شود.

تبصره - ارزش‌یابی درس قرآن در پایه‌ی اول و دوم ابتدایی به‌صورت کیفی و توصیفی است. نتیجه‌ی این ارزش‌یابی ذیل چهار رتبه‌ی «ممتاز، عالی، بسیار خوب و خوب» در کارنامه‌ی دانش‌آموزان منعکس می‌گردد.

ملاحظات اجرایی در برنامه‌ی آموزش قرآن

۱- ضرورت بازنگری در تعداد واحدهای درسی و سرفصل‌های آموزش قرآن در رشته‌ی آموزش ابتدایی دوره‌های کاردانی و کارشناسی پیوسته و ناپیوسته‌ی مراکز تربیت معلم، ضمن خدمت و دانشگاه؛ به‌نحوی که فارغ‌التحصیلان این رشته علاقه، توانایی و تخصص لازم را برای آموزش قرآن براساس برنامه‌ی جدید کسب کنند.

۲- طراحی و اجرای دوره‌های کارآمد و جذاب و پرنگیزه‌ی ضمن خدمت برای ارتقاء بخشیدن به توانایی علمی و عملی آموزگاران در آموزش قرآن کریم و کسب مهارت‌های لازم برای آموزش این درس براساس برنامه‌ی جدید.

۳- تأمین و تربیت مدرس قرآن در کشور برای برگزاری دوره‌های ضمن خدمت آموزگاران در مناطق آموزش و پرورش.

۴- تهیه و اجرای طرحی از سوی معاونت آموزش عمومی و امور تربیتی برای نظارت دائمی بر آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی و پشتیبانی از آن ضروری است.

۵- شورای عالی آموزش و پرورش با توجه به ضرورت استمرار آموزش قرآن، توصیه می‌کند در پایه‌ی اول ابتدایی علاوه بر ساعت مصوب، حداکثر سه روز در طول هفته به مدت ۱۰ دقیقه در زنگ اول، آموخته‌های درس قرآن، تمرین و تکرار شود.

معلمان محترم و صاحب نظران کرامی می‌توانند نظر اصلاحی خود را در باره‌ی مطالب این کتاب از طریق نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۱۵۸۵۵/۳۶۳ - گروه درسی مربوط و یا پیام‌نگار (Email) talif@talif.sch.ir ارسال نمایند.

دفتر نامه‌ریزی و تالیف کتاب های درسی